

Григорій Гончарук
Лілія Іваніченко

**ПЕРСОНАЛЬНА
СПРАВА № 88**

Одеса
Бахва
2016

УДК 378.4(477.74):378.113.1
ББК 74.58(4УКР-4ОДЕ)
Г657

Гончарук Г. І.

Г657 Персональна справа № 88/Г. І. Гончарук, Л. М. Іваніченко. — О.: Бахва, 2016. —188 с.

ISBN 978-966-8783-67-8

У книзі показано нечуваний розвиток Одеського державного (нині — національного) університету імені І.І. Мечникова у 60-ті рр. минулого століття і комуністичну розправу з талановитим ректором Олександром Івановичем Юрженко.

Автори сподіваються, що наукова та громадська спільнота міста, передусім університету, долучаться до запропонованої дискусії, яка буде сприяти відведенню належного місця головному персонажу книги в історії славетного вищого навчального закладу. Рекомендується колективу, випускникам університету і широкому колу читачів.

УДК 378.4(477.74):378.113.1
ББК 74.58(4УКР-4ОДЕ)

ISBN 978-966-8783-67-8

© Гончарук Г. І., 2016
© Іваніченко Л. М., 2016
© Видавництво «Бахва», 2016

ЗМІСТ

Пролог.	5
Шлях на комуністичну Голгофу	9
Агресивні викрутаси «Правди».	31
Стенограма як дзеркало комуністичного кошмару	43
Наш коментар	117
Персональна справа №88.	133
Спогади сучасників	157
М. П. Маломуж, О. І. Юрженко – видатний ректор Одеського університету	159
В. І. Галібей. Час все розставить на свої місця	167
Висновки.	171
Епілог.	179

ПРОЛОГ

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова має славу історію. За свої 150 років він підготував сотні тисяч освітян і науковців. Про його минуле написано низку праць. Тільки загальній історії університету присвячено сім книг.¹ Кількість статей не піддається рахунку. З'являються книги-спогади про факультети чи навіть кафедри. Актуальним залишається дослідження життя і діяльності видатних вчених, керівних постатей університету, факультетів, а також результативних вихователів-новаторів студентської молоді.

Згадані книги в більшості своїй приурочувались до ювілеїв університету. Керівниками редколегій були ректори. Зрозуміло, що святковий пафос не може не бути присутнім ні в настроях дослідників, ні у редколегії.

Автори запропонованого нарративу своїм завданням визначили розповісти про окрему долю однієї особи — ректора університету 1960-1970-х рр. Олександра Івановича Юрженка. Саме в перерахованих парадних виданнях не приділено і не могло бути надано уваги людським переживанням окремих осіб багатотисячного колективу викладачів і вчених славетного вишу в різні періоди його історії. Тільки й читаєш, наскільки збільшилось число вчених і викладачів, скільки звільнилось або зменшився серед них відсоток

1 Одесский университет за 75 лет (1865-1940) / отв. ред.: К. П. Добролюбский. — Одесса: Б.и., 1940. — 197 с.; Одеському університету — сто років / О. Юрженко, З. Першина, Г. Вязовський. — О.: Маяк, 1965. — 100 с.; Історія Одеського університету за 100 років: [1865-1965] / [відп. ред. і авт. передм. О. І. Юрженко]. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1968. — 423 с.; Одесский университет. 1865-1990 / редкол.: И. П. Зелинский (отв. ред.) и др. — К.: Лыбидь, 1991. — 159 с.; Історія Одеського університету (1865-2000): наукове видання / гол. ред. В. А. Сминтина. — О.: Астропринт, 2000. — 226 с.; Одеський національний університет за роки незалежності України, 1991-2005 рр. / гол. ред. В. А. Сминтина. — О.: Астропринт, 2005. — 552 с.; Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015) / кол. авт.; гол. ред. І. М. Коваль; Одеський нац. ун-т імені І.І. Мечникова. — Одеса: ОНУ, 2015. — 964 с.

українців, євреїв тощо. і зовсім відсутній світ емоцій, почуттів, переживань, драм, а можливо, і трагедій, без яких просто неможливо уявити собі ні значні успіхи, ні втрати університету. Як не дивно, у виданнях про університет радянських часів відсутні пагубні дієства парткому, факультетських партійних бюро й організацій та їх гальмуюча роль в організації навчального процесу та наукових досліджень, а ще шкідливіше — розправ над неугодами вченими і викладачами. Не названі ні секретар парткому без наукового ступеня, який впродовж низки років «вчив» вчених уму-розуму, ні секретарі партійних бюро, які організовували розгляд персональних справ прогресивних вчених, перед усім істориків, студентів-філологів тощо. Начебто і ніколи не існувало партійної інквізиції в університеті. То чи можна назвати науковою історію університету без знущання цієї інквізиції над невинними людьми? Те, що автори не хотіли помічати комуністичні структури, зовсім не означає, що вони не існували, і що історія про них ніколи не згадає.

Побачила світ цікава з огляду на фізичні параметри книга «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015)», присвячена 150-річчю ОНУ. Передусім книга вражає авторським колективом. Він нараховує 157 осіб. Це своєрідний кількісний рекорд. Обсяг теж чималий — 963 ст. та ще 56 ст. ілюстрацій додатково. Редколегія — 24 вчених. Немає сумніву в тому, що і зміст книги має чимало переваг. Запорукою тому є використання видань з історії університету попередніх років та акцентування на сьогоденній діяльності колективу вишу.

Стосовно предмета нашого дослідження викликав інтерес аналіз подій шістдесятих років минулого століття, що здійснений у названій книзі. Автор підрозділу про цей період — В. М. Полторак. Він справедливо відмічає, що за часів ректорства доктора хімічних наук, професора Олександра Івановича Юрженка (1960-1969 рр.) відбулися значні структурні зміни в університеті. Зросла кількість факультетів, лабораторій та їх корпусів. Помітно нарощувався кадровий потенціал. Збільшилось число професорів, кандидатів наук, серед викладацького складу зріс відсоток жінок. Посилився зв'язок науки з виробництвом. Підсумки останнього року перебування Юрженка на посаді ректора автор нагороджує славним епітетом: «Загалом підсумки року були більш ніж втішними».²

2 Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015). — С. 376.

У цьому абзаці автор припустився хронологічної неточності. Він пише, що в липні 1970 р. ректор О. І. Юрженко зазнав суворої критики на загальнодержавному рівні. По-перше, Юрженка за власним бажанням звільнив міністр ще в лютому. По-друге, навіть те джерело, на яке посилається автор, датовано 17 травня 1970 р. По-третє, критика була не на державному рівні, а партійному. Розправа над беззахисним Юрженком відбулася 30 травня 1970 р. на закритих партійних зборах університету. Але головний недолік автора підрозділу в тому, що він знехтував причинами «грому» над колишнім ректором, що не могло не вплинути на пояснення занепадних чи застійних явищ в розвитку університету в наступні п'ять років. А однією з таких причин, на наш погляд, є необмежене втручання партійного комітету в діяльність ректора і ректорату, партійному переслідуванні адміністрації, значному впливу парткому на кадрову політику керівництва університету та факультетів. Останнє призвело до зростання комуністів серед викладацького складу та зменшення відсотка українців.

Якби В. М. Полторак вивчив партійні документи, то зміг би назвати не тільки об'єктивні причини зниження темпів розвитку університету, а й конкретні прізвища винуватців. Відомо, що до складу конкурсної кадрової комісії викладачів входив секретар парткому, зокрема Леон Калуст'ян, який не відрізнявся українофільством.³

Читача просимо звернути увагу на таку цитату з названого джерела: «На межі 1960-1970-х рр. на денному відділенні успіхи помітно знизились, причини цього явища потребують додаткового дослідження. Так, у 1964/65 навчальному р. успішність на стаціонарі становила 86,5%, у 1966/67-89,4%, а вже 1968/69 — всього 82,2%. Звинувачено у цьому було вже колишнього ректора О. І. Юрженка, спершу в газеті «Правда», а згодом і в рідному університеті.

Його наступник О. В. Богатський ілюстрував успіхи університету за власного ректорства так: у 1969 р. успішність в зимову сесію сягала 87%, в літню — 82/82,2%...».

Читачу, зверни увагу, зимова сесія 1969 р. — 87% — сесія при ректорі О. Юрженко (він звільнився в лютому 1970 р.), а в літню сесію 1969 р. успіш-

3 Інтерв'ю Миколи Михайловича Суховецького (12 лютого 2001 р., Одеса)/Овсієнко В. В. // Одеська хвиля. — О.: Друк, 2009. — № 4. — С. 235-242.

ність 82/82,2% — менша, хоч проректором уже був Богатський.⁴ А приписки у соцзмаганні за радянських часів були модними. У 1970 р. успішність становила 91,1%, а у літню — аж 91,7%. Фальсифікація очевидна: у зимову сесію 1970 р. ректором був Юрженко. Але автор цих рядків має свою версію. Вся ця цифрова маніпуляція, придумана Богатським, щоб мати хоч якусь більш-менш вагому причину для цькування Юрженка. Йому, Богатському, це зробити було нескладно — він був проректором з навчальної роботи і складав ті звіти, на які посилалась і газета «Правда», і партійні критики різного калібру, і сам автор підрозділу в названій книзі. До морального аспекту вихваляння Богатського слід віднести те, що на посаді проректора з навчальної роботи він у першу чергу ніс відповідальність за успішність на денному відділенні. А компанійське підвищення успішності студентів морально обеззброює вимогливих викладачів. Після шалених атак на Юрженка за названу успішність кому з викладачів хотілось перебувати в його шкурі?

Але автор підрозділу названої книги, відчувши свою поверховість у вивченні проблеми, совісливо визнав, що причини цього явища потребують додаткового дослідження — будуть додаткові висновки. Визнання своїх недоліків — це, безумовно, найсильніша сторона автора підрозділу.

Тема про десятиліття шістдесятих років минулого століття і долю ректора за часів керування ним університетом піднята у книгах першій і другій видання «Мемуари професора».⁵ Саме при написанні цих книг в архівах були знайдені документи, які не можуть залишити байдужими жодного серйозного дослідника історії університету. Автори цих рядків вирішили опублікувати найважливіші з них зі своїми коментарями, надаючи можливість читачам сформулювати свої думки про ті події, так би мовити, з першоджерел.

4 Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015). — С. 421.

5 Гончарук Г.І. Мемуари професора. Книга перша. Зберегти і знайти себе. — Одеса: «Політехперіодика», 2015. — 188 с.; Гончарук Г.І. Мемуари професора. Книга друга. Сутички з університетською елітою. — Одеса: Бахва, 2016. — 152 с.

ШЛЯХ
НА КОМУНІСТИЧНУ ГОЛГОФУ

Юрженко Олександр Іванович
(1910-1999)

Олександр Іванович Юрженко народився 29 серпня 1910 р. у с. Баратівка Снігурівського р-ну Миколаївської обл. Дитинство Олександра Юрженка пройшло у рідному селі. Його батько Іван Васильович— український селянин, мати Степанида Трохимівна— з польської сім'ї. Крім самого Олександра, у родині було 12 дітей — шестеро братів та стільки ж сестер. Хоч родина і була багатодітною, але жила у достатку, та на селі вони вважалися середняками.

Дитинство самого О. Юрженка затьмарене трагічною подією. Внаслідок голодомору помирає його мати. Напівсиротами залишаються, крім самого Олександра, ще п'ятеро рідних братів та дві сестри. Він співав у церковному хорі, грав заглавні ролі в постановках драмгуртка.

Середню освіту О. Юрженко отримав у Херсоні. У 1928 р. хлопець вступає до Одеського сільськогосподарського інституту, мріючи вивчитись на агронома. Але важка соціально-економічна політика, здійснена Сталіним та його керівництвом щодо українських селян, поламала всі плани Олександра. У 1929 р. на пленумі ЦК ВКП (б) було зазначено, що Україна повинна в найкоротший термін упровадити колективізацію. Якщо у жовтні 1929 р. в Україні було 10 суцільно колективізованих районів, то вже в грудні того самого року їх було 46. Встановлення колгоспно-радгоспної системи супроводжувалося насильницькою експропріацією землі, худоби, реманенту. Робилося все для того, щоб убити одвічне прагнення селянина мати власну землю та вчитися продуктивно працювати на ній. Забираючи майже все, селян силоміць заганяли до колгоспів, а незгодних репресували.⁶

Ці події торкнулися і сім'ї Юрженків, бо з цього року його батьки вже працювали у колгоспі за трудовні. Щоб урятуватися від голоду, на III курсі він переводиться на технологічний факультет Вологодського молочно-господарського інституту (м. Вологда) і у 1932 р. отримує спеціальність

6 Яковенко М. А. Історія України. — К.: Країна мрій, 2008. — С. 255-256.

інженера-технолога. Олександр додому не повертається, бо на Україні вирує страшний голод. Здібності молодого випускника були помічені, та за призначенням з січня по серпень 1932 року він працює директором маслозаводу радгоспу № 48 у м. Каменську (Західний Сибір). Якось, перчитуючи один з номерів газети «Известия», Юрженко помітив оголошення, що Ленінградський державний університет проводить набір до аспірантури за конкурсом. Не гаячи часу, він бере направлення комсомолу. Талановитий юнак стає аспірантом кафедри фізичної та колоїдної хімії та пише роботу під керівництвом видатного радянського хіміка, члена-кореспондента АН СРСР, професора І.І. Жукова, який був учнем радянського хіміка Д.П. Коновалова, спеціаліста в галузі фізичної, органічної та технічної хімії, що проводив дослідження під керівництвом самого Д.І. Менделєєва.⁷ Тому Олександр Іванович Юрженко повноправно називав себе учнем школи Д.І. Менделєєва.

Час перебування О.І. Юрженка в аспірантурі ознаменувався ще однією важливою в його житті подією. Серед інших талантів він мав ще й музикальний. Маючи унікальний слух та рідкісний баритон, молодий Олександр Юрженко майстерно співав українські пісні. Доля повернула так, що його помітив відомий російський композитор та педагог — Олександр Костянтинович Глазунов. На той час він був ректором Ленінградської консерваторії. О. Глазунов часто навідувався до університету до свого друга І. Жукова, там і помітив Юрженка. Майже цілий рік Олександр Юрженко вчився вокалу у російського оперного співака та педагога, а з 1938 р. народного артиста СРСР — І.В. Єршова. Захоплення класичною музикою було в О. Юрженка не меншим, ніж захоплення співом. Серед інших своїх однолітків відрізнявся тим, що слухав платівки з творами Моцарта, Баха, Шуберта, Рахманінова, знав напам'ять майже всі їхні музичні твори. Після вагань Олександр Іванович Юрженко все-таки обирає хімію, хоча, напевно, міг би зробити й успішну музичну кар'єру.

Роботу над дисертацією О.І. Юрженко успішно закінчує у 1935 р., і після аспірантури його залишають при кафедрі на посаді асистента. Вже у 1937 р. він стає доцентом та в цьому ж році захищає кандидатську дисертацію на тему: «Электроосмотические исследования на диафрагмах».

⁷ Коновалов Дмитро Петрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

За цінні наукові результати, викладені у дисертації та низці статей, вчений у 1938 р. отримує премію ЦК ВЛКСМ та Академії наук СРСР.

З початком Другої світової війни О. Юрженко продовжує наукові дослідження, його призначають завідувачем лабораторії фізичної хімії Ленінградського дослідного заводу синтетичного каучуку ім. акад. С. В. Лебедева⁸. За час війни вчений виконує роботи з дослідження синтезу каучуків, а також удосконалення технології емульсійної полімеризації. За розробку теорії емульсійної полімеризації у 1947 р. Президіум АН СРСР нагороджує О. Юрженка премією імені акад. Лебедева.

Наприкінці 1945 р. його запрошують на роботу до Львівського політехнічного інституту на посаду доцента. Через два роки Олександр Іванович очолює кафедру фізичної та колоїдної хімії цього навчального закладу. У травні 1948 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Исследование процесса полимеризации углеводов в эмульсиях», у 1949 р. йому присвоєно звання професора. З 1949 р. наказом міністра вищої освіти СРСР вченого переводять до Львівського державного університету на посаду завідувача кафедри фізичної та колоїдної хімії, на якій він працював до 1957 р.

У 1957 р. був призначено проректором з навчальної роботи ЛДУ.

У 1960 р. О. І. Юрженко призначений ректором Одеського державного університету. Протягом того 1960 р. була створена кафедра фізичної хімії полімерів і колоїдів, яку він очолив, а також став науковим керівником лабораторії високомолекулярних сполук.

За видатні заслуги в розвитку радянської науки, підготовці наукових працівників та спеціалістів для народного господарства й культури Президія Верховної Ради Української РСР присвоїла О. Юрженкові почесне звання заслуженого діяча науки Української РСР (наказ № 156 від 14 травня 1965 р.).

Одночасно, з 1960 р. професор безперервно був членом Одеського обкому КПУ, депутатом Одеської обласної Ради. Він був одним з членів правління Всесоюзної спілки «Знання», членом правління і президії республіканського товариства «Знання» та членом президії обласної організації товариства

8 У липні 1943 р. завод став називатися — Ленінградський ордена Трудового Червоного Прапора завод № 743 імені академіка С. В. Лебедева. Наказом Наркомату гумової промисловості СРСР від 20 вересня 1945 № 156 завод реорганізований у Всесоюзний орден Трудового Червоного Прапора науково-дослідний інститут синтетичного каучуку ім. академіка С. В. Лебедева (ВНДИСК).

«Знання», а потім – головою цієї організації. У 1967 р. – делегат ХХІІІ з'їзду КПРС.

У 1961 році його нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора, 1966-му – орденом «Знак пошани», у 1970-му Ленінською ювілейною медаллю.

У Львові, а потім в Одесі Олександром Юрженком на цих створених кафедрах була організована єдина в Україні підготовка спеціалістів з високомолекулярних сполук.

До 1970 р. ним підготовлено 3 доктори наук, 15 кандидатів наук, опубліковано понад 160 наукових праць. Крім того, науковцем було зареєстровано 10 авторських свідоцтв на свої винаходи.

З посади ректора О. Юрженко звільнений у лютому 1970 р. за власним бажанням. У травні 1970 р. у газеті «Правда» з'явилась проти нього стаття «Издержки доверчивости».⁹ Обком партії підтримав «Правду», підтвердив рішення університетських партійних зборів, а також рішення Центрального райкому партії м. Одеси, а також посприяв ще одній публікації у газеті «Правда» під назвою «Никому не позволено».¹⁰

Партійна комісія і сам райком поставились формально до рішення партійних зборів університету. Це сталося з декількох причин.

По-перше, не посміли заперечувати навіть у дрібницях газеті «Правда». По-друге, не було бажання ускладнювати свої будні вивченням матеріалів зборів. А по-третє, обмежились не стенограмою зборів, а тільки витягом з протоколу, що надав їм партком університету. Звичайно, у вигідному для себе світлі.

Зате обком партії розійшовся, як кажуть, «во всю Ивановскую». Тут було все. І підтримка «Правди», і осуд Юрженка, і заходи про посилення партійної роботи з ректорами, і покращення виховання студентів. І ще. І ще. Бо готувала рішення неперевірена популістка Гладка. Але, захопившись планами-громадьйо, обком надав незграбну послугу самій газеті. По-перше, докоряючи райкому щодо недосконалого вивчення матеріалів зборів, обком більш ніж вичерпно зупинився на фактах фальсифікації підрахунку голосів на попередніх зборах у листопаді 1969 р. Вийшов конфуз.

9 Издержки доверчивости // Правда. Орган Центрального комитета КПСС. – 1970. – 17 мая. – № 137 (18915).

10 Никому не позволено // Правда. – 1970. – 20 июля – № 201 (18979).

Читачу, заглянь до статті «Издержки доверчивости». Зверни увагу на те, що рішення цих зборів у частині голосування було першим коньком кампанії проти Юрженка. Виявляється, там були факти вкидання зайвих бюлетенів. А стаття прийняла голосування за абсолют.

По-друге, сама «Правда» перевершила гоголівську унтер-офіцерську вдову. Вона, газета, таки висікла себе тим, що опублікувала статтю «Никому не позволено», в якій говориться про фальсифікацію зборів у листопаді. Що це виходить? І рішення перших зборів були недостовірними.

І другі збори, як зазначав у своїй заяві Юрженко, не могли бути об'єктивними. А ми, автори цих рядків, додамо: вони і не були об'єктивними тому, що вислухали тільки одну сторону, а чотирнадцятьом бажаючим не надали слова. То питання до газети «Правда»: де справедливість, де правда?

Після завершення ректорської діяльності О.І. Юрженко припускав, що залишиться працювати на кафедрі фізичної хімії полімерів і колоїдів ОДУ. Однак новий ректор Богацький, котрий багато в чому був зобов'язаний Олександрові Івановичу, заявив в обкомі, що Юрженко в університеті створює йому проблеми. Його визвали до обкому та запропонували посприяти у переході в інший ВНЗ. Так, з липня 1970 р. вчений переводиться до Одеського технологічного інституту харчової промисловості (зараз ОНАХТ). Там він пропрацював рік на посаді професора кафедри фізичної та колоїдної хімії.

Постійні переживання, моральна напруга через систематичні атаки на особистість Юрженка, публічне приниження та наклепи у радянських газетах далися взнаки. Він бажав надалі перебувати в місті, що так колись радо його прийняло. Але вороги продовжували переслідувати. Почалися пошуки нового місця проживання, з'явився варіант обміну одеської квартири на київську. Тим більше, що в Київському технологічному інституті легкої промисловості (КТІЛП) був потрібний завідувач кафедри загальної хімії. Здавалось, що все заспокоїлося. О. Юрженко із захопленням вдосконалював навчальний процес кафедри, знайшов додаткове фінансування завдяки госптемам, взяв на навчання аспіранта. Але одеські «друзі», маючи досвід спілкування з «Правдою», у 1974 р. посприяти появі нової «викривальної» статті «Пятна на мантии».¹¹ Його виключили з лав КПРС. Згодом Олександр Іванович працював професором у Київському інституті харчової промисловості. На пенсію вийшов у 80 років.

¹¹ Пятна на мантии // Правда. — 1974. — 8 октября. — № 281 (20520). — С. 3.

Професор знав кілька іноземних мов, а саме: польську, англійську, німецьку.

Протягом 1956–1967 рр. О. І. Юрженко виїздив у складі різних делегацій до Польщі, Японії, Великобританії, Угорщини.

Не буде зайвим підкреслити, що родина Олександра Івановича Юрженка — ціла плеяда дослідників у галузі хімії.

Дружина — Юрженко Таїсія Семенівна, закінчивши хімічний факультет Казанського університету, працювала асистентом кафедри загальної хімії Львівського університету, згодом працювала асистентом ОДУ. Старший син Сергій — кандидат хімічних наук, був старшим науковим співробітником факультету технології органічних речовин Львівського політехнічного інституту. Інший син, Володимир, — теж кандидат хімічних наук, доцент, пізніше працював на хімічному факультеті в Інституті хімії високомолекулярних сполук АН УРСР в Києві. Що стосується наймолодшого сина, Юрія — він закінчив Київський медичний інститут, кандидат медичних наук.

До речі, брат Олександра Юрженка Тимофій Іванович — професор Львівського політехнічного інституту, був відомим вченим із світовим ім'ям. Саме він започаткував оригінальні роботи з вивчення полімеризації вінільних та дієнових мономерів у присутності радикальментальних досліджень, сприяв трансформації наукового напряму досліджень, і на базі цих розробок у 1958 р. на кафедрі органічної хімії була створена перша в інституті проблемна лабораторія синтезу нових матеріалів, де вперше у світі було синтезовано новий клас сполук — ненасичені, здатні до полімеризації і кополімеризації пероксиди, які стали відомими як «пероксидні мономери».¹²

Ще один брат Олександра Юрженка Петро Іванович також був медиком. Після війни він, полковник медичної служби, орденоносець, став кандидатом медичних наук, доцентом і засновником грудної хірургії на півдні України. Він виховав цілу плеяду хірургів. У 1959 р. йому присвоєно Почесне звання «Заслужений лікар УРСР». На честь нього названа Херсонська обласна клінічна лікарня, при якій засновано фонд імені Петра Юрженка, а на будівлі лікарні йому встановлена меморіальна дошка.¹³

12 Інститут хімії та хімічних технологій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.logos.biz.ua/proj/lpi2/online/pdf/235-261.pdf>.

13 Видатні лікарі Херсонщини: бібліограф. покажч./укл. О. В. Борискіна, В. І. Гаркуша. — Херсон, 2013. — Вип. 1. — С. 13-14.

Ще один з братів О. Юрженка — Микита Іванович — заслужений вчитель УРСР. У 1920-х-30-х рр. долучався до проведення українізації на Херсонщині, а в 1953-1963 рр. завідував науково-методичною лабораторією української мови та літератури Херсонського обласного інституту удосконалення вчителів, що стало вагомим внеском у становлення та розвиток української мови як пріоритетної навчальної дисципліни.¹⁴

Сестри Євдокія Іванівна та Поліна Іванівна закінчили вищі навчальні заклади, працювали вчителями.

Адміністративна діяльність О. І. Юрженка на посаді ректора пов'язана з відкриттям трьох нових факультетів — юридичного, іноземних мов та загальнонаукового, що супроводжувалось збільшенням кількості кафедр та появою нових спеціальностей.

У 1960 р. після семирічної перерви, у складі університету продовжив існувати юридичний факультет. Це стало важливою подією в житті колективу викладачів та студентів колишнього Одеського філіалу Всесоюзного юридичного заочного інституту, яка ознаменувала собою перехід на новий, вищий ступінь всієї навчальної, методичної та наукової роботи. Факультет на той час налічував у своєму складі 911 осіб, з них 14 — мали вчені ступені та звання, а також серед них були найдосвідченіші працівники-практики з органів УВС, суду, Державної криміналістичної лабораторії тощо. До того часу студенти не мали належних умов для занять. Університет надав нові аудиторії та кабінети, до послуг викладачів та студентів надані багаті книжкові фонди наукової та студентської бібліотек.

На юридичному факультеті відразу було організовано дві кафедри — правових та спеціально-правових дисциплін. Протягом наступних років сформовано п'ять кафедр: теорії та історії держави та права, цивільного права і процесу, державного і адміністративного права, криміналістики і кримінального права та процесу, трудового, колгоспного і земельного права.

У тому самому 1960 р. на базі юридичного факультету університету створено Громадський інститут правових знань для членів товариських судів та народних дружин, у якому з вересня місяця навчалось понад 200 чоловік. При інституті також створено громадський лекторій.¹⁵

14 Таврійський вісник освіти: наук.-метод. журн. — Херсон, 2014. — Спецвипуск. — С. 116.

15 Греков І. Юридичний факультет знову в складі університету // За наукові кадри. — 1960 — № 33 (656). — С. 2.; Колмаков В. Один з найстаріших // За наукові кадри. — 1968. — № 18 (929).

Історія викладання іноземних мов в ОНУ імені І.І. Мечникова також починається з 1960 року — з року заснування факультету романогерманської філології на базі Одеського педагогічного університету іноземних мов. З приєднанням зазначеного факультету університету, почали роботу кафедри французької філології¹⁶, іноземних мов (перший завідувач — доцент В.Г. Шатух)¹⁷, організована кафедра зарубіжної літератури.¹⁸ У зв'язку з приєднанням факультету до Одеського державного університету, до його складу перейшла й кафедра фонетики англійської мови (наказ міністерства № 856 від 5.05.1960 р.). У 1963 р. була заснована кафедра граматики англійської мови. Очолив її видатний лінгвіст, доктор філологічних наук, професор Андрій Костянтинович Корсаков.¹⁹

Того самого 1963 р. на факультеті іноземних мов було засновано іспанське відділення. У цьому році було проведено набір перших 10 студентів на денну форму навчання. Відділення було відкрито як секція при кафедрі французької філології. У 1964 р. було проведено набір на вечірню, заочну та денну форми навчання. У 1967 р. секцію було відокремлено в кафедру іспанської філології. Першим завідувачем кафедри став доцент, кандидат філологічних наук, діалектолог Віталій Семенович Сорбале. У 1968 р. відбувся перший випуск іспанського відділення у кількості 10 випускників денної форми навчання.²⁰

У вересні 1964 р. на біологічному факультеті ОНУ було відновлено кафедру біохімії, яку разом із лабораторіями розформували у 1949 р. Завідуючим кафедри став проф. А.Я. Розанов.²¹

16 Кафедра французької філології [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/french>.

17 Кафедра іноземних мов природничих факультетів [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/foreignnat>.

18 Кафедра зарубіжної літератури [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/foreignlit/>.

19 Кафедра граматики англійської мови [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/grameng>.

20 Кафедра іспанської філології [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/spanish>.

21 Кафедра біохімії [Електронний ресурс]/Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/bio/biochem>.

У 1965 р. з'явилося ще два нових факультети: неорганічної хімії та технології неорганічних речовин, факультет електрохімії.²²

1967-го року розпочав роботу новий факультет — факультет підвищення кваліфікації викладачів суспільствознавства технікумів України. Деканом факультету призначено Д. О. Драгомарецького.²³

Нові кафедри створювалися не лише на нових факультетах. Так, у 1960 р. зусиллями ректора О. І. Юрженка на хімічному факультеті була створена нова кафедра — кафедра фізико-хімії полімерів та колоїдів.

О. І. Юрженко багато зробив для забезпечення матеріально-технічної бази кафедри та сформував колектив в галузі фізико-хімії полімерів, серед яких доценти С. С. Іванчев (з 1969 р. — професор, з 1997 р. член-кор. РАН), В. А. Вільшанський, Н. Я. Вільшанська, П. О. Іванченко. Викладачі кафедри розробили загальні курси: «Високомолекулярні сполуки» (проф. О. І. Юрженко, доц. С. С. Іванчев), «Колоїдна хімія» (проф. О. І. Юрженко, доц. В. А. Вільшанський) та лабораторні практикуми до них, а також спецкурси і спецпрактикуми з фізико-хімії полімерів і процесів полімерізації. Було видано 11 навчальних посібників та методичних вказівок до загальних та спеціальних курсів для студентів спеціалізації кафедри.

З 1960 по 1970 рр. під керівництвом професора О. І. Юрженка та доцента С. С. Іванчева захищено 12 кандидатських дисертацій.²⁴

У зазначений період на факультеті розвивалися фундаментальні та прикладні дослідження, багато було зроблено для оснащення кафедр сучасним обладнанням.²⁵

У травні 1967 р. в структурі геолого-географічного факультету Одеського університету була відкрита кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів. Кафедра заснована на базі факультетської лабораторії ґрунтознавства і науково-дослідної групи ґрунтознавства і ерозії ґрунтів (керівник — доц. Бракін С. С.) кабінету геодезії, топографії і картографії (керівник — доц. Ізмайлова Н. В.).²⁶

22 Морозов О. О. Наші інтерв'ю // За наукові кадри. — 1965. — 30 грудня. — № 35 (845). — С. 2.

23 Новий факультет // За наукові кадри. — 1967. — 27 вересня. — № 25 (902). — С. 1.

24 Історія хімічного факультету. 1865-2005 / Кол. Авт. — О.: Астропринт, 2006. — С. 119-120.

25 Історія хімічного факультету. 1865-2005 / Кол. Авт. — О.: Астропринт, 2006. — С. 5.

26 Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І. І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/ggf/soil/>.

У 1967 р. на філологічному факультеті створена кафедра теорії та методики викладання літератур під керівництвом доктора філологічних наук, професора Г.А. В'язовського.²⁷ Роком пізніше організовано кафедру загального та слов'янського мовознавства, першим завідувачем якої став тоді професор, а в майбутньому член-кореспондент НАН України Ю.О. Карпенко, відомий як засновник Одеської ономастичної школи.²⁸

1969-го року на фізичному факультеті заснована працююча і сьогодні кафедра фізики твердого тіла і твердотільної електроніки. Очолив її професор В. О. Преснов.²⁹

Джерела дозволяють простежити й кількісне зростання кафедр. На 1963 р. їх вже працювало 55, це на 19 кафедр більше порівняно з 1960 р. Кількість студентів при цьому досягла 10000 чоловік.³⁰ У 1967 р. навчальна робота проводилася на 60 кафедрах³¹, у 1968 р. кількість кафедр досягла 62.³²

Збільшення кількості кафедр призводило до постійної появи нових спеціальностей: правознавство, загальна геологія, біохімія, фізіологічно активні речовини, англійська, німецька, французька мови тощо. У 1969 р. в університеті розширено коло спеціалізації — відкрито спеціальності «Гідрогеологія» та «Інженерна геологія».³³

Викладання в університеті, особливо на кафедрах суспільних наук, мало проводилося українською мовою, на що у своїх виступах неодноразово звертав увагу ректор.³⁴

27 Кафедра теорії літератури та компаративістики [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/philolog/littheory>.

28 Коротко // За наукові кадри. — 1968. — № 27 (938). — С. 4.

29 Кафедра фізики твердого тіла і твердотільної електроніки [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Одес. нац. ун-ту імені І.І. Мечникова. — Режим доступу: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/phys/hardbody>.

30 Організаційну роботу — на рівень завдань дня! (з відкритих партійних зборів університету) // За наукові кадри. — 1963. — 21 червня. — № 20 (756). — С. 2.

31 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1967. — 12 квітня. — № 12 (889). — С. 1.

32 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1968. — 15 травня. — № 18 (929). — С. 1.

33 Комунисті в першій шерензі! На партійних зборах ОДУ // За наукові кадри. — 1970. — 30 січня. — № 4 (987). — С. 2.

34 Грости і діяти. (Загальноуніверситетські партійні збори) // За наукові кадри. — 1960. — 26 листопада. — № 28 (655). — С. 2.; Говорять учасники зборів // За наукові кадри. — 1961. — 9 червня. — № 19 (678). — С. 1.

Всі десять років діяльність О. І. Юрженка на посаді ректора ОДУ перш за все була спрямована на зміцнення матеріальної бази університету.

Плідними результатами його діяльності можна вважати й те, що вже у 1965 р. при університеті працювало 12 науково-дослідних закладів і лабораторій, зайнятих розробкою найважливіших проблем сучасної науки.³⁵

У 1960 р. ректор О. І. Юрженко розпорядився про створення обчислювального центру. Матеріальна база лабораторії обчислювальної математики, на основі якої створювався центр, була досить слабкою, відсутні обчислювальні машини. З початку навчального року почали плануватися закупки МПТ-9 для розв'язання обчислювальних задач, МН-7 для нелінійних задач, електроннопроміньний мінімізатор для розв'язання алгебраїчних систем, фотоприставки з потенціометрами для одержання графіку розв'язання на плівці і папері, і, нарешті, електронної цифрової машини «Урал». На центр державою виділено 4,7 млн. крб, з них — 900000 крб — на капіталовкладення. Остаточо обчислювальний центр сформувався у 1962 р. А у 1964 р. було запущено в експлуатацію електронно-обчислювальну машину «Урал-2». На 1965 р. в центрі працював вже 21 дослідник — інженери та наукові співробітники факультету.³⁶

У 1962 р. постановою Ради Міністрів УРСР від 20 січня 1962 р. на хімічному факультеті при кафедрі фізичної хімії була відкрита проблемна науково-дослідна лабораторія паливних елементів, у якій проводились інтенсивні дослідження, спрямовані на розробку ефективно діючих електродівпаливних елементів на основі каталітично активних оксидів металів, вуглеців і скелетних систем нікелю. У цих дослідженнях, при активному науковому керівництві співробітників лабораторії брали участь студенти кафедри. Згодом лабораторія разом з кафедрою під керівництвом професора О. К. Давтяна перетворилась на відому наукову школу електрохіміків.³⁷ В 1964 р. при кафедрі органічної хімії організовано науково-дослідну групу синтезу фізіологічно-активних сполук. Приміщення кафедри добудовано і розширено її лабораторії.³⁸

35 Юрженко О. І. Університет сьогодні // За наукові кадри. — 1965. — 15 травня. — № 16 (826). — С. 2.

36 Білик Л. 4,7 мільйона карбованців — на створення обчислювального центру // За наукові кадри. — 1960. — № 16 (643). — С. 1; Цифри і факти // За наукові кадри. — 1965. — 11 лютого. — № 4 (814). — С. 3.

37 Історія хімічного факультету. 1865-2005/Кол. авт. — О.: Астропринт, 2006. — С. 20-21, 153.

38 Історія хімічного факультету. 1865-2005/Кол. авт. — О.: Астропринт, 2006. — С. 100.

У травні 1963 р. на факультеті іноземних мов була організована лабораторія експериментальної фонетики (ЛЕФ). Її обладнали спеціальним устаткуванням, яке реєструє фізичні параметри сигналу мовлення і дає можливість проводити всебічне дослідження фонетичної структури звукової мови. При лабораторії вже у перший рік її створення провели наукову роботу понад 20 викладачів факультету іноземних мов та філологічного факультету.³⁹

Ще за рік організаційної діяльності О. І. Юрженка було закінчено капітальне будівництво проблемної лабораторії інженерної геології.⁴⁰

У 1966 р. почала працювати лабораторія усного мовлення факультету іноземних мов. Вона об'єднала дві великі аудиторії. Перша була обладнана 20 напівкабінами з магнітофонами на столах, за якими першокурсники могли працювати над вимовою окремих звуків та слів, старшокурсники — над вимовою цілих речень та абзаців. В іншій, обладнаній на 36 місць, — писати диктанти, виконувати вправи тощо. Про доцільність створеної лабораторії можна робити висновки з того факту, що у 1967 р. обидва класи працювали у дві зміни. Крім того, кожен студент першого курсу факультету у середньому відпрацював тут 18-20 год. на семестр, а студенти старших курсів — ще більше.⁴¹

Крім створених лабораторій, з 1961 р. почав будуватися новий гуртожиток для студентів на 600 місць.⁴² За три роки він був успішно заселений студентами. Одночасно був побудований житловий будинок для професорсько-викладацького складу, відремонтовано навчальні корпуси. Через постійне зростання кількості студентів та нестачі навчальних приміщень ректор став ініціатором будівництва нового навчального корпусу.⁴³ На вересень 1963 року завершилися основні роботи з перебування приміщення біофаку, ремонт навчальних корпусів по вул. Радянської армії, вул. Щепкіна, продовжувався ремонт гуртожитків.⁴⁴

39 Бровченко Т. Лабораторія експериментальної фонетики // За наукові кадри. — 1963.

40 Бойовито, принципово, активно втручайся в життя, комуністе! // За наукові кадри. — 1964. — 27 листопада. — № 33 (805). — С. 2-3.

41 Нижегородов Б. В дві зміни // За наукові кадри. — 1967. — 11 січня. — № 1 (878). — С. 2.

42 Комсомольська конференція, з виступів делегатів // За наукові кадри. — 1964. — 16 листопада. — № 31 (654). — С. 4.

43 Бойовито, принципово, активно втручайся в життя, комуністе! // За наукові кадри. — 1964. — 27 листопада. — № 33 (805). — С. 2-3.

44 Організаційну роботу — на рівень завдань дня! (З відкритих партійних зборів університету) // За наукові кадри. — 1963. — 21 червня. — № 20 (756). — С. 2.

Значну увагу О.І. Юрженко приділяв розвитку науки в університеті, підготовці науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Деякі почи- нання ректора відображені у газеті «За наукові кадри».

Справа в тому, що Олександр Івановичу у спадок дісталася важка си- туація з наявністю викладачів, що мають наукові ступені, точніше, з їх від- сутністю. У листопаді 1960 р. він сам відмічав про це у виступі: «У нас є 398 викладачів, і з них лише 15 — професори і 167 — доценти. з 123 старших викладачів лише 20 мають вчений ступінь. Незадовільні справи з підго- товкою докторських дисертацій. На деяких факультетах немає професо- рів, докторів наук. Їх треба вирощувати із своїх викладачів. У цьому на- прямку ректорат надасть всіляку допомогу».⁴⁵

Стосовно цього було розроблено низку заходів, які передбачали, зо- крема, широке надання наукових відряджень, творчих відпусток, звіль- нення від педагогічного навантаження на певний час для тих осіб, що працюють над докторськими дисертаціями або переведення доцентів на посади старших наукових працівників для виконання дисертаційних робіт.

О.І. Юрженко виступив з критикою редакції університетського пері- одичного видання «За наукові кадри» стосовно розміщення «ганебного пасквілю» Семенова, який ці заходи називав «докторським інкубатором» і виступав проти надання творчих відпусток доцентам. Олександр Іванович зазначив, що завданням газети має бути, навпаки — мобілізація колективу доцентів на вирішення проблеми, висвітлення досвіду тих доцентів, які за- вершили роботу над докторськими дисертаціями або успішно працюють над ними. «Ми зацікавлені в тому, щоб над докторськими дисертаціями працювали й молоді кандидати наук, з тим, щоб доктора вони одержували задовго до одержання права на пенсію».⁴⁶

Завдання підготовки наукових та викладацьких кадрів О.І. Юрженко продовжив виконувати й у наступні роки. І, як показують деякі джерела, проблема у нестачі спеціалістів не зникла. Ректор на одній з вчених рад ОДУ у грудні 1966 р. відмічав: «Ми не можемо миритися з фактами, коли

45 І рости і діяти. (Загальноуніверситетські партійні збори) // За наукові кадри. — 1960. — 26 листопада. — № 28 (655). — С. 2.

46 Юрженко О.І. Кому потрібні такі виступи? // За наукові кадри. — 1963. — 16 лютого. — № 4 (740). — С. 2.

на окремих кафедрах читання лекційного курсу доручається асистентам, або ж керівництво курсовими роботами — лаборантам.⁴⁷

Активне сприяння О.І. Юрженка у цьому напрямку призвели до позитивних зрушень.

За підсумками 1966/1967 навчального року 42 викладачі захистили докторські та кандидатські дисертації; опубліковано близько 900 нових робіт; проведено 9 наукових конференцій.⁴⁸

На університетських партійних зборах на початку грудня 1967 р. у доповіді зазначено про якісні зміни керівного викладацького складу. Переважну кількість кафедр тепер очолюють доктори наук, професори, і їх скоро буде налічуватися більше 50. Ректор поставив питання про розвиток на таких кафедрах наукових шкіл з розробкою наукової проблеми, яка б об'єднувала ту чи іншу кафедру, видавалися узагальнюючі праці та монографії. Але він при цьому зауважив: «Коли я кажу про наукові школи, я маю на увазі, що в цих школах має вирости наукова молодь».⁴⁹

У своєму виступі на 103-ю річницю вишу (13 травня 1968 р.) він відмітив: «За останні п'ять років... майже в 2,5 рази збільшилось число докторів наук, виросла кількість кандидатів наук, викладацького складу».⁵⁰

Для більшого усвідомлення написаного наведемо статистику зростання кількості викладачів в університеті з вченими званнями та ступенями за роки діяльності О.І. Юрженка, яка більш яскраво показує позитивні зміни в Одеському університеті 1960-х — 1970-х рр.

У 1965 р. професорсько-викладацький колектив складає 515 чоловік, серед них — члени-кореспонденти АН УРСР, професори та доктори наук, 215 доцентів і кандидатів наук.⁵¹

На квітень 1967 р. на кафедрах університету працювало понад 535 викладачів. Серед них — три члени-кореспонденти АН УРСР, 40 професорів і докторів наук, 215 доцентів і кандидатів наук.⁵²

47 Нижегородов Б. Навчений раді ОДУ // Занаукові кадри. — 1966. — 5 грудня. — № 30 (875). — С. 1.

48 На вчений раді ОДУ // За наукові кадри. — 1967. — 15 вересня. — № 24 (901). — С. 2.

49 Перед нами — великі завдання. Виконаємо їх якнайкраще! (Звітно-виборні партійні збори ОДУ) // За наукові кадри. — 1967. — 3 грудня. — № 31 (908). — С. 2-3.

50 Свято нашого вузу // За наукові кадри. — 1968. — 22 травня. — № 19 (930). — С. 1.

51 Юрженко О.І. Університетсьогодні // Занаукові кадри. — 1965. — 15 травня. — № 16 (826). — С. 2.

52 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1967. — 12 квітня. — № 12 (889). — С. 1.

На травень 1968 р. в університеті працювало близько 550 викладачів. Серед них — три члени-кореспонденти АН УРСР, 50 професорів і докторів наук, понад 250 доцентів і кандидатів наук.⁵³

Якісна зміна професорсько-викладацького складу та зміцнення матеріальної бази ОДУ зумовили щорічне зростання кількості студентів-випускників та тих, що вступали до вишу.

Якщо у 1960 р. випущено 542 молодих спеціалісти з денного відділу і 927 із заочного, то у 1961 р. (відповідно) 629 і 1143 спеціалісти. На 1962 р. університет випустив (відповідно) 662 і 1454 спеціалісти.⁵⁴

1963-го навчального року на дев'яти факультетах університету (на денному, вечірньому та заочному відділеннях) навчається понад 8 200 студентів, у т. ч. на стаціонарі — 3227 чоловік, на заочному відділі — 4678 і на вечірньому — 274.⁵⁵

У 1967 р. на десяти факультетах ОДУ було понад 10 000 студентів, у т. ч. на стаціонарі — 3700, на заочному відділенні — близько 5100 і на вечірньому — 2050 студентів.⁵⁶

Наступного, 1968-го року, на дев'яти факультетах університету навчається понад 12000 студентів, у т. ч. на стаціонарі — близько 4000 тис., на заочному відділенні — понад 5200 і на вечірньому — 2200 студентів.⁵⁷

Розвивалися актуальні наукові напрямки. Про це свідчать всесоюзні та республіканські конференції, які проводились в університеті.

Одна з перших всесоюзних наукових конференцій пройшла в ОДУ з 25 по 27 травня 1960 р. («Комуністичне виховання трудящих в період розгорнутого будівництва комунізму»). У роботі конференції взяли участь 892 особи — викладачі суспільних дисциплін вищих навчальних закладів, секретарі партійних організацій і директори вишів міста Одеси, передовики промислових підприємств і колгоспів області, працівники театрів м. Одеси, працівники вузів Києва, Житомира, Харкова, Львова, Ужгорода,

53 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1968. — 15 травня. — № 18 (929). — С. 1.

54 ОДУ. Цифри і факти // За наукові кадри. — 1963. — 17 травня. — № 15 (571). — С. 2.

55 Там само.

56 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1967. — 12 квітня. — № 12 (889). — С. 1.

57 Запрошує червонопрапорний імені І.І. Мечникова // За наукові кадри. — 1968. — 15 травня. — № 18 (929). — С. 1.

Дніпропетровська, Миколаєва, Херсона, Сум, Полтави, Чернівців, Ніжина, Ашгабада, Горького, Москви та інших міст.⁵⁸

Важливим у сфері біологічних наук стало проведення Всесоюзної конференції з 26 по 29 вересня 1961 р. Вона була присвячена проблемам фізіології та патології травлення і всмоктування. В актовому залі зібралось більше ніж 300 учасників конференції. Саму конференцію відкрив Олександр Іванович Юрженко. Підкресливши, що конференція має велике наукове значення, професор О.І. Юрженко виклав дані, які свідчать про те, що в розробці проблем травлення Одеському університетові здавна належить значна роль. Крім науковців України були представлені інших наукових центрів СРСР: на секціях виступали з доповідями професори Бакурадзе (Тбілісі), Р.І. Сафорова (Баку), В.Л. Губарь (Москва), А.В. Соловйов (Ленінград).⁵⁹

Великомасштабним стало проведення в ОДУ V Всесоюзної конференції з проблем колоїдної хімії, яка проходила протягом тижня з 31 травня по 6 червня 1962 р. У роботі форуму взяли участь понад 1100 наукових працівників. Вони приїхали з різних міст СРСР — Києва, Львова, Харкова, Тбілісі, Москви, Ленінграда, Новосибірська, Владивостока, а також з-за кордону — Болгарії, НДР, Угорщини, Чехословаччини. В роботі конференції взяли участь видатні вчені — акад. П. А. Ребіндер, акад. М. М. Дубінін, акад. А. В. Думанський, Ф. Д. Овчаренко, Т. С. Шишкіашвілі, акад. А. Д. Шелудко, професори П. І. Зубов, Г. А. Догадкін та ін. На конференції були широко представлені праці вчених ОДУ, у т. ч. О. І. Юрженка та його співробітників. Обговорено та заслухано понад 200 доповідей, серед них — 5 доповідей закордонних вчених. Відбулося чотири пленарних засідання, де заслухано 12 доповідей, присвячених актуальним питанням колоїдної хімії та 37 секційних засідань.

Ця Всесоюзна конференція з колоїдної хімії була надзвичайно масштабною. Якщо на III конференції, яка відбулася в Мінську в 1953 р., заслухано 80 доповідей, а на IV конференції в Тбілісі — біля 170, то на V Всесоюзній конференції було представлено більш ніж 400 доповідей, з яких

58 Комуністичне виховання трудящих в період розгорнутого будівництва комунізму. Всесоюзна наукова конференція // За наукові кадри. — 1960. — 4 червня. — № 19 (646). — С. 2.

59 Файтельберг Р. Й. Робота всесоюзної конференції // За наукові кадри. — 1961. — 4 жовтня. — № 28 (687). — С. 3.

внаслідок серйозного відбору залишилось лише 216. Безпосередню участь у роботі конференції взяли майже 900 науковців. Це зайвий раз підкреслює швидкі темпи розвитку хімічної науки, зокрема колоїдної, в якому не останню роль зіграв сам О.І. Юрженко. У своїх рішеннях конференція вирішила просити відповідні органи відкрити інститут колоїдної хімії АН УРСР у Києві. Цей хімічний форум підвів підсумки багаторічній праці хіміків-колоїдників.⁶⁰

В останні дні вересня 1966 р. в університеті відбулась міжвузівська Всесоюзна зоогеографічна конференція, яка тривала п'ять днів. В її роботі взяли участь вчені з Ашгабада, Владивостока, Казані, Ленінграда, Москви та інших міст СРСР. Серед учасників конференції були представники 17 університетів, 32 науково-дослідних і 11 педагогічних інститутів, 9 заповідників.⁶¹

У жовтні 1967 р. з нагоди 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції ОДУ і наукова рада «Фізіологія людини та тварин» АН СРСР провели ІХ Всесоюзну наукову конференцію з фізіології травлення. У роботі конференції взяли участь майже 300 фахівців — фізіологів, патофізіологів, біологів, морфологів і клініцистів.

Слід відзначити, що попередні конференції були проведені у Львові, а сьома — в Одесі. На ІХ конференцію прибули вчені з 45 міст СРСР — Києва, Харкова, Риги, Ташкента, Івано-Франківська, Чернівців, Донецька, Луганська, Сухумі, Новосибірська, Архангельська, Омська, Томська, Оренбурга та ін. На конференції працювало 8 секцій. Всього було заслухано понад 200 доповідей. Більшість доповідей були на високому рівні та проводилися з використанням сучасної техніки, закупленої університетом.⁶²

Актуальним стало започаткування проведення галузевих конференцій. Так, у листопаді 1964 р. в університеті проходила наукова конференція молодих вчених-хіміків, організована Одеським обласним управлінням Всесоюзного хімічного товариства імені Д.І. Менделєєва, обкомом ЛКСМУ та хімічним факультетом ОДУ. Така конференція проводилася вперше на Україні. Працювали секції органічної хімії (керівник — доц. О. Богат-

60 Морозов О. О. Всесоюзний форум хіміків... // За наукові кадри. — 1962. — 15 червня. — № 20 (719). — С. 2-3.

61 3 49 міст країни // За наукові кадри. — 1966. — 12 жовтня. — № 24 (869). — С. 3.

62 Файтельберг Р. О. ІХ всеюзна // За наукові кадри. — 1967. — 20 жовтня. — № 28 (905). — С. 2.

ський), хімії полімерів (керівник — проф. О. Юрженко), неорганічної хімії (керівник — проф. О. Морозов), фізичної хімії (керівник — проф. О. Давтян). Це була виключно молодіжна конференція, яка стала оглядом майбутньої зміни вчених-хіміків Одеси.⁶³

У березні 1966 р. в ОДУ успішно пройшла XV наукова Шевченківська конференція. Серед численних гостей були члени-кореспонденти АН УРСР, науковці з Києва, Запоріжжя, Чернівців, Рівного, Ніжина, Ужгорода, гості з різних республік — Азербайджану, Росії, Узбекистану. 9 березня в актовому залі конференцію відкрив ректор О. І. Юрженко. З доповідями виступили члени-кореспонденти АН УРСР, лауреати Ленінських премій Є. Кирилюк та Е. Шабліовський. 10 березня розпочали роботу секції літературознавства і фольклористики, мовознавства та мистецтвознавства. На цій конференції не закінчилися пошуки науковців-шевченкознавців університету. Більш детально про витоки та сучасність шевченкознавчих студій описано в доповіді Д. В. Заболотної, хоча дослідниця чомусь вказує неправильну дату проведення XV Шевченківської конференції.⁶⁴

У жовтні того самого 1966 року пройшов IV всесоюзний симпозіум з логіки і методології науки, організований інститутом філософії АН УРСР та кафедрою філософії Одеського університету. У роботі симпозіуму взяли участь понад 200 філософів, логіків, фізиків і математиків з Одеси, Києва, Єревана, Тбілісі, Горького, Новосибірська, Томська, Тарту, Ленінграда, Москви та інших міст СРСР. Великий інтерес до цієї конференції пояснювався тим, що неможливо вести значні наукові дослідження (особливо в галузі фізики та математики), не проводячи логічного аналізу мови, якою користується дослідник, і тих засобів, які він застосовує для досягнення мети.⁶⁵

Необхідно відзначити, що для всебічного покращення і розширення вечірньої та заочної освіти з початком ректорства О. Юрженка все більше приділяється уваги роботі заочного відділення. 22-23 грудня 1960 р. була організована Перша науково-методична конференція професорсько-викладацького складу із заочного навчання. Пленарне засідання конфе-

63 Там само.

64 Заболотна Д. В. Шевченкознавчі студії в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова: витоки та сучасність // Вісн. ОНУ. — 2014 — Т. 19. — Вип. 2. — С. 68-98. — (Серія: «Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство»).

65 Костюк В. В чотирьох секціях // За наукові кадри. — 1966. — 19 жовтня. — № 25 (870). — С. 1.

ренції відкрив О.І. Юрженко. Такий захід, як ця конференція, проведено в університеті вперше.⁶⁶

Всесоюзна наукова студентська конференція до 50-річчя Радянської влади «Револьюційні традиції Великого Жовтня — могутня зброя комуністичного виховання» 1967 р. Про рівень конференції читач може уявити зі складу оргкомітету. До нього входили видатні вчені країни та республіки — акад. І.І. Мінц та І.О. Гуржій, проф. Харківського університету І.К. Рибалко, а також вчені історичного факультету і студенти НСТ. Останні подали на всесоюзну конференцію 35 доповідей. Запрошення на конференцію розіслані до 120 вишів Союзу. Один з авторів книги, який організовував цю конференцію, згадує: «І члени НСТ, особливо я, з деякою тривогою чекали відповідей на свої запрошення. Адже нам дуже важко було передбачити, як поставляться до нашої ініціативи студенти та вчені з інших міст. І ось до деканату почали надходити бажані заявки з Москви, Києва, Ленінграда, Мінська, Смоленська, Ярославля, Ужгорода, Харкова, Якутська, Дагестану, Чечено-Інгушетії, Молдавії та багатьох інших місць. Майже кожен лист починався так: “Просимо включити до програми Першої всесоюзної конференції...”», і це дуже нас надихало».⁶⁷

Інша Всесоюзна конференція «Пролетаріат Росії на шляху до жовтня 1917 р.», що відбулася у 1967 р., пройшла не менш успішно.⁶⁸

Наприкінці грудня 1969 р. вчені ОДУ разом з О.І. Юрженком взяли участь у роботі Виставки досягнень народного господарства СРСР. У павільйоні «Народна освіта СРСР» університет було представлено широкою експозицією, яка була високо оцінена керівництвом виставки. Підтвердженням результативної науково-дослідної роботи вчених університету стало його нагородження Великою золотою медаллю ВДНГ СРСР. Окремі експонати були удостоєні медалей, дипломів, адрес і грамот виставки. 28 співробітників представлені до нагороди медалями.⁶⁹

Слід зазначити, що вище надана інформація про ВДНГ написана професором, проректором з навчальної роботи О.В. Богатським. Через кілька місяців він, ставши наступним ректором, розпочне критикувати О.І. Юр-

66 Вперше в університеті // За наукові кадри. — 1961. — 14 січня. — № 2 (661). — С. 1.

67 Гончарук Г.І. Мемуари професора. Книга перша. Зберегти і знайти себе. — Одеса: «Політехперіодика», 2015. — С. 169-170.

68 Гончарук Г.І. Мемуари професора. Книга друга. Сутички з університетською елітою. — Одеса: Бахва, 2016. — С. 152 с.

69 Богатський О.В. Університетна ВДНГ // Занаукові кадри. — 1970. — 9 січня. — № 1 (984). — С. 2.

женка за «хиби в роботі» та стане «поліпшувати і вдосконалювати навчальний процес».⁷⁰ Чому ж О. Богатський так швидко забув ті досягнення вишу за ректора Олександра Юрженка, про які писав власноруч? Але досягнення університету у 1960-1969 рр. стали кісткою в горлі не тільки проректору. Як не дивно, їх не хотів бачити партком, райком, обком партії, які своїми силами не могли їх затьмарити, тому звернулись до газети «Правда». Вона натравила на Олександра Юрженко малоосвічених, але злих кореспондентів.

70 Відверта розмова // За наукові кадри. — 1970. — 7 липня. — № 22 (1005). — С. 2.

**АГРЕСИВНІ ВИКРУТАСИ
«ПРАВДИ»**

У газеті Центрального комітету Комуністичної партії Радянського Союзу в травні 1970 р. з'явилась стаття «Издержки доверчивости», в якій з посиланням начебто на численні листи комуністів вимагалось більше крові випустити з жил колишнього ректора Одеського державного університету імені І. І. Мечникова Олександра Івановича Юрженка. Пропрацювавши майже 10 років в університеті та зробивши чимало для помітного поліпшення його іміджу в Україні, він вступив у безкомпромісний конфлікт з багаторічним секретарем партійного комітету університету Леоном Хачиковичем Калустьяном, людиною геніально хитрою і безмежно популістською. Цей конфлікт виник і швидко загострювався після того, як секретар парткому без наукового ступеня отримав вчене звання доцента. Випадок вкрай рідкісний. Парадокс в тому, що до присвоєння звання доцента приклав свою сильну руку саме Юрженко. Без його підтримки про Калустьяна-вченого не могло бути мови. Автори цих рядків схильні бачити у загостренні міжособистісних стосунків національні нюанси. З одного боку, височенний (біля двох метрів), широкоплечий, спортивної статури, що розмовляв в Одесі виключно українською мовою Юрженко, з іншого — худенький, тоненький, маленький Калустьян, який, отримавши вчене звання, посмілішав при постійному відвідуванні більш високих партійних інстанцій і зробив для армянської діаспори в Одесі більше, ніж Юрженко для українців. Саме при партійному секретарі Калустьяні та ректорі Юрженко помітно знизився відсоток українців серед професорсько-викладацького складу в університеті.

Але залишимо особисті стосунки як другорядні у виконанні важливих службових справ і повернемося до статті в газеті «Правда». Щоб зорієнтуватись в об'єктивності газети, слід виділити найбільш доказові факти і пов'язати їх з протоколом засідання партійного комітету 29 травня і стенограмою партійних зборів 30 травня 1970 р.

Газета основана
5 мая 1912 года
В. И. ЛЕНИНЫМ

Коммунистическая партия Советского Союза

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ПРАВДА

Орган Центрального Комитета КПСС

№ 137 [18915] ♦ Воскресенье, 17 мая 1970 г. ♦ Цена 3 коп.

СЛОВО ПАРТИИ В ЧЕРА:

ЭТА история считается законченной, и возвращаться к ней вроде бы нет смысла. Речь идет об Одесском университете, ненормальной обстановке, сложившейся в его коллективе. Действительно, все выглядит внешне так, будто святая причина, длительное время лихорадившее университет ректор А. И. Юрженко от работы освобожден. Но только ли в этом дело?

...Известно, что капля, переполнившая сосуд, может заставить жидкость выплеснуться наружу. Такой «каплей» для коллектива Одесского университета стало отчетно-выборное партийное собрание, которое состоялось в ноябре минувшего года.

Далеко за пределы коммунистам сообщали: — Придется проводить переговоры. При выборах парткома допущена фальсификация — обнаружено 19 поддельных бюллетеней.

В тагчайшем проступке заповоривал редактора многоименной газеты. И на следующее утро бюро Центрального райкома партии г. Одессы без детальной проверки исключило его из партии. Перед повторным голосованием представители партийных органов известили об этом участников собрания. Вот тут-то и вылилось наружу то, что долгое время копилось в партийной организации.

Большинство было ясно, что фальсификация выборов — лишь новый эпизод в действиях тех, кто оберегает от критики ректора А. И. Юрженко. Еще раньше коммунисты усмотрели попытку его защиты в том, что вместо обычного отчетно-выборного собрания местные партийные органы планировали сначала конференцию, во, познакомив-

ИЗДЕРЖКИ ДОВЕРЧИВОСТИ

ских ученых обратилась в «Правду». Выехав в Киев, мы познакомили руководителя Министерства высшего и среднего специального образования УССР с этими высказываниями и на пути в Одессу узнали: А. Юрженко освобожден от должности ректора по... личной просьбе. Подумалось: чем же продиктовано столь скоропалителное решение? Не желанием ли ограничить бывшего ректора от публичной критики?

Истоки претензий, преувеличенных коммунистами А. Юрженко, берут свое начало с первых шагов его работы в университете. Прежде всего новый ректор распорядился без всякой на то необходимости переоборудовать с большими затратами часть студенческих аудиторий под собственный кабинет. Весьма благосклонно отнесся он и к рекламированию своей персоны. Неподляку от ректората, например, в одном из залов рядом с портретами кифивцев отечественной науки повывисло и его крупноплажное изображение.

Коммунисты тактично указывали ректору на отсутствие скромности. Но он не внял советам товарищей. Более того, стремясь, видимо, обрести поддержку, распахнул двери вуза для своих земляков, пригласив в знаковых. Из Львова, где прежде работал, была привезена группа «собственных учеников», у части из ко-

пути в университет людям недостойным, А. Юрженко поговору старался поручить секретаря парткома Г. Казустьяна.

Как известно, атмосфера партийной выскателности и принципиальности существует там, где развивается, поддерживается критика и самокритика. В Одесском же университете ректор делал все возможное, чтобы приглушить ее. Для этого он прежде всего использовал данные ему административные права.

Коммунисты юридического факультета, например, рассказывали нам о том, как они однажды воспротивились указанию А. Юрженко принять в качестве преподавателя... директора киностудии, едва закончившего заочный факультет. Тогда ректор, недолго думая, выскрикнул из состава ученого совета вынужденно приниципальных преподавателей, безосновательно понизил в должности некоторых ученых. Руководителя факультета и партийной организации направили письмом в обком партии о несправильном поведении ректора. Узнав об этом, А. Юрженко начал на каждом шагу чернить декана профессора В. Колмакова.

Можно привести немало подобных примеров. В результате преподавателей-коммунистов стало в университете значительно меньше. На некоторых кафедрах они не составляют и четвертой части со-

для тех, кто его опекал. Бюро Одесского обкома партии в порядке контроля в выполнении решения ЦК КПУ в начале прошлого года заинтересовалось университетом. Комиссия обкома, состоявшая из ректоров в профессоров вузов, пришла к следующему выводу: 4. Юрженко неправильно понимает основные принципы единоначалия и коллективного руководства. Учитывая всю сложившуюся обстановку в Одесском университете, комиссия считает, что целесообразно в связи с необходимостью срочного серьезного вмешательства вмешательство партийных органов.

К чему свелось это вмешательство? Члены бюро были необъективно информированы и потому не смогли разобраться в причинах крупных фактатов, вскрытых комиссией. Юрженко своей вынужденной речью снова оправдал трудность, предостерегая и мнением партийной организации. Ректору делая оклеветания, полупустышествовал и от мнения других коммунистов отмахивался. Но штиным работникам такая обстановка — «дверством» недостаточна.

Какие же выводы на бреще из всего этого материала?

шись с составом избранных делегатов, отменяя ее в назначенный срок.

На собрании создавалась обстановка чрезвычайной нервозности. Это-то и отразилось выразившее от грубейших нарушений, допущенных председателем счетной комиссии В. Просвианом. Между тем, если бы тщательно, не тенденциозно рассмотрев этот вопрос, споконво выслазали коммунистов, стало бы очевидным, что в срочные выборы заинтересованным именно те, кого при подсчете бюллетеней ошеломили результаты голосования: почти каждый второй участник собрания высказался в пользу фамилии ректора.

Дружное голосование против кандидатуры А. Юрженко — не новость. Критические замечания в адрес ректора на партийных собраниях, при личных встречах, на заседаниях выржались не только в жеманных результатах. Тогда коммунисты ставили еще и голосовальным высказывали свой протест против несправедливых действий ректора, отрицательных явлений, которые он внес в жизнь университетаского коллектива.

Многим неспитыми дня, когда вконец слава не четверть виртуализации высказывались против избрания ректора в срочные парткомы. В следующем раде против А. Юрженко было одолжено 130 голосов. А на пожеланом отчетно-выборном собрании уже 222 коммуниста высказывались против избрания ректора в партком. Это была, пожалуй, самый яркий новоназатель того, что А. Юрженко потерял доверие коллектива. Тем не менее он продолжал как ни в чем не бывало оставаться на своем посту.

Истинно, коммунисты не удовлетворены такой исход.

торых репутация, мягко говоря, неважная. Тут уж высказался Одесский обком КПУ. Его бюро шесть лет назад осудило А. Юрженко за неверный подход к подбору научно-педагогических кадров. Но, как показало время, и это мало чему его научило.

Конечно, среди приглашенных на других городах есть хорошие преподаватели. Однако большинство новых людей подбирались таким образом, чтобы создать ядро высших из ректора сотрудников. Эти люди единолично вводились ректором в состав ученых советов, получали назначения руководителями кафедр, а то и факультетов. В свою очередь они платили ректору угодиществом, безоговорочной поддержкой.

В университете за последние годы созданы новые научные подразделения, пополнено оборудование, учебный совет получил право принимать защиту диссертаций. И вот группа близких ректору людей воспользовалась этим, чтобы протаскивать в «ученые» своих родственников, друзей. Нередкими стали случаи, когда жены профессором и доцентом под руководством мужей писали диссертации и на «своих» кафедрах успешно их защищали.

Естественно, все это не могло не беспокоить партийную организацию. Партком не раз принципиально и остро поднимал вопросы, связанные с подбором и расстановкой кадров. Бывало, ректор соглашался с доводами, но чаще всего расценивал это как покушение на единоначалие. Когда же партийная организация проявляла настойчивость, стремился поставить заслон за

трудников, на девяти же кафедрах не осталось ни одного коммуниста.

Надо ли говорить, что не объективность, раздувание заслуг группы людей, приближенных к ректору, и принижение роли тех, кто выступал против беспорядков, обижало и больно ранило честных ученых, которых в университете немало, способствовало созданию в коллективе ненормальных отношений, породило групповщину, склоки. Все это не могло не сказаться на общем тонусе работы профессорско-преподавательского состава. И вот результат: по успешности университет до недавнего времени занимал последнее место среди пятнадцати вузов Одессы.

В Одесском обкоме партии признают, что А. Юрженко следовало давно освободить от руководства университетом. Об этом вам говорили секретарь обкома КПУ, Л. Гладкая, заведующий отделом науки и учебных заведений А. Чердавиченко, А кто мешал? На университетских собраниях коммунистов не было недостатка в представителях местных партийных органов. Часто высказывались они и в партком. Слышались мнения уважаемых людей, обоснованных положенные дела в вузе. Но ограничивались тем, что фиксировали факты или иногда слегка журнили ректора.

Три года назад ЦК КПУ глубоко и всесторонне обсуждал работу партийной организации университета. Тогда отмечалось, что ректор не считался с мнением парткома, игнорирует отдельные решения партийной организации. Замечания ЦК не послужили уроком ни для А. Юрженко, ни

Никто пока не дал полноценной оценки нарушениям и ошибкам в деятельности коммуниста А. Юрженко в статусе ректора университета. В как не квалифицирована и позиция тех, кто продолжительно время игнорировал сигналы, поступающие из университета. Самое же интересное — не сделано никаких упреждающих действий партийной организацией в руководстве учебных заведений.

Нас пыталось убедить, что сама по себе смена руководства в университете в какой мере решила острый вопрос. Но прошло время, и сейчас подтверждаются опасения, которые высказывала комитет университета о том, что такое перемещение А. Юрженко не будет способствовать одождению обстановки в коллективе. Об этом свидетельствует и неблагополучное ведение бывшего ректора роли заведующего кафедрой демонстративное проявление неприязни к новому ректору профессору А. В. Богданову, попытка сплотить на кампусном факультете группу «левых» сторонников, противопоставить ее партбюро и т. д.

История, случившаяся в Одесском университете, может быть считать завершенной лишь после того, когда будет утерята нормальная творческая атмосфера, когда партийная организация займет ее добавочное ей место в коллективе и вместе с ректором будет решать большие, значащие перед учеными задачи.

А. БОГДА
Т. МАТВЕЕВА
(Спец. корресп. «Правды»)
Киев — Одесса.

Але для цього, шановний читачу, мусимо домовитись про визначення серйозності головних звинувачень ректора та сенс понятійного апарату. Отже, про конкретні звинувачення, до яких, так би мовити, можна доторкнутись та юридично довести, вислухавши обидві сторони і маючи змогу їх правильно оцінити.

Перше: «Истоки претензий, предъявляемых коммунистами А. И. Юрженко, берут свое начало с первых шагов его работы. Прежде всего новый ректор распорядился без всякой на то необходимости переоборудовать с большими затратами часть студенческих аудиторий под собственный кабинет».

Друге: «Неподалеку от ректората, например, в одном из залов рядом с портретами корифеев отечественной науки появилось его крупноплановое изображение».

Третє: «... распахнул двери вуза для своих земляков, приятелей и знакомых....Эти люди единолично вводились ректором в состав ученых советов, получали назначения руководителями кафедр, а то и факультетов...».

Четверте: «... И вот группа близких ректору людей пользовались тем, чтобы протаскивать в ученые своих родственников, дружков. Нередким стали случаи, когда жены профессоров и докторов под руководством мужей писали диссертации на своих кафедрах и успешно их защищали».

П'яте: «... Ректор ... вычеркнул из состава наиболее принципиальных преподавателей, бесосновательно понизил в должности некоторых ученых...».

Шосте: «В результате преподавателей-коммунистов стало в университете меньше».

Сьоме: «И вот результат: по успеваемости до недавнего времени университет занимал последнее место среди пятнадцати вузов Одессы».

У зв'язку з тим, що «Правда» звинувачувала Юрженка в адмініструванні, порушенні колегіальності при прийнятті рішень, ми пропонуємо, читачу визначити за словником ці поняття. Візьмемо словник не сьогоднішній, а той, яким мусили користуватись критики ректора, — «Словарь русского языка» С. І. Ожегова 1961 року видання. Отже, слова:

1. Администрировать... 1. Об администрации: управлять, руководить чем-н. 2. перен. Управлять чем-н. бюрократически, формально, не входя в существо дела (неодобр).

2. Коллегиальный (книж.), не единоличный, осуществляемый группой лиц.

3. Коллективный... 1. Свойственный коллективу, основанный на общности труда, интересов. 2. Общий, совместный, производимый коллективом. 3. Существующий, предназначенный для коллектива.

З огляду на те, що адміністратор, яким є ректор, не може обійтись без адміністрування, то звинувачувати його у цьому — рівнозначно тому, що позбавляти його системи управління, керівництва.

Колегіальність управління у вищих навчальних закладах цивілізованих країн забезпечується чітко визначеним механізмом: ректорат, що складається з ректора, проректорів, директорів інститутів, деканів, вченого секретаря із запрошенням представників громадських організацій. Практикується і малий ректорат, що складається тільки з ректора і проректорів. Головним колегіальним органом університету є вчена рада, яка на той час, коли мали місце події, що розглядаються в книзі, призначалась ректором з числа директорів інститутів, деканів, завідувачів кафедрами та відомих вчених.

На факультетах існували свої вчені ради, які затверджував ректор за рекомендацією директорів інститутів чи деканів факультетів. У Радянському Союзі у всіх названих структурах і плюс у конкурсних комісіях, як правило, знаходилися представники партійних органів — переважно секретар парткому, секретарі партійних бюро. Читач побачить, що при обговоренні діяльності ректора університету всі перелічені структурні керівні підрозділи не тільки називались, а взагалі замовчувались, начебто їх не існувало. Виступаючі були підібрані парткомом, в його угоду, для підтримки заздалегідь підготовленого рішення.

Рішення про оголошення Юрженку суворой догани із занесенням в облікову картку прийняв партійний комітет університету 29 травня 1970 р. Нема сенсу коментувати виступ членів парткому, оскільки майже кожний з них виступав на партійних зборах 30 травня і висловлював ті ж самі думки. Звернемо тільки увагу читача на одну деталь: інформацію про те, що Юрженко начебто чинить перешкоди праці нового ректора Богатського, хтось доносив в обком партії. Але конкретних фактів такої протидії завідувач відділу обкому А. П. Чередниченко не назвав. З протоколу засідання парткому можна зробити висновок, що обговорення діяльності Юрженка

стосовно конкретних фактів, викладених у статті «Правди», не відбувалося, зате стаття стала своєрідним сигналом для надуманих голосливих звинувачень і конкретних пропозицій щодо розправи над Юрженком. А ще висновок, що випливає зі слів виступаючих, особливо Богатського, що він смертельно боїться Юрженка за зовнішніми показниками. Високий Юрженко, та ще й широкоплечий, майже спортивної фігури, з густою шевелюрою значно вигравав порівнянню з колобковою фігурою, з величезним животом, з кумедною зачіскою на великій лисій голові (над лівим вухом відрощена коса, скручена у якійсь канат, перекинута через череп до відрощеного волосся над правим вухом і там зачеплена ледве помітною заколкою) та ще й в коротких штанах. Богатський значно поступався Юрженкові у наукових результатах, у підготовці учнів-вчених. Іншими словами, Юрженко не міг бути бажаним для нового ректора, а Богатський не міг бути прикладом для экс-ректора.

До зборів готувалися ретельно. Щоб нейтралізувати чутки про те, що Калуст'ян і Гладка, секретар обкому партії з ідеологічної роботи, чинять розправу над українцем Юрженко, було вирішено доручити головування на зборах экс-проректору, экс-декану історичного факультету підстаркувату Самсону Михайловичу Ковбасюку, який, казали, ледве не попав під жорна репресій проти українських буржуазних націоналістів. З такою самою метою дали можливість першому виступити українцю Івану Михайловичу Дузю. Його недавно новий ректор призначив деканом філологічного факультету. Дузь вважався ще й фахівцем з вивчення тої самої газети «Правда». Його кандидатська дисертація присвячена темі «Правда в боротьбі за ідейність та художню досконалість української радянської літератури (1929-1941 років)», тобто в роки найважчих переслідувань та репресій, а також розстрілів українських письменників.

Виступили 14 осіб. 13 осіб, деякі по два рази, взяли участь в обговоренні проекту рішення. А ще 14 особам не тільки не надали слова, у т. ч. і авторів цих рядків, а навіть не зачитали прізвищ тих, хто просився виступити. Все це було передбачено головною режисурою зборів.

Автори цих рядків вирішили не переказувати зміст виступів, а цілком без змін, без правок, без доповнень представити стенограму зборів на розсуд читачів за одним винятком: стенограму виступу комуніста Дузя Івана Михайловича поставити на те саме місце, де вона повинна бути.

На перше. «Мудреці» в парткомі винесли її в додаток. Навіть після тривалого редагування, уточнення, скорочення, заміни гострих висловлювань. Читач здогадався: якщо з виступом Дузя так вчинили та ще й змусили його підписатися, то що вони робили з іншими виступами, як кажуть, самому Богу відомо. Що на їх користь, те посилювали. Що їх компрометувало — те послаблювали. Що могло соромити партійні верхи — перекручували.

Отже, стенограма після обробки. Читачу пропонуємо таку методику: оскільки всі чи майже всі оратори викрикували, що газета «Правда» виклала звинувачення на адресу головного персонажа справедливо і правильно, то спробуємо пальцем лівої руки тримати конкретне звинувачення на газетній статті, а правою — знаходити підтвердження у виступах. Важче з адмініструванням і порушенням колегіальності. Ці звинувачення висловлювались у відриві від конкретних фактів, передбачених і обов'язкових у діяльності адміністратора. А саме: чи проводились регулярні засідання ректорату, вченої ради, конкурсної комісії, приймальної комісії, наради з проєкторами, деканами, адмінактивом тощо? Це в першому значенні поняття адміністрування, а якщо у переносному сенсі, то, називаючи перерізки ректора, формальному у його роботі не було місця.

Перше. «Правда» писала, що Юрженко розпорядився частину студентських аудиторій переобладнати під власний кабінет. Дивимось протокол засідання парткому від 29 травня 1970 р. і читаємо доповідь секретаря обкому О.В. Сурілова на зборах 30 травня 1970 р. Не знаходимо жодного слова про кабінет. Висновок: комуністи визнали правильність дій не стільки «Правди», скільки ректора.

Друге. «Правда» пише, що неподалік від ректорату в одному із залів поряд з портретами корифеїв вітчизняної науки з'явилося і його крупно планове зображення. Уточнюємо: у конференц-залі, збудованому Юрженком, де проходили засідання ректорату, вченої ради університету, захист дисертацій, була галерея не тільки вчених, а власне ректорів університету всіх часів. Там було місце і для існуючого ректора. Так робили раніше, так робиться тепер в усіх вищих навчальних закладах, навіть на факультетах і кафедрах, які віддають належне колишнім та існуючим керівникам.

Але дивно, що ця галерея не була предметом не тільки обговорення, а навіть не згадувалась. Значить, не актуально.

Третє. «Правда» звинуватила Юрженка, що він розчахнув двері для своїх земляків, приятелів і знайомих, а зі Львова, де раніше він працював, була привезена група «собственных учеников». Про недоречність цього твердження говорить те, що у доповіді учнів Юрженка в лапках не згадується, а про славних запрошених вчених говорив той факт, що вони сприяли виходу Одеського державного університету за результатами наукової діяльності на третє місце (після Київського і Харківського університетів) в Україні. Навіть сам секретар парткому Сурілов теж був запрошений з Кишинева як відомий вчений, що немало зробив для підняття рівня науки в університеті. А чотири перспективних вчених-учнів у лапках Юрженкові дозволило взяти Міністерство вищої та середньої освіти України і партійні органи.

Щодо земляків Юрженка. Він сам з Миколаївщини. «Правда» знову опростоволосилася. Жодного земляка серед запрошених не було.

Четверте. «Правда» звинувачувала Юрженка, що начебто залежні від нього люди одноосібно вводились до складу вчених рад, отримували призначення керівниками кафедр, а то і факультетів. «Правда» знову проявила свою некомпетентність. У першому випадку — призначення членів вчених рад — це яскравий приклад позитивного, у першому значенні сенсу поняття адміністрування. Юрженко діяв згідно з інструкцією Москви про формування вчених рад. А у другому випадку «Правда» просто не знала, що завідувачів кафедр і деканів факультетів обирають таємним голосуванням на засіданнях відповідних вчених рад.

П'яте. «Правда» пише: «И вот группа близких ректору людей воспользовалась этим, чтобы протаскивать в «ученые» родственников, дружков. нередкими стали случаи, когда жены профессоров и доцентов под руководством мужей писали диссертации и на «своих» кафедрах их успешно защищали».

І знову «Правда» блиснула своєю некомпетентністю. По-перше, Вища атестаційна комісія СРСР не забороняла, навіть не вдавалась до рекомендацій (розуму вистачало) родичам та дружинам писати дисертації під керівництвом, яким вони бажають. Так робиться у всьому світі і тепер в Україні.

По-друге, «Правда» сама собі суперечить. З одного боку, пише як позитив, що в університеті в останні роки створені нові «научные подраз-

деления, ученый совет получил право принимать защиту диссертаций» («Правда» помилилась — не одна рада із захисту дисертацій була створена). А вже у третьому реченні пише, що дисертації захищалися на кафедрах, неначе і не було вчених рад чи не на них вони справді захищалися, а потім затверджувались ВАКом СРСР.

Все. Звинувачення щодо конкретних фактів закінчились. А що це за факти, читач бачить. А далі пішла партійна катавасія, комуністичний вертеп. Все збудовано на якихось партійних розбірках, на чиїхось незадоволеннях, на листах-доносах без прізвищ, за принципом одна баба сказала, а друга казала-мазала. Нічого не вписувалося в правове поле з однієї причини: такого поля у КПРС не існувало. Було чиясь бажання прибрати з університету результативного ректора, завідувача кафедрою, вченого шляхом брутальних наклепів, публічного кровопускання, фальсифікації, підтасовок, топтання сотнями черевиків його, лежачого в калюжі. То було яскравим підтвердженням народної мудрості про те, що у відкритому полі щенята, цуценята здатні загризти кремезного вовка. А таких партійних щенят були сотні, а кремезний вовк уже беззахисний лежав, приголомшений московською «Правдою».

СТЕНОГРАМА ЯК ДЗЕРКАЛО
КОМУНІСТИЧНОГО КОШМАРУ

ПРОТОКОЛ-СТЕНОГРАММА № 5
ЗАКРЫТОГО ПАРТИЙНОГО СОБРАНИЯ ОДЕССКОГО ГОСУНИВЕРСИТЕТА
им.И.И.МЕЧНИКОВА
от 30 мая 1970 года.

На партийном учёте состоит 586 членов КПСС и 26 кандидатов в члены КПСС.

На собрании присутствует 569 членов КПСС и 21 кандидат в члены КПСС.

Президиум: т.т. Богатский А.В., Сурилов А.В., Касим Ю.М., Ковбас Повитчанная, Гладкая Л.В., Чердниченко А.П.

Председатель собрания т. Ковбасюк С.М.

Стенографистки: т.т. Панченко Л.Г., Пастушенко Э.

т. КОВБАСЮК С.М. - На порядок денный вносятся статьи, надрукованы в газете "Правда" "Издержки доверчивости". Кто за те, чтоб такой порядок денный ствердити, прошу голосувати. Кто проти? Немае.

Слово надається А.В. Богатскому.

проф. Богатский А.В. - Постановлением Обкома партии, Совета депутатов трудящихся и Облсовпрофа юбилейная медаль "За доблестный труд" вручается одному из старейших членов партии - Ивану Григорьевичу ЛЕОНОВУ/аплодисменты/ Он был болен, когда проходило наше торжественное заседание. Разрешите на общем партийном собрании вручить эту высокую награду с наилучшими пожеланиями.

тов. ЛЕОНОВ И.Г. - Я благодарю за высокую оценку моей скромной работы за 52 года пребывания в партии. Мне особенно приятно получить эту награду из рук комсомольца 50-х годов, мне - комсомолу 20 годов, особенно приятно получить эту награду из рук ректора бывшего комсомольца, а теперь руководителя университета.

Благодарю Вас товарищи за поддержку, я обещаю в меру сохранившихся сил, отдать все мои знания, весь опыт, всю мою энергию на очень важный участок нашего коммунистического строительства, на участок подготовки и воспитания молодых специалистов, строителей нашего коммунистического общества/аплодисменты/.

Тов. КОВБАСЮК С.М. - Слово для подтверждения надається тов. СУРИЛОВУ А.В.

Проф. СУРИЛОВ А.В. Коммунистическая партия и Советское правительство на высшие учебные заведения возложили чрезвычайно ответственную миссию подготовки для страны квалифицированных специалистов.

В постановлении ЦК КПСС и МВСО СССР "О мерах по улучшению подготовки специалистов и совершенствованию руководства высшим и средним специальным образованием в стране" сказано, что ныне:

- 2 -

"важнейшей задачей в области высшего и среднего специального образования является дальнейшее образование/ улучшение подготовки качества специалистов с учётом требований современного производства, науки, техники и культуры и перспектив их развития".

Одним из крупных и старейших заведений страны является Одесский университет, в стенах которого обучается около 12 тыс. молодых людей и работает около 2500 преподавателей, научных сотрудников, лиц учебно-воспитательного и административного персонала, рабочих.

Одесский университет славится не только масштабностью решения научных проблем и подготовки специалистов, но и своими добрыми традициями. Вот почему я бы сказал, что он является одним из наиболее уважаемых вузов страны.

В последние годы в Одесском университете открыт ряд новых кафедр, научных лабораторий, создан юридический факультет, увеличилось количество докторов/свыше 50 / и кандидатов наук /свыше 250/.

С хорошими показателями университет вышел к ленинскому юбилею. Учёными университета в ознаменование ленинского столетия подготовлено 26 монографий, научных и научно-методических сборники подготовлено к защите 13 докторских и 63 кандидатских диссертации проведено II межвузовских конференций и научных сессий, выполнено научно-исследовательских работ по договорным темам на сумму 929ты руб., успешно проведены дни Одесского университета на ВДНХ. За достижения в области науки администрация выставки наградила университет дипломом почёта.

Несколько повысилась в зимнюю экзаменационную сессию успеваемость студентов. Сравнительно с зимней экзаменационной сессией прошлого учебного года она поднялась по дневному обучению с 87,2% до 91,1%, по вечернему отделению с 71,1% до 74,4%, по заочному обучению с 68,2% до 72,7%.

Вместе с тем достижения университета по всем показателям не могут рассматриваться как удовлетворительные, они стоят на уровне гораздо более низком, чем те возможности, которыми университет располагает.

Это в первую очередь объясняется теми извращениями и просчётами, которые имели место в практике руководства университетом со стороны его бывшего ректора профессора А.И. Юрженко. На протяжении длительного времени проф. Юрженко А.И. в руководстве университетом вставал на путь грубого администрирования, что приводило к тяжёлым конфликтам с партийным комитетом и общественными организациями университета.

Нарушая принципы сочетания единоличного руководства с коллективностью, бывший ректор университета проф. Юрженко А.И.

- 3 -

культивирол негодную п актику фаворитизма, выражавшущя в выдвигении на руководящую работу лиц, которые по своим субъективным и ствам не соответствуют высоким требованиям, предъявляемым к руководителям. Так на должность директора научной библиотеки им был назначен некий Кириллов, уволенный вскоре за нарушение финансово дисциплины и противопоставление себя коллективу. Деканом факультета романо-германской филологии проф. Юрженко А.И. рекомендовал только лишь приглашенный на работу в университет, а потому мало известный коллективу доцент В.С. Сербала, который оказался не в состоянии обеспечить себе доверие и поддержку общественности этого факультета. Несмотря на тревожные факты в стиле руководства факультетом со стороны доцента Сербала бывший ректор проф. Юрженко А не принимал должных мер. Все это привело к тому, что коммунисты факультета выразили доценту Сербале недоверие и осуждение, забаллотировав его в партийное бюро. Тем самым коммунистами этого факультета было выражено недоверие и осуждение тогдашнему ректору университета проф. Юрженко А.И., который поддерживал доцента Сербала, игнорируя мнение общественности.

Перечь подобного рода фактов можно было бы продолжить. За 9 лет руководства университетом проф. А.И. Юрженко уволил из университета большое количество сотрудников, среди которых были лица научно-педагогического персонала, уход которых ушербно сказался на научно-педагогическом процессе. Это доценты В.Г. Шатух, Г.Е. Дмитриевский, Кожухарь Д.А. и др.

Личными симпатиями и неограниченной поддержкой проф. Юрженко А.И. пользовались бывший декан химического ф-та Иванчѐв С.С. и бывший декан филологического ф-та доцент Жаборюк И проф. Иванчѐв С.С. и доцент Жаборюк при этом нередко вставали на путь угодничества ректору, допускали в руководстве факультетом беспринципность. Все это привело к тому, что и проф. Иванчѐв и доцент Жаборюк утратили необходимый контакт с общественностью факультетов, навлекли на себя суровое осуждение со стороны факультетских общественных организаций и ряда ведущих учёных своих факультетов.

Такое отношение к кадрам со стороны ректора порождало среди научных работников и преподавателей университета нервозность, неуверенность в завтрашнем дне.

В среде окружения бывшего ректора проф. Юрженко имел место факты наущничества и даже сговоров честных сотрудников университета. Печальную славу в этом отношении приобрел доцент Новиков, известный своей близостью к бывшему ректору именно на этой основе.

В ряде случаев бывший ректор университета вставал на путь произвола, игнорируя при этом партийный комитет университета.

- 4 -

проректоров, деканов и заведующих кафедрами, на которых он обязан был опираться в своей работе.

Ярким примером этого может служить формирование бывшим ректором Совета на юридическом факультете. После того как советом этого факультета был забаллотирован на должность доцента некий Васильченко, известный своей моральной несистоплотностью проф. Юрженко А.И. вопреки мнению общественности юридического факультета своим приказом изменил решение Совета этого факультета. При этом в числе членов нового Совета юридического факультета оказался и упоминавшийся Васильченко.

Субъективизм бывшего ректора проф. Юрженко А.И., недостаточное единство в парткоме и отсутствие принципиальности со стороны некоторых членов парткома порадили в университете обстановку осужденной партией групповщины, которая нередко приводила к интригантству, клеветнического характера анонимным доносам в различные партийные и государственные инстанции.

Университет и его структурные подразделения стали объектом проверок многочисленными комиссиями. Все это болезненно лихорадило его коллектив.

Субъективизм бывшего ректора проф. Юрженко А.И., частая смена им руководителей различных звеньев, подчеркнуто неборожелательное отношение его к некоторым ведущим учёным университета и благоволение к ряду лиц, которые по своим деловым и личным качествам зачастую явно того не заслуживали. Обстановка взаимных наветов и склопничества крайне отрицательно сказалась на выполнении университета тех задач, которые были поставлены перед ним партийным и правительством, привели к прогрессирующему снижению академической, к падению уровня политико-воспитательной работы и в конечном итоге, к ухудшению качества подготовки кадров, в том числе и научно-педагогических кадров через аспирантуру.

Все это вызвало острую тревогу и озабоченность партийных органов - Центрального, Областного, городского и районного комитетов партии.

В марте 1967 года вопрос о работе парторганизации университета слушался на политбюро ЦК КПУ, которое в своем решении дало принципиальную оценку этой обстановке, которая к тому времени определялась в университете, нацелило коммунистов и весь личный состав университета на успешное выполнение стоящих перед ними задач в области научно-исследовательской работы и подготовки высококвалифицированных, идейно вооруженных специалистов для народного хозяйства и социально-культурного строительства.

Поскольку решение политбюро ЦК КПУ выполнялись неудовлетворительно, стиль руководства университетом 16 мая 1969 года

- 5 -

стал предметом острокритического обсуждения на бюро Обкома КПУ, которое приняло развернутое решение по университету.

Однако обстановка в университете продолжала ухудшаться. имели место серьезные недостатки в выполнении работ, падала успеваемость, участились случаи безответственного отношения ряда лиц к своим обязанностям/трудовым и партийным/, наряду с ~~важним~~ критики стали наблюдаться факты вздорного, рассчитанного на внешний эффект критиканства, которое приводило к еще большему нагнетанию напряженности.

В обстановке крайней нервозности и грубого нарушения партийной этики и партийных нормативов прошло 26-27 ноября 1969 года в университете отчетно-выборное партийное собрание.

9 февраля 1970 года проф. А.И. Юрженко приказом министра высшего и среднего специального образования УССР был освобожден от обязанностей ректора университета.

Через некоторое время, однако, стало известно, что тов. Юрженко А.И. не сделал надлежащего вывода из этого урока. Он встал на путь противопоставления себя и сгруппировавшихся вокруг него лиц партийному бюро химического факультета, на путь неприязненных отношений к новому ректору университета, проф. Богатскому А.В.

Все это, будучи вместе взятым, побудило орган ЦК нашей партии газету "Правду" выступить со статьей "Издержки доверчивости" в целом, по мнению партийного комитета, правильно отразившей факты и факторы неблагоприятной деятельности бывшего ректора университета проф. Юрженко А.И. Содержание этой статьи хорошо известно коммунистам и ныне выносится на обсуждение партийного собрания.

Товарищи! В деятельности профессора Юрженко А.И. на высоком посту ректора нашего университета нанесло немалый вред его развитию. Эта деятельность еще раз нуждается в принципиальной и острой критической оценке с тем, чтобы ничего подобного не имело места в стиле руководства университетом в будущем.

Наше будущее - это расширение числа специальностей, по которым в университете идет подготовка молодых специалистов, умножение количества кафедр, научных и учебных лабораторий, открытие новых факультетов. Согласно перспективному плану развития университета на 1971-1980 годы, в нашем вузе намечено создать факультеты подготовки инженерных кадров высшей квалификации - инженеров-исследователей. При этом учитывается то обстоятельство, что инженер с высшим образованием соответствует потребностям будущего развития технической мысли в стране. Перспективный план развития университета предусматривает, в частности, увеличение контингента студентов

дневного отделения с 4000 по состоянию на 1969-70 год до 7000 в 1980 году. Это предполагает дальнейшее расширение материальной базы университета: ввод в строй новых учебных корпусов, общежитий, столовых, спортивных комплексов, читальных залов и т.п.

Будущее университета предъявляет повышенные требования к научно-педагогическому коллективу, предлагает дальнейший рост его мастерства.

Рост культуры преподавания в университете при этом должен сочетаться с творческим развёртыванием воспитательной работы, ибо специалист будущего по всем параметрам должен соответствовать требованиям морального кодекса строителя коммунизма.

За успешность реализации перспективного плана развития университета, за будущее нашего университета в ответе прежде всего эта партийная организация в целом и каждый коммунист в отдельности.

Партийная организация и каждый из нас коммунистов обязан принять все зависящие от него меры, чтобы в университете сложилась нормальная обстановка для делового сотрудничества предполагающая в каждом из нас высокую дисциплинированность, чувство личной ответственности за порученное дело, за судьбу и настроение товарищей по работе. Мы должны сделать все, чтобы в университете установился дух взаимопонимания, благожелательного отношения друг к другу, взаимной поддержки в решении больших и малых задач, вытекающих из проблематики, которая поставлена перед нами партией и советским правительством.

На нашем сегодняшнем партийном собрании мы должны еще раз решительно подчеркнуть нашу непримиримость к любым проявлениям административного самодурства, от кого бы эти явления не исходили. Мы должны в принципе осудить угодничество, карьеризм, интриганство, попытки отдельных лиц незаконно чернить товарищей по работе, факты еще к сожалению имеющиеся в нашей среде места равнодушия к партийному и гражданскому долгу, тунеядства, выражающегося в невыполнении или неудовлетворительном выполнении трудовых обязанностей.

Высокая эффективность научной работы, только отличные и хорошие лекции, практические и семинарские занятия, интересные формы воспитательной работы, постоянное творческое горение — вот те маяки, к которым постоянно должны быть устремлены наши думы и наши дела.

Товарищи! Еще очень важное сообщение. В докладе, в котором излагается позитивный материал по отношению к статье, партийный комитет рассматривал вопрос о пребывании профессора Юрженю А.И. в составе парткома единогласно принял решение о выводе профессора Юрженю А.И. из состава парткома.

- 7 -

Партийный комитет рассмотрел вопрос о партийном взыскании на тов. Юрженко и единогласно принял решение вынести ему строгий выговор с занесением в учетную карточку. Наконец, партийный комитет рассмотрел персональное дело бывшего председателя счётной комиссии в период проведения отчётно-выборного собрания, профессора Преснова и принял решение вынести ему выговор. Профессор Юрженко строгий выговор вынести за администрирование, за грубое нарушение нормативов при подборе и расстановке кадров. Проф. Преснов - за неудовлетворительную организацию работы счётной комиссии.

КОВБАСЮК С.М. - Чи є запитання по доповіді? Немає.

Переходимо до обговорювання.

Слово має тов. Дузь І.М./

И.М.ДУЗЬ - /Виступлення прилагається/

Виступ І.М.Дузя

Давно, дуже давно, ми не чули на наших партійних зборах такої одвертої, прямої та чесною доповіді, яку сьогодні обнародував наш партійний комітет. Волосся стає дибом. Яке в ній відкрито багно, який в ній розвінчано антипартійний маразм, як перед нами постали всі провокації, волюнтаристські та кар'єристські злодіяння, порушення партійних і громадянських норм співжиття каліфа на час, властолюбдя, шукача чинів і звань безславного в своїй суті колишнього ректора Држенка.

Та чи поставлено крапку над "і". Ні! Партком вдався до півмір. Він сказав "А", затамувавши "Б". Скажіть, хіба може після отого всього представляти Држенко нашу партійну організацію в керівних обласних партійних органах? Ні, не може. Чи може бути він членом обкому партії? Ні, не може бути. Чи може бути він нашим обранцем до обласної Ради депутатів трудящих? Ні, не може бути. Чи може він, зважаючи на його розкладницьку діяльність останніх місяців, уже після зняття з посади ректора, залишатися в університеті? Ні, не може.

То завдання партійних зборів полягає в тому, щоб допомогти парткомові, щоб поставити питання про виведення Држенка із складу обкому, відкликання як депутата, звільнення його з посади завідувачого кафедрою університету і грудовлаштування за межами Одеси.

Партком виніс стягнення Држенку, але ж в тіні, безвинними ангелами залишилися оті лакузи, підлабузники, душеприкажчики, які діяли під орудою Држенка, які заради своєї користі розпалювали в ньому пристрась самодура та банкрота. Чому вони не несуть партійної відповідальності? Ні, і на їх голови повинна впасти наша партійна мста.

Чи нові ці факти? Ні, не нові! Їх знали комуністи і безпартійні. Про них говорили в університеті та в партійних органах, про них писали ~~кращі~~ чесні комуністи в центральну пресу і в ЦК, але Брженку все сходило з рук. Листи і скарги, в яких викривався Брженко, складають тепер багатотомне невидане зібрання документів, яке в кільканадцять раз перевищує всі публікації Брженка. Але все йому сходило з рук. Він народився під корчмарською зорею на битому Снігурівському шляху. Він в свою кров і плоть ввібрав зненависть до людини, підступність та дворушництво. Тепер він подвоїв, потроїв їх, затягнув маскою благородства і вченого блиску. Всі це бачили, говорили про це, але в обкомі нам ~~не говорили~~ ^{визнали!} почекайте. Почекайте, як же знімати ректора, коли відзначається 100 літ університету, як знімати ректора, коли 50 років Великого Жовтня. Ректора не знімали, а більше того - обирають в члени обкому, делегатом партійного з'їзду. Та то був шлях не народного визнання, ~~визнання, утвердження в своїй історичності, що він це~~ а шлях неминучого морального падіння.

Та й вслухайтесь у сьогоднішній виступ т.Брженка, оцінімо його. Він закликає нас обговорювати питання діяльності ректора, він говорить про свої заслуги, він кає, хизується, знову і знову виставляє свою особистість. - Я відкрив юридичний факультет і дав йому триповерховий корпус. Я зробив Богатсько го деканом, проректором і ректором. Я в Дерпті на колінах вимолував гроші на будівництво. Я побудував корпус, я відкрив кафедри. Я та я. А де ж були всі ми? Де була партійна організація?

Ось тут політична сліпота комуніста Брженка. Його нерозуміння нашого загальнодержавного зростання. Небачення загальної тенденції нашого росту, забуття чи нерозуміння політики нашої партії.

- 3 -

Все я та я. То дозволено запитати: невже Ђрженко на свій кошт відкрив крфак, дав йому свою двоповерхову дачу? Невже він так добровільно і благородно висунув молодого науковця, не сіючи проти нього брехні та наклепів. Невже Держплан отак-таки без розбору, за могутню статуру, що сьогодні вражає ніцїсть своєю, та за очі, що сьогодні не променяться, невже за повзання на колїнах давали Ђрженку гроші? Ні, все якраз було навпаки.

Ђрженко не розумїє, що ми критикуємо не просто ректора, бо й в буржуазних країнах є ректори, критикуємо не просто вченого бо й у ворожих нам державах є вчені. Ми критикуємо комунїста Ђрженка. Він суб"ективїст, а ми за принципову партїїність. Він за порушення партїїних норм, а ми за їх збереження і неухильнї впровадження в життя.

Слухаєш г.Ђрженка і думаєш: а що, якби його не було? О, горе нам, о горе! Ми б не прожили й року, ми б зачахли на рівні 60-го року. Тїльки він зумїв нас врятувати.

Який обман. Ви подивїться на політехнічний інститут. Погляньте на наших сусїдїв. Та вони в 10 разїв нас обїгнали, вони по всїх вимїрах обїшли час, залишили далеко позаду. А Ђрженко-я та я. Поки він якав, сїяв розбрат та зневіру - люди семимильними кроками рухалися вперед.

Ђрженко не розумїє своєї вини, не зрозумїв тїєї критики, щ була на парткомї. Він і сьогодні заграє: я запросив таких та таких вчених, такі та такі захистили докторські та кандидатські дисертацїї, такі та такі пішли в докторантуру. То я їм дав, то моя заслуга.

Яка то страшна самовпевненїсть і яке то зухвальство.

Він визнає критику "Правди" в цілому, а потїм членує статї по частинах і хоче спростувати неспростовнї факти. І тут вияв

- 4 -

ляється і політична сліпота і логічна немічність колишнього ректора.

То в чому ж вина Ёрженка як комуніста і адміністратора?

Ного вина важка і непростима! Ного вина в тому, що він з року в рік, систематично і методично, з дальнім прицілом і продумано розкладав партійну організацію і колектив університету. Він провокував, сіяв підозри, настовкував, стикав чесних людей і робив їх ворогами. Він розправлявся, жорстоко і брутально розправлявся з чесними комуністами і працівниками. Колись нас секретар райкому Крук заявляв: в університеті немає груп, є групка незадоволених, ображених пенсіонерів та аполітичних неуків. Ми слухали це і думали: дорогий секретарю, ти ж сам не віриш в те, що говориш. Насправді, в університеті, в партійній організації була невелика група ёрженківців. Вона користувалась владою, мала право видавати накази, обіцяти і заохочувати, знімати з роботи і шельмувати. І була чесна, принципіальна партійна більшість, яку Ёрженко хотів, намагався скрутити в баранячий ріг. Хотів скрутити, та голову собі скрутив.

Так, Ёрженко створював групи, розколював партійну організацію, підривав віру в людей, рядових комуністів у силу партії в правду партії.

То страшна політична диверсія.

Де ж її коріння? В політичній неграмотності, незрілості Ёрженка? В його невеликому партійному стажі? В його громадській засліпленості? Ні, та ще раз: ні! Це не такі собі підсвідомі манівці, блукання. Ні! Це система. Це продумана і спланована підривна робота.

- 5 -

Які докази цьому? Найперше - це вперта і послідовна антипартийна кадрова політика Юрженка. Це його прагнення поставити на всі ключові позиції своїх людей, своїх німих і немічних ходулів. Йде завезення кадрів із Львова. Вони просуваються на завідування кафедрами, на посади деканів, пророчаться у проректори. Кому не відомі занепокоєні бої навколо постаті професора Страутмана і його просування на посаду проректора. Скільки тоді було винито крові у тодішнього проректора В'язовського. А хіба одеканення свого вірного учня і осліпленого славом Іванчова - не доказ цьому? А хіба одеканення яскраво вираженого і заповядливого прислужника і навішндувача Навікова - не доказ цьому? А хіба всі пільги і захоочування особисто довіреному адвокатові Юрженка завкафедру Мухомову не доказ цьому? Доказ. Їх багато, цих доказів, що свідчить про продуману і далеко прицільну диверсію.

Юрженко грубо порушував партійні норми, він нехтував керівну роль, навіть при єдиноначальстві, керівну роль партійної організації. Він прагнув зробити партійну організацію беззубою і безгласною, хотів її зробити послухним придатком ректора. Він прагнув добирати бажаного собі секретаря парткому, хотів зробити з нього кишенькову марионетку. Та не вийшло.

Скільки разів Юрженко та його левачики обробляли мене.

Вені- говорили вони.- Ви ж українці, ви сильні натури, ви ж усім голови звернете.

Так, відповідав я їм. Ми українці та дуже різні. Я той українець, що добровільно пішов на фронт. А він тікав від фронту. Я той, що в кожному 41-му році зв'язав свою долю з партією і ходив у штикові ґатки. А він вив своє тенде кубельце в далекій дальній від воєнної грози і страхіття. Я гедою, що я комуніст всім своїм внутрішнім еством, а він тільки приналежності до

- 6 -

партії. Вона, партія, потрібна буде йому для кар'єри. Партійний квиток - то його щит і маска. Я казав, що йому, Юрженкові, потрібна партія, а не партія Юрженко.

То все переказувалося. Тоді Юрженко мені втікмо чувув; що нам ділити. На кого ви спираєтесь - на Леонова, що давно пережив себе і вижив в глузду, на анонімщиків Москаленка і Маркушевського, Ви плогозенького Павлока взяли собі в зброєносці.

А як і скільки разів нацьковував мене Юрженко на В'язовського, принижуючи його людську гідність.

Десятки тут, сотні фактів.

Юрженко потурав партійні норми і принципи найгрубішим і найбезперднішими методами.

Студент образив студентку. Це питання розглядає партійна група, партійні збори факультету. Вносять партійний стягнення Розглядає партком. Юрженко дає бій. Кому? Студентові? Ні, партійній організації і парткому.

Він і тут виголошує свій земиквецький тост: ми все из жєнщины, ми все для жєнщины, ми ради жєнщины, умри во имя жєнщины.

То партком одностайний. Студент замикається в партії і в університеті. То ректору рішення парткому - мильне бульке. Мені пловать на ваші рішення! Наступного дня він оголошує наказ про виключення студента з університету. Потрібно було втручення обкому - райкому було мало, щоб комуніст Юрженко виконав рішення партійної організації.

Йде захист моралі і жєнщины! Ні, то чистої води звуїтство. Бо через декілька днів у ректорському кабінеті Юрженко топче жіночу честь викладачки Анісії Григорук, знуцається з поважною всіма людини доцента Бєбєйцєвої...

Це принцип. Це в крові. Бо ось зовсім свіжий фєкт, йде захист курсових робіт. Присутні студенти, лаборанти, викладачі.

- 7 -

Миле і чарівне доцент Вільменська скзавла свою думку. Орженко грубо перебив її:

- А мені пловать на вашу думку.

Та цього мало. Починаються обурливі акти. Починається зраха Цькування. Вільменську змушують подати заяву піти з кафедри. Вони пише. Орженко за старою звичкою підписує: звільнити. Іванчов: задовольнити...

Що це таке? Що це таке, питаю я вас, розперезаний бюрократе?

От вам джентельман. От вам: урни во имя женщины. Вся вам слова і суть.

Ще приклад. 100-ліття університету. Партком готує документи для нагород, все обговорюється і затверджується на парткомі. Та що це для Орженко? Ніщо. Він складає свої списки, свої характеристики. Сем Іде в Київ і привозить собі орден, і звання заслуженого діяча науки і почесну грамоту. Скільки було тоді обр-жених, травмовених, морально покаралених людей.

А ось остання Ленінська медаль. Адаке люди, комуністи знають, як і чому її одержав Орженко. Та не рішення парткому, ні, та давінок на давінок, на прохання Орженка.

Чому ж так сталося? А тому, що Орженко блискуче дезінформува партійні органи, він зводив наклепи на секретерів парткомів і комуністів.

Партком слухав кадрові питання. Орженко вірно і гостро критикували. На слідуочий день він в обкомі пускає слова крокодила. Все перекручує. Секретар - парткому стас на килим - ковчир - і починається терпугове чистка.

Єдине відряде і втіха тоді було - одностейність членів парткому. Їх рішучість і принциповість. І навіть секретар рай кому І.Є.Крук, який дав таку захоплючу характеристику Орженку /цитую/:

" Це людина - з руками селянина, з головою видатного вченого з осяяним обличчям філософа і душею ніжною голуба".

Так от, навіть Крук тоді говорив: добре, що пертком одностайний. Ви вірно ставите питання, але... Ой, зрозумій мене, але і я не все можу.

Орженко мізантроп. Він володіє страшною ненавистю до людини. Але й вона прикривається маскою, дводушністю, заграваннями. І Оразів пробивається до Орженка, як до депутата, громадянка Мукіна. Орженко її не приймав. А коли прийняв та нагрубив, образив. Та жінчина приходить на голосування під час виборів, прилюдно голосує проти, розповідаючи правду, вігтує проти Орженка. Так комуніст Орженко підривав не свій авторитет, а авторитет блоку комуністів і безпартійників.

Орженко особливо жовчно ненавидить фронтовиків. Чого, яких зусиль треба було докласти, щоб створити кімнати бойової слави. Як Орженко надсміхався над меморіалами загиблим, як він знущався з безпартійного Романова; що виготовив військово-патріотичний стенд. Він не допустив, щоб ми встановили пам'ятник нашим друзям, полеглим на фронті - селянському Колеснику, Євистуну, Шевченку і багатьом іншим.

А яким страхіттям відріє від знущань Орженка з комуніста і бойового офіцера, нині вченого Рудейникова? А з чим зрівнянні його знущання з інваліда війни Орасова? А розправа, так, розправа над Вайсзсбейном? Ми сьогодні повинні вислухати комуніста Вайсзсбейна, якого ошельмував Орженко. Оті наклепи, то справа його рук.

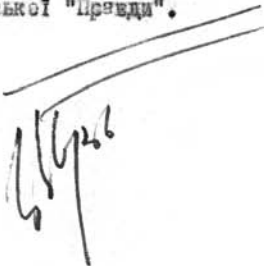
Ось які вони, факти. І за них Орженко повинен відповідати. Повинні відповідати і ті, хто слугував, і ті, хто підтримував його.

- 9 -

То чи значить все це, що ми загинули, що нас нема? Ні, в університеті є партійна організація, є міцний колектив, є справді талановиті вчені. Вони зробили багато в справі розвитку науки. Вони могли б і можуть зробити більше.

Сьогодні наше завдання: очиститись від того намулу, що діслав назву святоюр'ївської, єзуїтської орденщини. Стурдувати наші ряди, віддати всі свої сили на виконання великих завдань дальшого розвитку університету.

Ми міцні, згуртовані і рішучі. Велика правда прозвучала із сторінок ленінської "Правди". То ж спасибі їй за її прямоту і принциповість. Ми повинні жити в світлі ленінської правди, що могутньо звучить із сторінок ленінської "Правди".

КОВЕАСНИК С.М.—Слово має т.ЗУБКОВ.

ЗУБКОВ Ва-В ввиду того, що ми слухаємо запитання, поднятий в "Правде" и решение нашего парткома по газете "Правда", будем об-суждать работу нашего бывшего ректора тов. Юрженко А.И., мне ка-жется, что после такого фундаментального доклада, который был выслу-шан и после статьи в газете "Правда", следует дать слово А.И. Юр-женко.

ТОВ? О.І. ЮРЖЕНКО—Шановні товариші! Рівно 10 років я висту-пав з цієї трибуни перед Вами, як ректор університету. І зараз в цьому виступі я повинен трохи торкнутись своєї діяльності, як ректора, в зв'язку з тим питанням, яке обговорюється зараз.

Вам належить дати принципову об'єктивну оцінку моєї діяль-ності, як ректора і як Ви її знайдете, так буде і правильно, як Вам з боку це відніше. Вся моя діяльність проходила у Вас на очах. І я вважаю, що при оцінці скажемо якось об'єкту, щоб ця оцінка була найбільш певною і об'єктивною, мабуть треба представити перш за все розвиток того об'єкту, яким керував керівник. Це один із основних і важливих показників.

Шановні товариші! Давайте перенесемось в університет 1960 року. Багато з Вас звичайно не пам'ятає яким він був 10 років тому, але певна кількість комуністів пам'ятає. Це дуже трудна мате-ріальна база університету, це дуже трудне положення з кадрами, науковими кадрами. Це та обставина, що на протязі багатьох років ніякого будівництва в університеті не було.

Що зроблено було за 10 років, як що поговорити дуже коротко. Я, як ректор університету, перш за все звернув увагу на розвиток самої матеріальної бази. Я не хочу приписувати те що зроблено собі абсолютно, але певна ініціатива, яка була виявлена з боку ректора, звичайно мала значення в загальному розвитку університе-ту. За цей час було побудовано 2 корпуси проблемної лабораторії,

- 8 -

два гуртожитки, будувались житлові будинки. Повірте мені, щоб бувший ректор університету на колінах вимолював будівництво в Держплані будівництво великих учбових корпусів, які зараз будуються і по завершенні яких перед нашим університетом відкривається широка перспектива розвитку на десятиліття. І мені здається, що звичайно, при оцінці діяльності керівника, це в певній мірі треба приймати до уваги.

Я, як ректор університету, докладав всіх зусиль, щоб ми відновили в університеті закриті до мене факультети. І ми відновили юридичний факультет, факультет іноземних мов, фактично геологічний факультет. Коли кажу про відновлення юридичного факультету, або іншого, це не значить, що треба добитись міністерства і дозволу і таким чином факультет відкриється. Від ректора особисто вимагалось надати матеріальної основи для такого нового факультету. Це треба було забезпечити мені, як керівникові університету.

Було відкрито 30 нових кафедр. Це практично створено новий учбовий заклад, бо чимало учбових закладів мають меншу кількість кафедр ніж 30.

Я, як керівник університету вважав, що кадри, кадрова політика являється дуже важливою для університету.

В університеті було в 1960 році 17 докторів наук, з них на біологічному факультеті була половина і багато наших факультетів не мала жодного доктора наук. За цей час кількість докторів зросла більш ніж втричі. Я вважаю, що така лінія, така кадрова політика була правильною, ми запрошували, ми вирощували у себе докторів наук і це залучення і вирощування в певній мірі сприяло розвитку університету.

Я не буду повторювати те, що сказав Флексій Васильович про діяльність університету, коли я був ректором і в час, коли відзначали 100-річчя, і в час, коли була підготовка до дня народження.

Звичайно, шановні товариші, в моїй діяльності, як ректора університету було багато недоліків і я повністю їх визнаю. Правди абсолютно, що я зробив хибу, залучивши на посаду директора наукової бібліотеки т. Кірілова без належної згоди з парторганізацією і без особливої потреби. Я визнав цю помилку, коли це в 1961 році обговорювалось на бюро Обкому.

У мене були помилки в питанні вирішення деяких проблем, пов'язаних з кадрами. Я дуже шкодую відносно питання, пов'язаного з Над. Льв. Оленович, тим більш, що я глибоко її поважаю. Я не оправдую себе, коли я мав розмову з Виктором Павловичем і говорив про дальшу його роботу як декана.

Торкаючись статті в "Правді", я вважаю, що "Правда" абсо-

- 9 -

лютно правильно і принципово критикує мене, як колишнього ректора університету за ті помилки, які я допускав в своїй роботі, як рядий член партії. Я віддаю себе відчит в тому, з якою відповідальністю я повинен прийняти до уваги висловлення центрального органу нашої партії. І звичайно, що в своїй майбутній роботі, не на посаді ректора, а просто, як комуніст, як співробітник університету, я буду тільки сприяти тому, щоб недаліків, які я припустив, щоб їх не були

В зв'язку з інформацією, яка дійшла до кореспондентів, у мене виникають неясності, які я би хотів торкнутись. Наприклад, є така інформація, що я привіз в Одеський університет "собственных учеников". Я хочу сказати, що хоч там і не показан мій науковий ступень, алеж як професор, як доктор наук, я був сюди переведений наказом Міністерства з науковою групою, з науковою лабораторією, і з певним навіть обладнанням і тому, не по своїй волі не по своєму капризу, а за згодою з партійними органами, з Міністерством, сюди були переведені мої учні, яких не треба, на мій погляд, брати в лапки. Це, наприклад, професор Іванчов, 36 річний доктор наук, справжчений. Я запевнюю вас, що університет може пишатися таким вченим, таким моїм учнем. Це талановитий органік Галібей, це Вільшанський, Вільшанська. Це учні, яких я привіз в університет, які ставляться під сумнів, що вони мають репутацію, яка їх в певній мірі компрометує.

Хочу доповісти, товариші, комуністи, що я, як вчений, підготував 3-х докторів наук, одного члена-кореспондента, 15 кандидатів наук. Оскільки це також мої учні, не ясно чому треба було брати в лапки.

Така інформація, яку дала газета, мені просто не ясна. "Большенство приглашенных приглашалось... щоб я мав якусь опору, не керувався діловими ознаками. В університет були запрошені не тільки ректор і разом з партійним комітетом, особисто секретарем партійного комітету 20 чоловік з членів Ради, керівників кафедр. Хто це? Це доктор наук Асланов, Бевченко, Глауберман, Преєснов, Сурилов, Ткаченко, Уйомов, покійний Страутман. Давайте уявимо, що їх нема в університеті. Ми їх не запросили. Яка була б користь університету? Чи є тут якісь особисті мотиви. Я особисто не мав жодне міркувань, щоб використати їх в особистих цілях. Це зроблено у погодженні з секретарем Обеніму. Це торкається не тільки ректора, торкається великої кількості вчених. Може хтось з них виступить и скаже на яких підставах вони працюють в університеті.

Мені не ясно по захисту дисертації, захист дисертацій людей з родинними зв'язками. Хто захищав з людей, які зв'язані родними зв'язками з співробітниками університету. Савчук-захищала дружина і донька. Федосєєв-захищала донька. Фішер-захищала дружина Тульчинська-захищала донька. Сурілов-захищала дружина.

- 10 -

Як що поставити питання формально ми не мали права ставити перед ВАК питання про заборону доньці Погребняка захищати на Біологічному факультеті, чи доньці Тульчинської, чи дружині Сурілової, Фащенко та Інш. Я не зрозумів, що мається на увазі. Як що мається на увазі донька Федосеева, треба сказати. Краще було б нанести конкретно, що мається на увазі.

Товариші, я не можу прийняти тільки одне обвинувачення в свою адресу. Я все що писалось, я ще раз повторю і те, що я говорив, я говорив про неясності які є мене є, я їх з'ясував, але я не можу прийняти одне обвинувачення, що я, як колишній ректор стою в опозиції до нового ректора. Це безпідставне тяжке обвинувачення.

Я рекомендував О.В. Богатського як талановитого вченого секретареві ЦК КПУ тов. Овчаренко, коли я подавав заяву, в позаминулому році я рекомендував О.В. Богатського на посаду проректор Я його рекомендував В.В. Цветкову, міністру, в Обкомі. Де-ж логіка Я його рекомендував і за декілька днів одразу створив опозицію. Я його втсунув на посаду декана, мені було дуже приємно з ним працювати. Я взяв його на посаду проректора—мені було дуже приємно з ним працювати. Я йому особисто говорив, що я хочу, щоб Ви, О. Всеволодович, були моїм наступником, прийняли від мене цю трудну посаду ректора університету.

Якщо мають на увазі якісь зауваження відносно плану розвитку факультету і Інш., то пробачаю—тоді не треба мені виступати на радах, зборах, коли такі думчення будуть. Алеж я хочу сказати від широкого серця, у мене не має іншої о почуття, крім почуття глибокого поваження до нового ректору, крім почуття готовності йому допомагати своїм досвідом, своєю порадою і жодного не було і не має наміру, щоб приставити себе новому ректору. Це було б просто неразумно з моєї сторони і я прошу прийняти мої запевнення що цього абсолютно не було і не буде.

Товариші! Дуже звичайно прикро, що 10 років зусиль, 10 років життя відданого справі розвитку університету завершається тим, що ми маємо на цих зборах, алеж я запевнений в тому, що недоліки, ті хиби які я припускав, ідуть в минуле і я думаю, що сьогоднішні збори покладуть початок тому, що розвиток нашого університету буде більш інтенсивний, більш прогресивний і справа всіх комуністів, і перш за все моя, як колишнього ректора, максимально цьому сприяє.

Я хочу завершити свій виступ, в якому я не раз хочу підкреслити—визнаю все те, що говорились про недоліки мої в статті Я хочу скінчити свій виступ тим, щоб попросити керівництво університету, парторганізацію—моя ректорська діяльність відійшла в мину

- II -

ле. Для мене рідний колектив цього університету. Я б просив, щоб ні моя ректорська діяльність, мої недоліки, які, скажимо, були допущені не впливали на наукову діяльність того колективу, який я очолював, на роботу моїх учнів, співробітників, щоб великі завдання, які стоять перед кафедрою в розвитку хімії полімерів в нашому університеті, міг би максимально успішно виконуватись.

В цьому році наша кафедра повинна провести в університеті 2 Республіканську конференцію по полімерам. В наступному році заплановано Всесоюзна конференція по перекисним сплавам. Ми будемо докладати зусиль, щоб університет зробив все, щоб сприяти честі нашого університету як наукового закладу.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Слово маю тов. ДУЗЬ І.М.

ДУЗЬ І.М. - Є пропозиція обрати комісію для складання проекту рішення наших партійних зборів.

Предлагается избрать комиссию по составлению проекта решения нашего партийного собрания в составе: Полищук, Пашенко.

/Состав комиссии утверждается единогласно/

ГАНЕВИЧ - Товарищи! Очень тяжело обсуждать такие неприятные явления. Но это необходимо. Не нужно горячиться, проявлять свою нетактичность. Нужно объективно разобраться, принять правильное решение, чтобы дальше такие методы руководства не повторялись в университете. Не могу согласиться с Иваном Михайловичем, что это вредительство. Должен сказать объективно - это да, субъективно - нет. Он не думал, что это вредительство. Он нанес колоссальный моральный ущерб нашей организации.

Одно время я был среди тех, кто защищал Юрженко А.И. Думал, он умный человек, много сделал для университета. Почему у него "я" всегда выпирает. Я сделал, я подготовил, я завершил. В ректорате было совещание. Некоторые хвалили - гениальный Юрженко. Выступил тов. Гаврилов и сказал - это благодаря Советской власти.

За 10 лет пребывания ректором тов. Юрженко произвел колоссальный рост нашей страны. Мог ли университет остаться на месте. Это глупо, смешно. Вместе с ростом Всего Советского Союза Советской Украины развивался наш университет.

Некоторые товарищи, которые окружали Юрженко А.И. очень квалифицированные, умные честные люди, не об этом идет речь. Вы не хотите понять, тов. Юрженко, что вы нанесли колоссальный ущерб университету в подготовке и распределении кадров. За 9 лет освободил 78 человек. Это страшное дело. Упоминали Ружейникова.

Когда с Ружейниковым проделали эту операцию, она была извустски пр продумана. Винаваты работники партиного комитета. Он мой учитель добровольно ушел на финляскую войну. Добровольно ушел на Отечественную войну. И этого...

- 12 -

Леону Хачиковичу. Тот говорить-что я могу сделать? Пошел к Юрженко. Он меня даже не хотел слушать. Мы так можем перебить все кадры. Одно время у меня было намерение уйти из университета. Потом думаю-юрженки приходят и уходят, а университет остается. Я решил остаться.

Неправильное поведение Юрженко, несмотря на его ум и организаторские способности. В грубой форме нарушал принципы коллективного руководства. Партком решает одно, Юрженко делает другое. Партком, профком решили дать члену нашей кафедры, участнику Отечественной войны Столяру квартиру. Юрженко дает кому-то другому. Надо считаться с партийной организацией. Как он грубо относится к Н.Л. Оленович. Ко всем неугодным людям грубо относится. Как это морально влияет на воспитание молодежи. Влучай с Жигаловской. Я был в командировке. Приезжаю, она - освобождена, ананимное письмо, что она украла деньги. Она говорит, что чуть не повесилась. Я спрашиваю-за что вы ее уволили. "Не помню". Оказывается-это клевета. Ничего подобного не было. Мы ее вернули через год. А что значит необъективный подход к комсомльцу.

Александр Иванович признавал только профессоров, доцентов, ассистентов и преподавателей он не замечал. За такие дела нужно исключать из партии, но, учитывая, что не только он виноват, но и мы, поскольку мы не поступили так, как нужно было сделать парткомитету, следовательно это положение должно быть учтено. У нас не было единодушного осуждения, а этому мешали вышестоящие организации. Первый секретарь Обкома в частности. Обвиняют Лидию Всеволодовну, что она зажимала критику. Нет, наоборот, она поддерживала линию нашей парторганизации, а поддерживал А.И. Юрженко бывший первый секретарь Обкома Синица и поэтому Юрженко плевал на всех.

Товарищи, перенесение конференции, собрания-это все дело Александра Ивановича. Как хотел, так и вертел партийной организацией. За это мы должны наказать его. Жаль его, но надо проучить, чтобы не было повадно другим. Возьмите подготовку кадров. Конечно, он много сделал в смысле того, что переводил в докторантуру. Ну изгнание Костырева, Мирякина/большого специалиста/, изгнание Шагуха потому, что он высказывался против бывшего декана, а притом изгнание и самого декана.

Мы должны критиковать прошлое руководство, но не забывать нынешнее руководство./Аплодисменты/.

Я должен сказать, что методы администрирования, методы зажима критики не изжиты. Александр Иванович Подбирал себе партком. Очевидно, и я попал благодаря действиям Александра Ивановича. Вот сегодня секретарь очень хороший доклад сделал. Почему?-Потому, что на заседании парткома этот доклад был прослушан и внесены некоторые изменения в доклад членами парткома. Почему прежний доклад

- 13 -

вызвал улыбки?—Потому, что он самолично докладывал, не считая себя с мнением парткома.

Алексей Васильевич очень умный/талантливый человек, но мне непонятно, почему нужно было освободить Червоного. Я спрашивал — в чём дело, но четкого ответа не получил. Вдруг надо отзывать Краснянского. Вдруг освободить Пляшко. Может быть и правильно для чего Вы нас избирали? Сила руководства партии, сила руководства ректората в коллективном руководстве. Надо принципиально решать вопрос и не набивать авторитет перед ректором/Аплодисменты/. И, наконец, товарищи, партия нас учит непримиримо относиться к зажиму критики. В решениях XXII съезда было сказано, что замечания критики следует привлекать к самой строгой ответственности.

Я Вас призываю, потому, чтобы подходит объективно, справедливо и воздать по заслугам./Аплодисменты/.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ—Слово має тов. ФЕДОСЕЕВ.

Тов. ФЕДОСЕЕВ В.А.— Обсуждение статьи, которая опубликована в газете "Правда" имеет большое принципиальное значение для всех служб нашего университета, для всех разделов. Хотя непосредственно вопросы, связанные с научной работой университета в статье не освещены, безусловно все это имеет отношение к разности той работы, научно-исследовательской работе, с которой приходится иметь дело.

Хотел высказать несколько таких замечаний и своих идей в связи с тем вопросом, который рассматривается. Мог много сказать про различные частные случаи. Были случаи, когда меня обидел Александр Иванович, многим хорошо известно.

Главное состоит в том, что развитие нашего университета должно пойти таким путем, чтобы те недостатки, которые были до настоящего времени, чтобы в дальнейшем не имели места. Извлечь урок из того, что имело место самое важное.

Недавно состоялось совещание проректоров по науке, где были подведены итоги научной работы всех вузов. Наш университет занимает среди университетов, примерно, третье место. Усилиями того коллектива, который ведет исследовательскую работу, научную работу университет твердо держится на своих позициях, несмотря на то, что последние годы не благоприятствовали развитию научно-исследовательской работе. Я забыл уже когда выступал перед партийным собранием о подготовке аспирантов. Это было лет 6-7 назад. Последние два года в силу создавшейся в университете обстановки научной работе уделялось меньше внимания приятно, что коллектив университета твердо держится на позициях/где мы занимаем после Харькова третье место.

- 14 -

Если посмотреть внимательно, в нашей работе есть чрезвычайно больше недостатков. Основной недостаток касается в первую очередь недооценки той деятельности, которая связана с внедрением в народное хозяйство той работы, которую ведут учёные нашего университета. В этом отношении мы занимаем одно из последних мест, 38-е место среди вузов, что никоим образом не может говорить о том, что в этом отношении достаточная работа. В чём сказались недостатки? По заказам промышленности мы подобрались к миллиону рублей. Чтобы реализовать те результаты, которые дают наши учёные, мы должны развивать то, что дают эти возможности, работу по НИСу. Несмотря на все старания, мы соответствующего развития не получили. Возмите другую вуз, в котором ведётся небольшая исследовательская работа с промышленностью—Гидрометинститут—езде НИС"ы имеют свои помещения. Нам не удалось получить ни помещения, ни помещения для спецслужб. Эти вопросы игнорировались, тем самым тормозились наши возможности в смысле перехода на более высокую ступень. А работы, которые ведутся в этой области таковы, что, если мы не будем вкладывать силы и средства, вы не получите соответствующей возможности. Это игнорирование работы НИС"а, условия, в которых поставлен НИС до настоящего времени, не способствуют развитию работы коллектива университета.

Можно сказать о более конкретных вещах, которые касаются содержания статьи в "Правде". Мы совсем недавно рассматривали работу ботсада. Работа ботсада—это работа важного раздела нашего университета, она подвергалась резкой критике на Коллегии министерства. Почему получилось такое положение? Это произошло потому, что еще в 1967 году стало ясно, что те товарищи, которые руководят ботсадом/в свое время руководил им академик, профессора руководили не обеспечивают развития ботсада и ставился вопрос о смене руководства. В результате эти товарищи стали работать так, что перестали прислушиваться к указаниям Научной части, перестали поддерживать связь с научной частью, получили прямой подход к ректору университета и скоординировать работу Научной часть не имела возможности. Дело дошло до того, что, когда приехала комиссия и обследовала работу ботсада—эти товарищи из ботсада не считали нужным прийти с членами комиссии в Научную часть. В результате члены комиссии поехали затем на Коллегию и работа ботсада была признана неудовлетворительной. Эта организация работы, бесконтрольность в решении вопросов проявлялась неоднократно.

Комиссия наша под руководством проф. Гоголева пришла к выводу, что руководство ботсада оторвалось от биологического ф-та, действует самостоятельно, действует неверно и старый ботанический сад, который представлял собой красоту и гордость нашего университета, нашего города, а также дендропарк сейчас в таком состоянии, что

- 15 -

тошно смотреть, в упадке и научная работа, все это требует внимательности и пристального внимания.

Я привел конкретные примеры для того, чтобы показать что аспекты, которые затронуты в "Правде" имеются и в отношении научно-исследовательской работы.

Организация научно-исследовательской работы по всем этим направлениям является одной из важнейших работ мер развития коллектива. Мне кажется, что надо принять срочные меры, действенные меры, чтобы было так, как во всех вузах.

Например, имеется учёный секретарь. Во всех вузах Учёный секретарь всегда работает в научной части, участвует в выполнении многих работ, а не прикреплён к ректору, как это было у нас. Благодаря тому, что у него много свободного времени, занимался оформлением диссертационных работ, оставшееся время было посвящено далеко ненужным делам. Хотел бы, чтобы все было приведено в соответствующие нормы.

В последние дни работы в области дальнейшего развития университета, составляются десятилетние, пятилетние планы. И работа показывает, что коллектива есть чрезвычайно большие возможности вести такую работу, которая была бы достойна нашего славного университета, а в многих местах критикуют наш университет. Ни одной работы не выставлено на Государственную премию. Нет таких работ? Есть такие работы. Их мы не выставляем. Прекрасно понимаю что как коммунист, несу ответственность за все эти вещи. Должен быть более настойчивым. Обращался в Обком партии много раз в этом отношении.

Если оценить возможности нашего коллектива, они очень большие и университет в ближайшее время может выйти на более передовое место и стать за Киевским университетом.

Тов. Л. Х. Калустьян - Товарищи коммунисты! Прежде, чем выступать я хочу сделать одно замечание к всему выступлению. То, о чём я буду говорить, говорил везде, во всех инстанциях, в присутствии Александра Ивановича.

Обсуждение статьи в газете "Правда" имеет большое значение в жизни идеальности университета. Статья необходима была не только для Одесского госуниверситета, но она необходима была и для других вузов страны, и организациям, там где руководство не считается с мнением партийных организаций, с мнением коллектива.

Для того, чтобы такого явления не было в нашей жизни, чтобы у нас повсюду была атмосфера высокой партийной принципиальности, когда весь коллектив коммунистов стоит на старже Ленинских норм партийной жизни. В такой атмосфере нет места угодничеству, подхалимству, всякого рода непартийным нравам. Надо правильно реагировать на товарищескую критику, а не болезненно реагировать

- 16 -

на критику, как, например, это делал и воспринимал А.И. Юрженко.

Сегодня здесь со всей партийной ответственностью следует сказать о том, что тревожило и беспокоило нашу партийную организацию. Речь идет об ошибках, допускаемых в руководстве вузом бывшим ректором университета, в неправильном подходе к решению ряда принципиальных вопросов. Прежде всего отход от партийных принципов расстановки и воспитания кадров. Это началось еще с приезда, когда в 1961 году партком рассматривал вопрос о приглашении скомпрометированного во Львове одного работника Львовского университета, который был назначен обманным путем директором научной библиотеки нешего университета. Это было предметом обсуждения на парткоме, на бюро Обкома партии 5 мая 1961 года. И тогда на бюро Обкома партии член бюро Обкома тов. Куварин и секретари в своих выступлениях высказывали тревогу в стиле руководства университетом, начинающим ректором.

Тогда нам стало ясно—парткому, отделу науки и некоторым секретарям, что у тов. Юрженко не хватает одной главной черты для руководителя—партийности. И его все стали терпеть в воспитывать—партком, Обком, горком, райком, ЦК партии. Я лично многократно и члены парткома бывшего состава тех времен—Позигун, Збандут, Леонюк, Домбровская, Ковбасюк, Ганевич, Дузь, Серета 1964—1969 г.г. и последнего состава Цесевич, Колмаков, Смагленко, Раковский, Войченко—молодой секретарь комсомольской организации говорили—Александр Иванович, нельзя пренебрегать мнением коллектива, мнением коммунистов, нельзя пренебрегать мнением первичных парторганизаций, нельзя приглашать людей не проверенных и нельзя во главе работы ставить принципы приятельства. Должен быть деловой партийный подход. Но тов. Юрженко не делал для себя выводов. Тов. Юрженко малейшее возражение рассматривал, как оппозицию со всеми вытекающими отсюда последствиями.

Ярким примером этого являются события на юрфаке, когда была сделана попытка снять декана тов. Колмакова с работы. Я или Колмаков! Снять тов. Стрельцова; лишить ставки старшего преподавателя, секретаря партбюро Федорова, снять Першину и ряд др. фактов.

Партком занял принципиальную позицию и предотвратил это вместе с Обкомом и райкомом партии, но из всего этого Александр Иванович выводов не сделал.

Примером неправильного отношения бывшего ректора к критике является его поведение после отчетного партийного собрания, когда значительная часть коммунистов выразила своё недоверие. Вместо правильных выводов, он игнорировал мнением партийного бюро, партийных бюро факультетов и деканов.

- 17 -

По составу учёных советов. Из состава географического факультета по защите был выведен экономгеограф Смирнов, Ланда, Богуненко. Был выведен из состава совета филологического факультета зам. секретаря парткома университета, были выведены из состава совета по кафедре Михайлов, Стрельцов, были выведены из состава факультета романо-германской филологии за то, что товарищи попытались высказать свое мнение, при обсуждении вопросов, коммунисты В. Л. Яршук, Григорук, Богданова, по моему 5 человек, а ранее 7 коммунистов биологического факультета, были выведены из состава совета мехмата единственный коммунист зав. кафедрой Синяков. Все это делалось без согласования с парткомом, со мною, как с секретарем.

Все это делалось консперативно и от правлялось в Министерстве высшего образования.

После решения Обкома партии от 16 мая, несмотря на беседы на всех уровнях, Александр Иванович, выведенные делал. Свидетельством этого есть целый ряд фактов, но я хочу остановиться на очень ярком и характерном примере с конкурсной комиссией кафедре Совет юридического факультета тайным голосованием, единогласно избрал доцента Стрельцова в состав конкурсной комиссии. И. О. ректора Богатский подписал приказ, утверждающий состав совета. Однако возвратился из командировки А. И. Юрженко и был срочный сигнал по телефону — вернуть приказ. И в тот же день по мотивам, что "перепутал номер приказа", приказ вернули и в тот же день возвратили на факультет за тем же № 2625 от 9 декабря, только фамилия Стрельцова была вычкнута. Ни декану, ни Стрельцову не было сказано о причинах выведения его из состава конкурсной комиссии. После бюро Обкома Совет юридического факультета единогласно избирает Стрельцова в состав Совета вновь. Председателем счётной комиссии был Лобунец. Опять Александр Иванович перед отъездом в отпуск вычеркивает фамилию Стрельцова. Товарищи, если Стрельцов провинился — давай скажи — Лев Михайлович, ты такой, сякой. Поэтому вычкнули тебя, или имеет место нарушение инструкции и т. п. Его преследовали. Кто такой Стрельцов? Участник Великой Отечественной войны. Участник Халхин-Голского сражения. 19-летним юношей получил орден Боевого Красного знамени на Халкин-Голе. Здесь многие знают, что такое орден Красного Знамени в период Отечественной войны, в период массового героизма наших людей и на фронте и в тылу. В Одессе сколько было с орденом Красного Знамени? Только тот, кто был в Испании и участвовал в гражданской войне. Стрельцов имеет 10 наград. Кочетов написал книгу "За закрытым люком", посвященную нашим славным танкистам. Партийный работник, доцент, заканчивает докторскую диссертацию. Монографию написал. В чём дело? Все мы участвовали в войне. Это наш долг гражданский и мы должны были вое-

- 18 -

вать. Сильно, смело громить противника. Мы эtram не должны кичиться. Но должен быть подход к каждому человеку по деловым и политическим признакам. Ректор стремился игнорировать партийную организацию, партийные бюро факультетов.

Достаточно сказать—секретарь партийной организации факультета романо-германской филологии Гребенная, секретарь партийной организации юридического факультета Червоный, химического факультета Зннан, механико-математического ф-та Краснянский открыто на собраниях, зас даниях партийного комитета поднимали целый ряд вопросов, которые тревожили жизнь и деятельность факультетов. Он стал тонко преследовать и зажимать их—различными методами. Уберите Краснянского из университета. и т. д.

Можно привести целый ряд других примеров. Здесь говорили об его отношении к участникам Великой Отечественной войны. Перед кафедрой истории КПСС был стенд, посвященный 50-летию советских вооруженных сил. Александр Иванович идет на работу, видит стенд, вызывает художника—кто стенд делал, кто дал заказ?—Партком.—Вы где деньги получаете, в парткоме или у меня? Когда пришел ко мне художник жаловаться, я эти действия назвал своим именем. Часто деканам, работникам ректор говорил, чего Вы хрдите в партком. Я все решаю. Нечего Вам туда ходить. Так вот, Алесандр Иванович, знайте, что в партком ходили и будут ходить независимо от того, кто будет секретарем, потому что партком является родным домом не только для коммунистов, для всех честных наших советских граждан./Аплодисменты/.

Могу привести целый ряд фактов, которые на первый взгляд покажутся мелочью. Но это не мелочи. Это парочная линия на принижение партийной организации. Особенно стало тяжело работать после организации писем некоторыми учёными с просьбой оставить ректора на работе.

Этот подписной лист ходил по университету с ведома ректора. Бюро Обкома парти правильно поступило, выделило комиссию, авторитетную комиссию для проверки университета в составе т. Кархова—ректора Одесского мединститута, профессора Кобуса—ректора гидрометеорологического института, ректора института народно-го хозяйства Огородника, секретаря парткома политехнического института, тов. Денисова, секретаря партбюро водного института Беньковского, профессора Савицкого. Комиссия в течение 5-ти месяцев тщательно проверяла работу партийной организации университета. Нам было всем очень тяжело, но ничего. Комиссия 4 мая 1969 года доложила результат проверки. Справку зачитал зам. председателя комиссии, профессор Кархов в присутствии всей комиссии.

- 19-

От Обкома партии был А.П.Чередниченко. Все мы согласились. Были сделаны замечания, но справка отражала истинное положение. И вот бюро Обкома партии 16.У.1969 года заседало, бюро было напряженным. На бюро тов. Огородник, председатель комиссии, дезориентировал членов Бюро Обкома партии, доложил не ту справку, которую нам зачитывали, подписанную всеми членами комиссии, а доложил свои личные соображения.

Во время выступления он привел некоторые факты, которые не соответствовали действительности, бросил политические обвинения и спасибо членам Бюро, которые в репликах — т.т. Гладкая, Крук, Корхов, говорили, что это неправда. Для меня ясно стало, где собака зарыта. Я не выступал второй раз, а только сказал, что председатель доложил тенденциозно и неправильно. Справка, которая была зачитана Ж.У., не была зачитана здесь. На следующий день пировали победу. Кто? Не будем говорить!

Я со всей партийной ответственностью заявляю, что т. Огородник дезориентировал членов бюро Обкома партии. Кстати, это говорят и члены комиссии, которые не были приглашены на бюро. Если бы он не дезориентировал членов Бюро Обкома, то мы бы сегодня здесь не собирались. Было бы тогда все правильно решено. Тов. Огородник должен нести партийную ответственность. /Аплодисменты/.

Было вынесено решение. Должен сказать, что дух этого решения правильный, несмотря на то, что там больше сказано и в адрес Калустьяна, заслуженно или незаслуженно. Это другой вопрос. Решение бюро Обкома партии было правильным. Неправильные действия т. Юрженко создавали напряженную обстановку.

Партком вместе с коллективом, вся партийная организация решали задачи, стоящие перед ними. Мы могли решать гораздо лучше, всю энергию направлять на благородное дело воспитания и обучения студентов и развитие науки.

Вместо того, чтобы опираться на партком, на партийные бюро факультетов, на деКанов, на советы Александр Иванович больше слушал лиц, которые дезинформировали его, а он в свою очередь вышестоящие партийные органы очень тонко дезинформировал, любил угодников и подхлимов. Создал нездоровую обстановку.

Заслуга партийного комитета заключалась в том, что партийный комитет не давал до января 1969 года выносить это на пределы партийного комитета. Мы спорили на парткоме, в Обкоме, в ЦК. Чтобы не осложнять обстановку, не выходили за пределы парткома в университете, чтобы студентов это не схватило. Все это сказывалось на работе.

Возникает вопрос — где был партком, где был секретарь

- 20 -

парткома? Мы не мирились с этим. Посмотрите протоколы собраний и парткома за 1961-62-63-64-65 и дальше, за 1968 и 1969 г. Сколько было заседаний, посвященных обсуждению вопросов, связанных с неправильными повелениями ректора. Сколько раз я обращался в районный, городской, Областной комитеты партии, в ЦК партии? Сколько раз беседовали с ректором в директивных партийных органах в моем присутствии с ним и в отсутствии. Если бы не поддержка Обкома, райкома, ЦК партии и некоторых товарищей, работающих в обкоме, райкоме, ЦК партии у нас работать партийной организации было бы очень и очень трудно. Спасибо этим товарищам.

Приведу пример беседы. Иногда эти беседы вместе со мной и ректором длились по 3-4 часа. Вспоминаю беседу 3 марта 1964 года, в кабинете Лидии Всеволодовны - 3 часа. Терпеливо объяснили, что такое партия, что такое коллектив, что такое мнение. Лидия Всеволодовна очень хорошо сказала тогда - "Вы ведете себя как Николай II в 1917 году". Народ России под руководством нашей партии сбросил и Вас сбросят, если Вы не будете считаться с мнением партийных организаций, с мнением коллектива." После этого надо было стать трезвым.

Сколь в райкоме мы беседовали. 3 августа 1968 года мы с В.П. и Вами имели тяжелую трехчасовую беседу. Закончилась беседа тем, что Вы, Александр Иванович, сказали - "Я иду в РК 5 августа." Вы были в райкоме. Это Ваше право. Секретарь райкома долго беседовал с Вами и сказал - Александр Иванович, без парткома Вы не ректор.

Вспоминаю заседание Политбюро. На заседании Политбюро ЦК нашей партии шла речь о неправильном отношении ректора к партийной организации, к коллективу. Можно было сделать выводы. Еще 20 лет были ректором, если бы прислушивались к голосу вышестоящих организаций, партийного комитета, коммунистов, которые нам помогали - Кондуфоро, бывшего зав. отделом ЦК партии, Цветкова, зав. отделом ЦК, Пшова - зав. отделом, Педько, Хрикуна и др.

Затем у нас здесь на месте райком партии, и отдел науки, и Симоненко, и Чередниченко, и Горком-Овчеренко и особенно Л.В.Гладкая. Кто дезинформировал вышестоящие организации. Может быть партком и я, как секретарь парткома иногда шел на уступки, чтобы не обострять обстановку в университет.

Хотелось думать, что ректором будут сделаны правильные выводы, хотелось верить, что Александр Иванович поймет, что университет - это не его вотчина. К сожалению, это не случилось.

Товарищи, по выступлениям разрешите несколько замечаний сделать.

Несколько слов по докладу Алексея Васильевича. Мне это не совсем удобно, но это мой долг перед партийной организацией. Мы вчера очень долго обсуждали доклад. Во время утверждения доклада были сделаны два замечания. Я прошу извинения, я был горяч. Но Вы сегодня повторили тоже самое, по поводу чего вчера были сделаны замечания. Что получается. Вы говорите, что в парткоме не было единства и как результат появилась групповщина. Вы сегодня этот текст дали в другом виде. Для чего Вы это сделали?

О выступлении Александра Ивановича. Вы опять говорите "я не сам делал, а с ведома парткома" и т.д. Если Вы так выступаете, значит Вы не сделали для себя выводов. Вы в начале признаете, а потом по пунктам отбрасываете—и по Новикову, и по Пахомову, и по Страутману. Вспомните 22 октября 1962 года. Звоните утром—есть проректор во Львове. Давайте его возьмем. Ректор предлагает. Давайте говорю обсудим. И Вы тут же говорите—я уже договорился с Министерством, с ЦК, всё решено. Я на это заявил—что же Вы меня спасаете? Но мы поехали в Обком партии, пригласили меня Вас и Страутмана. Лидия Всеволодовна говорит—мы проректоров не берем, берем учёных. Пусть поработает, покажет себя, а там может ст. ставить вопрос о выдвижении в проректора.

А потом вспомите—перед Политбюро, за час перед Политбюро Вы заявили—я не могу работать, в университете нет проректора. Это было в кабинете т. Кандуффа.

22. VII 1964 г. приезжал т. Кандуффа, сидел в Обкоме и он сказал, ма не хотим, чтобы в Одесский университет было то, что было во Львовском университете. Тогда Вы сказали—нет проректоров.

Для чего Вы говорите сегодня—я Алексея Всеволодовича сделал деканом, я сделал зав. кафедрой, я сделал проректором, сделал ректором. Не Вы рекомендовали, а партийные органы, партком, Обком, ЦК.

Здесь говорили—за 10 лет университет вырос. Это закономерное развитие нашей страны. Посмотрите как другие вузы растут. Александр Иванович, я Вам несколько раз говорил—не приписывайте себе организации новых факультетов, говорил на заседании парткома. Для чего вводить в заблуждение народные массы и партийную организацию. Бывший секретарь Обкома партии тов. Коваленко, выступая на сессии Верховного Совета Украины в 1969 году поставил вопрос о слиянии одноименных факультетов и вузов в одном городе. Поэтому в 1960 году влились филологический факультет, юрфак, герфак пединститута Одессы, филологический ф-т Измаильского пединститута и факультет романо-германской филологии.

По вопросу юридического факультета. Тов. Тов. Михайлов был директором ВЮЗИ. До Вашего приезда еще Л. В. ездил в ЦК партии, чтобы передать...

Потом бывший ректор университета и Обком партии обратил

- 22 -

лись с письмом в ЦК. И так вернули юридический факультет. Для него приписывать это себе? А Вы приехали в марте 1960 года, когда эти вопросы были уже решены.

Возвращаясь к главной мысли своего выступления, что такое неправильное реагирование на критику является свидетельством партийной невоспитанности, неправильного отношения к требованию Устава, неуважению к Уставу. Таких коммунистов надо всеми средствами ставить на верный путь. Критика — вещь, конечно, неслепая как. Но ведь лекарства — не мед. Однако ради оздоровления мы их принимаем, а те, которые пытаются захимать критику и те знают, что не доросли до положения, в которое поставила их партийная организация и коллектив.

Речь идет о деловой, острой, обоснованной, нелицеприятной, критике, в то же время доброжелательной.

Мы сегодня обсуждаем вопрос о повышении роли партийно-организации. Мы обсуждаем вопрос в самый ответственный период жизни, в период экземациональной сессии, которая требует мобилизации сил партийной организации и повышения личной ответственности.

Давайте поставим точку и направим все наши силы на выполнение главной задачи — воспитание молодежи, консолидацию партийной организации, консолидацию коллектива.

Надо всегда помнить, что требовательность и систематический принципиальный контроль предупреждают ошибки и промахи, создают такую атмосферу, в которой каждый ощущал бы свой партийный долг, заботился о деле.

Центральный орган нашей партии газета "Правда" указал нам пути к исправлению. Надо приложить все силы для выполнения благородной задачи подготовки кадров для нашей социалистической отчизны.

А теперь отвечу на вопросы. Вопрос такой: "Калустьян, кто был против собрания и конференции. Из статьи это не видно." 10 октября 1969 года я услышал указание из уст т. Миньва из Обкома партии, что у нас партконференция. Я удивился — партконференция. Мы не просили партконференции. Мы не просили партконференцию и я ничего не знал. Мне ответили — я не знаю, пойдите к Круку. Крук был в отпуске. 13 октября он вернулся. Я пошел к нему. Он заявил — "Я ничего не знаю". Приглашает т. Какоржикий и зав. отделом. Он говорит — "Есть решение бюро Обкома от 12 сентября. Крук заявил — есть решение вышестоящих партийных организаций — выполняйте. Нет, я говорю, — я должен выяснить. Собрание — это школа коммунистов. Я поехал в Обком, зашел к т. Чередниченко А. П. Он говорит я из отпуска, ничего не знаю, Пошел к Гладкой Л. В. Она тоже не

знала-только что вернулась из отпуска. Я пошел к зав. оргделом Он говорит -это просьба райкома. В райкоме ответили, что не присили. Я начал возражать против конференции, однако мне заявили, что есть решение бюро Обкома-выполняйте. Начались собрания. Была дана установка, чтобы избирать делегатами ведущих учёных, преподавателей, как тив студентов, партторгов, передовых рабочих. И вдруг. 7 ноября узнают, что конференции не будет.

Я ничего не знал. Приходит Романовский и говорит-конференции не будет. 17 ноября было бюро Обкома, которое отменило конференции и правильно сделало. Назначили собрание. Были разговоры со стороны ректора, что Каулустьян добивался конференции. На партийных собраниях начали говорить-вот он/Калустьян/ добивался конференции, что он давал указания кого надо выбирать делегатами. Такие выступления были на факультетах, чуть ли не врагом и народв сделали: Пришла Гали на Андреевна Пляшко и показала списки. Она на меня смотрит и улыбается. Мы друг друга поняли. Я сказал -нежелательно эту кандидатуру, тем более в отчётном докладе т. Пляшко этого товарища подвергли резкой критике. Вот и все. Для чего нужно было распускать по университету такие разговоры. Наоборот, я с самого начала стоял за собрание. Более того, я чётко заявил в РК и Обкоме, что если будет конференция, то ректора не избирают.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: Слово мае т. СРЕЛЬЦОВ Л. М.

Тов. СРЕЛЬЦОВ Л. М.- Авторы статьи в "Правде" пишут, что история считается законченной, возвращается к ней нет смысла. Но "Правда" вернулась вопреки многим обстоятельствам, хотя события эти казались далеким прошлым.

Эта история не закончена и сегодня. Её нужно обязательно обсудить. Причём речь идет не о том, чтобы сегодня после того, что т. Юрженко освобожден, поставлена точка над "и" и выступающие критикуют то, чего нет уже, что уже в прошлом. Это не так. Видимо нужно думать о будущем и не забывать то, что случилось.

Я думаю, что Вы обратили на манеру написания статьи. Она написана объективно и она нас ориентирует на деловое об суждение.

Коллектив университета видит, что корреспонденты "Правды" очень обстоятельно разобрались в том, что делалось в университете.

Попробуем сделать анализ, как это произошло. Неужели наш коллектив, который сидит в зале, ничего не делал, чтобы изменить положение. Думается, что это не так. Есть обстоятельства, которые я постараюсь расчлнить. Прежде всего, много и ~~что~~ гово-

рилось, що т. Ірженко свійственен суб'єктивизм, його висока міра, нетерпимість к людям. Все не раз говорили о его нежелании терпеть критику в любых дозах, письменно, устно. И это собственно изо дня в день, из года в год имело место и привело к тому, с чем мы столкнулись, что позволял себе тов. Ірженко — не считаться с партийной организацией, с коммунистами, с честными работниками факультетов.

Тов. Ірженко в последние годы решил, что это не государственное учреждение, а его вотчина и все, что делается должно исходить только из его рук. Партийной организации, коллектива в этом смысле нет.

Все сотрудники университета делились на угодных и неугодных и по этому принципу/если можно назвать это принципом/ решались все деловые вопросы.

Особенно мне хотелось подчеркнуть в буквальном смысле этого слова партийную незрелость тов. Ірженко, потому что руководитель такого большого учреждения, такого большого учебного заведения, у которого нет настоящей партийности, не может руководить учреждением.

Знали об этом партийные органы? — Да, знали. Можно только удивляться длительному воспитанию тов. Ірженко. со стороны партийной организации. Речь идет об Обкоме, Горкоме, Райкоме, наконец, даже о ЦК партии Украины. Все делали замечания, все пытались поправить, но ничего не получалось. Ірженко уверовал в свою незаменимость и уверовал в то, что все, что делает, может сойти с рук. И скондило.

Я приведу несколько примеров, которых нет в газете. Конечно, нельзя было все поместить, однако мне хочется затронуть кое-какие моменты, которые характеризуют все эти явления.

Прежде всего на нашем факультете, о котором упоминалось в докладе и в выступлении Ивана Михайловича, нужно сказать эмоциональном выступлении, в общем то надо спокойно обсуждать все что произошло. Был Совет на юридическом факультете, который оказался неугодным тов. Ірженко. Совет был разогнан. Дальше трагикомическое положение. Перед защитой одного из наших соискателей ни декану, ни заместителю не сообщают состав Совета. Вызывает учёный секретарь соискателя, дает списки нового учёного Совета по защите которого ни мы, ни декан не знаем. По этому новому списку собираются новые члены Совета, которым объявляется, что они должны явиться на защиту. В последний момент изменили. Тов. Ірженко говорит, что его не поняли, старый Совет действует и защиты идут со старым Советом. Не знаю как Вы, тов. Ірженко, оправдывались перед ВАКом, т.к. в этот день на других факультетах диссертации защищались при новых составах Совета. Вот Ваш стиль руководства

У нас на факультеті не оказалось равнодушных. Мы не могли мириться с тем, что творится по отношению к нашему коллективу и других работников университета. Он нас в этом славил как самих больших дезорганизаторов в университете, которые мутят воду, с нами вытекающими последствиями и характеристиками и, ~~оду~~ к сожалению, кое-кто верил.

Потра года тому назад т. Юрjenко меня пригласил, хотя я знал отрицательное, негативное отношение к себе, и предложил мне самые заманчивые условия—годовой отпуск, заказную многографию, все в чём можно мечтать для окончания работы. Он говорил мне— "Я поражаюсь Вам, Лев Михайлович, Вам пора быть доктором и, что Вы гинете". Я не называю фамилии товарищей, которых он перед этим называл очень оскорбительно—они уже доктора, сказал он. Назвал целую группу. А Вы чего ждете".

Естественно возник вопрос—с чего бы такая милость, после того, что я знал его отрицательное отношение к себе. Требовалось, чтобы я подал заявление и ушел с работы заместителя декана, чтобы можно было назначить своего друга, с которым профессор Калмыков не стал бы работать ни одного дня. Я отказался от таких заманчивых условий и поставил об этом в известность декана, партбюро. Тов. Юрjenко несколько раз звонил, напоминал, что он ждет от меня заявления. Я говорю—можете меня снять, но заявления я не подаю.

А, вот один из примеров, который произвел очень тагастное впечатление на коллектив и на только на наш.

Это было в день 50-летия Советской Армии. Утром мы были приятно удивлены вниманием студентов, которые вывесили плакат, что они приветствуют и поздравляют преподавателей—воинов-участников войны, а вечером был торжественный вечер, где нам вручают медали от имени Президиума Верховного Совета и зачитывают приказ ОГУ, где объявлялась благодарность. Можно не любить профессора Калмыкова, доцента Стрельцова/не мы двое-участники войны/, но такой как Юрасов, у которого нет одной ноги. Как же можно так оценивать деятельность всего коллектива с позиции субъективизма нетерпимости к людям, заслуженным людям. Ему не нравится факультет, но кто дал ему право перечёркивать деятельность всего коллектива многих достойных и заслуженных людей.

Помимо чисто человеческих неприятных черт характера, есть еще один серьезный и неприятный момент—это та поддержка, которой пользовался Юрjenко у некоторых больших партийных работников.

В 1968 году в актовом зале проходило отчетно-выборное собрание и представитель Обкома Л. В. Гладкая присутствовала на собрании

- 26 -

Были хорошие выступления, с показом, что у нас имеется—какие недостатки, какие положительные моменты. Тов. Юрженко выслушал много неприятных вещей. А что происходит дальше? Тов. Юрженко начинает распархаться со всеми теми, кто выступал на собрании, начинает искать кто же является его открытым и скрытым противником.

Затем прошло отчетно-выборное собрание 1969 года. Я в партии 30 лет. У меня по сей день тяжелый осадок. Я такого собрания не помню за всю свою жизнь. Такого зажима критики, такого запугивания я никогда не видел. Такая обстановка, которая была на собрании закончилась кульминационным моментом—исключить из партии редактора газеты "За науку і кадри". Это все противоречит элементарному представлению о нормах партийной жизни. Во имя чего это делается?—Во имя спасения обанкротившегося руководителя. Молодые коммунисты на следующий день спрашивали—где партийная демократия, где критика, самокритика.

Я считаю, что все это пройденный этап, но выводы мы должны сделать. У нас большие задачи впереди и мы их должны выполнять так как говорит "Правда". Надо создать деловую атмосферу—атмосферу рабочую, чтобы мы могли по-настоящему трудиться.

В этой ситуации и для университета и для т. Юрженки будет лучше, чтобы мы расстались. /Аплодисменты/.

Тов. ЛЕОНОВ— Товарищи! Слушая все эти выступления делается больно. У каждого напрашивается мысль, как это могло случиться, что 10 лет так нервировало партийную организацию и партийная организация сама и руководящие партийные организации не могли справиться, чтобы навести порядок в такой сильной авторитетной организации, как университет. Когда были здесь представители газеты "Правда", они разговаривали со многими долго, разговаривали с бывшим председателем партийно-государственного контроля и членом партийного комитета, который состоял в этом составе 9 лет.

Я не буду повторять того, что здесь была правильно сказано, что действительно ректор потерял чутье коммуниста, оторвался от партийной организации, игнорировал коллектив, хотя везде бил себя в грудь, что он ленинец, надо по-ленински работать и тому подобное. У нас не перевелись коммунисты, слава богу, чтобы их немного, которые бьют себя в грудь как ленинцы, а делают совершенно противоположное. К ним принадлежит т. Юрженко.

Сейчас ставится вопрос так—почему 8—10 лет нервная обстановка создавалась. Напрашивается второй вопрос—как реагировали коммунисты.

Из выступлений Каулстьяна, Дузя и других мы видим, что коммунисты в значительной части реагируют по-настоящему, по-партийному. Иллюстрацией этому могут быть заседания партийного комитета в 1960, 61, 62, 63 и последующих годах, когда был секретарем партийной организации один год тов. Дузь.

Со всей ответственностью заявляю, что мы иногда резко, но с тактом, по-партийному, принципиально ставили вопросы об ошибках т. Юрженко. Мы не ставили тогда вопрос об его снятии, хотя, правда член партии с 1954 года и возраст такой, что близко к 60-и, может трудно поддаваться воспитанию. В этих условиях в партии, если не поддается воспитанию, тогда ломают, чтобы привести в надлежащий порядок, чтобы понял в чём дело. Первые заседания партийного комитета были направлены на то, чтобы исправить ошибки, я, лично, как коллега. Иногда мне напоминает т. Юрженко, как я сам был ректором.

Я как бывший ректор говорю—я бы так не сделал, причём подкрепляя заявлениями, которые сыпались в большом количестве, сыпались в госпарткомиссию университета. Юрженко получил 93 голоса против.

Мы замечали ему, говорили—измените порядок приема, повнимательнее относитесь к студентам, к людям, уменьшите самовосхваление. И тогда т. Юрженко не сделал выводов, наоборот всегда стал нервно воспринимать.

Я как председатель партийно-государственного контроля приходил к нему с планом. Он мне говорил, это дело Министерства, а не ваше проверять, как выполняется хозяйственная тематика, как использовать оборудование. Дело доходило до того, что когда я хотел согласовать план, со мной разговаривали так: "оставьте". Идя по лестнице, он старался своими большими шагами обйти меня. Так относился т. Юрженко к такому органу, как парт.-гос. контроль.

Т.Т.Гладкая, Чередниченко не могут мне отказать в подтверждении того, что я, как член парткома и как член парт.-госкомиссии, как коммунист приходил несколько раз и говорил с т.Гладкой, приводя конкретные факты. После моих выступлений на парткоме травля в мой адрес, к члену партии с 1918 года возрастала.

Тов. Юрженко выбрасывает меня из всех Советов, из большого Совета долой, из малого Совета по защите диссертаций факультета общественных наук/кстати, я один из тех, кто проводил организационную работу по организации этого совета/. Или такой факт—я прихожу на лекцию исторического факультета вечерников, где у меня замечательный контакт со слушателями, где 100% посещаемость, серьезные люди занимаются—меня встречает тов. Юрженко со стенографисткой. Зав. кафедрой садится на первую парту. Без предупреждения яви-

лись на лекцію. Після цього спрашивають моїх слухачей—ну як Іван Григор'євич читає, цікаво чи. Відповідь була єдинодушній—у нас з Іваном Григор'євичем дуже хороший контакт. Я не жалуюсь. Мог би сказати і пожалуватися. Тільки ілюстрація як не по-партиному веде себе тов. Юрженко, сприймаючи критику.

Що стосується підбору кадрів—он може підтвердити вищесказане. Ми декілька раз зазначали тов. Юрженко, що не можна звільняти комуністів без ведомства партійного комітету, що треба погоджуватися з партійним комітетом. Звільнив товарища із цього відділу кадрів. Їм сказали, що треба погоджуватися з партійним комітетом. Що сказав тов. Юрженко—ти би ще з місцевим погоджувався. Був такий випадок? Був такий випадок. Я написав заяву про одне питання, в якому був інформований тов. Калуст'ян. Написав ректору університету, а потім секретарю парткомітету. Розмовляв з сестрою тов. Юрженко. Це було в присутстві тов. Федосєєва, Яковського. "Чому і секретарю партійного комітету. Ви би ще написали передседіelowі місцевого." Я сказав—Ви повторюєте те, що сказав кілька років тому. Я декілька раз був у тов. Юрженко, у тов. Гладкої. Сьогодні повинен сказати, що т.т. Гладкая і Чередниченко повинні почувати себе не зовсім ловко. Причина в тому, що ці уважаєми товариші в плену подій, може явленим некоего культу. Виступав тут тов. Гладкая правильно критикує, коли приходив до неї—молчи. Був випадок, коли Ви, тов. Гладкая сказали—Ви знаєте який комуніст тов. Юрженко. Ми не можемо домогтися звільнення ректора. Варіант повинен терпіти. Треба і працівникам Обласного комітету партії бути на місці, треба бути принциповими.

Тов. Чередниченко ближче всього до цього стосується. На нього тиснуть зверху. Будьте принциповими, доводьте тем високим людям, які на Вас тиснуть, не дозволяють обидіти ректора. На парткомі, коли я виступав з критикою тов. Чередниченко сказав—некоторим пенсіонерам, некоторим людям в віці треба вміти вчасно йти на пенсію. Це в присутстві членів партійного комітету. Такі рекомендації може бути устроювали ректора, впершу чергу, і устроювали тов. Чередниченко. Я розумію—он не властивий в багатьох. Комуніст—ленінець повинен допомагати вишестоящим організаціям не помилятися, не допускати помилок. Я потім не став розмовляти по цьому поводу. А Лідія Всеволодовна сказала з більшою в душе—ми розуміємо комуніст, а не можемо нічого зробити.

Після цього я був в Києві. Розмовляв з міністром. Це два роки тому. Міністр прийняв мене дуже добре, причому без всяких ускладнень, без всякої заниси, як це було у колишнього ректора.

Тут ще приходили на прийом професора, декани, а що нижче то тем

- 29 -

труднее. По сравнению с министром я просто рядовой. Мы долго разговаривали в положении в университете, в Юрженко, я иллюстрировал ему положение, рассказал, что А.И. Юрженко выгнал меня из всех составов советов. Министр пригласил зав. отделом общественных наук и говорит-Иван Григорьевич прав, Александр Иванович поступает неправильно. Как только будет совещание ректоров мы это поправим. По-видимому, Министерство, как и т.Гладкая не поправили этого, замочали. Здесь имеется низкопоклонство перед начальством, это приводит к созданию культа, а отсюда и плохие дела.

Пару слов относительно будущего. Парторганизация должна проследить, как поведут себя товарищи, которые очень хорошо чувствовали себя, оказывая большую безконтрольную поддержку т. Юрженко, получая от него соответствующую поддержку. Такие люди остались. За ними надо посмотреть, несмотря на то, что их хозяина, их шефа нет. Они должны включиться активно в деятельность партийной организации.

Наша партийная организация работоспособна, руководствуясь ленинскими принципами, мы будем добиваться того, чтобы жить и работать по-ленински. /Аплодисменты/.

Тов. ВАЙНСБЕЙН - Товарищи, я очень волнуюсь. Вам понятна причина моего волнения. Вместе с тревожным волнением испытываю по-настоящему счастье. Я счастлив, что снова в большом партийном коллективе, что могу видеть всех и выступать перед вами.

Коллектив-это великая сила. Это не банальная фраза, повторяю ее не для красного словца. Я испытал ее на себе. Отарванный от коллектива на полгода, наедине со своими мыслями, особенно остро я ощутил, что такое коллектив, что такое партийный коллектив.

И хотя это время было заполнено у меня тяжелыми, нелегкими заботами, чувство отарванности от коллектива грызло, не давало мне покоя. Я теперь знаю по себе цену коллективу. Поэтому у мы должны стремиться к его сплочению, его укреплению. Думаю, что статья в "Правде" послужит этой цели! Она и призывает нас сплотиться, сплотить сильнее коллектив, укрепить его.

Я думаю, что на сегодняшнем собрании одна из главных задач-наметить пути по укреплению большого университетского коллектива.

Вы знаете, что я был отарван от нашего коллектива, не по своей вине. Вы знаете, что меня обвинили в очень тяжком партийном преступлении. Сначала в фальсификации выборов, потом изменили формулировку-в нарушении Инструкции ЦК КПСС о выборах руководящих партийных органов.

- 30 -

Должен Вам сказать, что я того преступления, которое мне приписывают/чуждого преступления не совершал. Не совершал потому, что 30 лет в партии, прошел путь и для меня партия это не абстракция и не фикция, для меня все, что связано с партией-свято. Я не мог себе позволить то, что мне приписывают.

Если бы члены райкома партии подумали бы, то поняли бы, что обвинив меня в фальсификации выборов-бесмыслица в конечном счете, ибо каждому ясно, что при обнаружении лишних бюллетеней выборы отменяются. Был ли я заинтересован в этом? Не мог еще я этого сделать, потому что не имел этих лишних 19 бюллетеней. И тов. Преснов и другие члены счётной комиссии подтвердили, что я получил из рук тов. Преснова, лично им отсчитанные 58 бюллетеней 51 раздал, 7 вернул. Даже, если на одну минуту хотел бы допустить такую мысль, что я решил бросить бюллетени, то я их не имел. Да и зачем мне было бросать эти бюллетени при голосовании? Ведь я был членом счётной комиссии.

Я уверен, что в моем деле разберутся: до конца и это дело будет приведено к логическому концу.

Меньше всего я хотел говорить о себе. Но знаю, что товарищи интересуются моим делом и решил сегодня рассказать. Мне такой возможности на прошлом отчетно-выборном собрании почему-то не дали.

Сегодня хочу говорить в нашем коллективе, о том, что мешало его сплочению. Как Вы слышали из выступлений товарищей и из газеты "Правда" сплоченному коллективу мешала деятельность бывшего ректора университета т. Ёрженко:.

Я должен сказать, что в жизни нашего университета определенное место занимала наша университетская газета. Отношение т. Ёрженки к газете и к редакции газеты свидетельствует о том, что он не был совершенно заинтересован в том, чтобы газета действовала сплочению коллектива. Бывшему ректору т. Ёрженко не нравилось, что на страницах газеты появлялись критические материалы про т. Горба, Беккерскую/в порядке самокритики, нужно сказать, что редко такие статьи были/. Ему не нравилось, что публиковался материал о преподавателе Праскурове.

Мы опубликовали статью т. Москаленко о неправильном формировании гос. экзаменационной комиссии и его предложения по этому поводу. Он ставил вопрос принципиально об организации работы гос. экзаменационной комиссии. Эта статья была игнорирована и в следующем году, при формировании новой гос. комиссии были усугублены ошибки, о которых писал т. Москаленко.

Я должен сказать, что преследуя меня за неуживчивость, ректор вёл со мною, как с редактором переписку через канцелярию

- 32 -

надр об этом прямо сказать что т.т.Крук и Зотов взяли желание во что бы то выстало проташить т.Юрженко в партком, вопреки желанию коллектива. Это нельзя было сделать, не попирая партийную демократию.

И вот Вы пошли во имя Юрженко на то, чтобы попать партийную демократию. Стрел ли Юрженко этого? Стрело ли так делать Эта преславутая фраза Зотова в 500 рабочих-оскорбительная фраза! /Аплодисменты/

Сегодня мы обсуждаем статью "Правды". Сегодня мы должны в своем решении записать, что выступление "Правды" своевременное, а идут разговоры, что оно запоздало. Оно соответствует действительности. Это надо отметить в резолюции и в своем ответе "Правде".

Мы сегодня должны определить пути, которые "Правда" подсказывает, чтобы сплотить наш коллектив, чтобы подобное не повторялось. Предстоит огромная работа. В меру своих сил и возможностей, я хочу способствовать этому успеху. Такой надеждой я жил, такой надеждой живу, в это я верю. /Аплодисменты/.

Такой вопрос поступил: "Какую роль сыграл в моем деле Крук?"

Я сказал, как он вел себя на собрании. Результатом такого поведения явилось мое персональное дело.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: Есть предложение закончить выступления.

Слово имеет тов. фашенко В.В.

Тов. ФАШЕНКО В.В. - Шановні товариші! Як що прямо і твердо дивитись правді в очі без емпіційних наштавхувань, треба визнати, що стаття в "Правді" є зразком партійної критики, є зразком для нас.

Як що стати над своїми суб'єктивними уявленнями, особистими емоціями треба сказати, що т. Юрженко протягом довгого часу ігнорував критику, не прислуховувався до громадської думки і хотів він того, чи ні, відштавхував від себе ділових, принципових комуністів. До них відноситься комуніст Калуст'ян Л.Х.

Тов. Калуст'ян Л.Х. принциповий комуніст. Протягом багатьох років керував парткомом. Пригадую було засідання парткому. Мав розмову з т. Калуст'яном після парткому. Багато що було незрозумілого. Питав Л.Х. про те чи вищі партійні органи знають, що А.І. Юрженко не прислухається до громадської думки університету. Він часто нам про це говорив. Члени парткому мусять про це турбуватись.

Це послідовне ігнорування критики не давало підстави думати, що А.І. при його суб'єктивних даних зміг сприяти

оздоровленню атмосфери, яка склалась в нашому колективі. Атмосфера нездорова. Але я знову звертаюсь до зборів 26-27 1969р. Я особисто почував вину до цього дня, як наш партійний колектив м'ягко і, на певний час, не стати на захист нашого комуніста т. Вайсбейна. Ніхто не міркував, що на місці т. Вайсбейна міг бути інший. Власно кажучи, ніхто не був гарантований від того, в тому числі т. Юрженко, що знайшлась би кількість осіб і написали, що бачили як хтось кидав цілу пачку бюлетенів.

Райком партії спішно, щоб створити психологічний ефект/до речі газета "Правда" в одній статті написала про цей психологічний ефект/, райком партії, товариші з Обкому поступили неправильно. Треба зробити такий висновок. Атмосфера оздоровлюється. Це не так просто. За словами стоять явища, люди.

Пущене слово, що хто про кого скаже-відриває від роботи. На партійному активі з цього питання виступав проф. Богатський О. В. Він говорив, що не на належному рівні у нас критика і самокритика. І далі дав зауваження, що у нас працює з'ясований телефон, люди, які не присутні були на раді, на інших зборах, і якщо про них щось було сказано, то на другий день це доходить до них в гіперболічних формах.

Я виступав на цьому активі. Я нічого не сказав такого чого-б не говорив в глаза. Але ж не встиг скінчити свій актив, як абсолютно білий, енергований тов. Доброгорський говорить- чому ж назвав його бездушним, я гадав, що він буде мене бити. Треба було докласти багато зусиль, витратити багато нервів, щоб з'ясувати істину. Виявляється за розмовою, що Галіна Андріївна Пляшко передала щоб таке. Я не думаю, що Г. А. це навмисно зробила.

Але ж при таких обставинах ми не встановимо нормальну атмосферу в університеті. Замість того, щоб вона, як, секретар партбюро з'ясувала суть критики, вона більш отруїла цю людину.

Т. Пляшко в останній рік більш уваги приділяла, щоб з'ясувати, хто що сказав, відносили між тим чи іншим товаришем.

Я закінчую свій виступ, хочу сказати, що немає, очевидно, яких-то специфічних заходів, щоб оздоровити обстановку в університеті. Треба карати тих, хто буде розповсюджувати неправильні слухи. Інакше ми обстановку не оздоровимо.

У нас величезні справи виховання спеціалістів, у вихованні людей в комуністичному дусі, людей, які не бояться критики, людей, які зважають на думку мас, для чого існують парторганізація, комуністи, партбюро, партком, щоб акумулювати все те, що думають комуністи, щоб пропранувати комуністи.

Якщо ми будемо в своїй діяльності користуватися діловими інтересами і не будемо бояться критики, в який-би адрес вона

- 34 -

не була спрямована, чи то в адрес секретаря Райкому, або Обкому, ректора-ми оздоровимо обстановку.

І університет буде розвиватись далі, незалежно від того, хто його буде очолювати. Думаю ця заслуга університету ви повинні всі поділяти, в тому числі і студенти.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Слово має тов. Іванчов.

Поступають записки, чтобы прекратить прения. Дадим еще слово тов. Эннану и тов. Гладкой. Кто за данное предложение, прошу голосовать.

/Предложение принимается единогласно/.

Тов. ИВАНЧОВ С.С. - Товарищи! Наше сегодняшнее собрание, партийное-собрание университета рассматривает старую болезнь университета, которая возникла не сегодня, не вчера, может быть несколько лет назад.

Поэтому при рассмотрении этого явления, при рассмотрении трудностей, перед которыми стал Одесский университет, прежде всего нашей всей организации в целом, всем коммунистам нужно вскрыть трудности сопутствующие и в этой обстановке решать вопросы, которые стоят перед нашей организацией и наметить меры, которые послужат оздоровлению положения в Одесском университете. Только в этом случае эти меры будут наиболее действенными.

Хотел начать свое выступление тем, чем закончил В.В. фащенко. Прежде всего об эмоциях.

При разборе такого сложного вопроса как работа ректора вряд ли стоит использовать в своих выступлениях слишком много эмоций. В выступлениях некоторых товарищей больше эмоций, чем здравого смысла. Болезнь любая, которая возникает где угодно, требует лечения, применения лекарств. Если эти лекарства будут дозироваться слишком большими дозами, болезнь может занянуться.

Мне бы хотелось обратить внимание на то, чтобы при рассмотрении этого вопроса была четко разделена деятельность ттв. Юрженко как ректора университета и деятельность его как руководителя научного коллектива, руководителя научных тем, руководителя кафедры полимеров.

В выступлениях некоторых товарищей была высказана мысль, которая может трактоваться неоднозначно. Речь идет об учениках. В момент переезда в 1960 году с Александром Ивановичем приехали 4 сотрудника, из них 3 его бывшие аспиранты. Я только окончил аспирантуру и в Одесском университете через полгода защитил кандидатскую диссертацию. В Одесском университете была выполнена основная часть научной работы и защищена докторская диссертация. Мне непонятно, если я вырос в Одесском университете

если моя работа связана с Одесским университетом, почему это трактуется как львовская группа. Считаю это не совсем правильной оценкой. Ученики не только я, ученики это те, которые работают в других городах Украины и Советского Союза, в Донецке член-корреспондент АН УССР Кучер. Это декан химического факультета Донецкого университета, это зав. кафедрой физ. химии ЛГУ, зав. кафедрой ЛМИ во Львове и многие другие. Мы просим собрание этот вопрос рассмотреть в отдельности. Работа ректора должна быть осуждена так как парторганизация считает нужным но, при этом нужно чтобы не затрагивались вопросы научной работы, научного коллектива.

Я обращаюсь с просьбой ко всем, потому что постановка вопроса, чтобы тов. Юрженко покинул университет является не совсем неправильной.

А.И. Юрженко давно руководит этим коллективом, который создан под его руководством, его уход вряд ли будет способствовать развитию этого коллектива.

Академик Каргин, который недавно умер, пятикратный лауреат Государственной и Ленинской премий, выразился в интервью 27.01.1969 года таким образом: "Одессу не случайно выбрали местом проведения Всесоюзного симпозиума. ОГУ является одним из центров, где под руководством заслуженного деятеля науки, профессора Юрженко ведется значительная работа по развитию теории и методов эмульсионной полимеризации".

Я считаю, что эти вопросы заслуживают внимания и должны быть рассмотрены раздельно.

Второй вопрос, который мне бы хотелось поднять—это также связано с некоторыми эмоциональными суждениями. Я все же просил бы выступавших товарищей, что, если они преподносят факты чтобы делали это четко и конкретно разобравшись в фактах прежде, чем высказывать их с трибуны. Я имею в виду вопрос, связанный с доцентом Вильшанским, который был подан в другой форме, нежели это было. Не стоило рассматривать его, не получив сведений с кафедры. Эта история была без студентов, в присутствии преподавателей на заседании кафедры. Я должен подчеркнуть, что А.И. Юрженку за свои слова тут же извинился и публично второй раз на заседании кафедры извинился перед Ниной Яковлевной, тем не менее освещение вопроса получило несколько обратную картину. Я имею в виду некоторые частности, которые не совсем четко назывались, потому что эти факты могут показаться в другом свете людям, не знающим существа и результат может быть не тот, который должен быть.

Поведение А.И. Юрженко будет осуждено, будет принято правильное решение партийного собрания, так как партийный

- 36 -

комитет, партійна організація достатньо сильна, чтобы выдержать любое испытание и только на этой базе мы будем продолжать развивать работу, которая проводится в Одесском университете, только на этой базе, коллектив кафедры физхимии полимеров сможет продолжать подготовку высококвалифицированных кадров для народного хозяйства.

Тов. ЗНАН А.А. - Товарищи! Сегодня необходимо обсудить недостатки и промахи прошлого, чтобы подобное не повторилось. Необходимо наметить пути и поставить задачи на будущее.

Я хочу коснуться и первого и второго вопросов, некоторых аспектов этих вопросов.

В связи с тем, что первый вопрос, прежде всего, связан с деятельностью А.И. Юрженко - бывшего ректора и члена партийной организации химического факультета, я хочу остановиться на его работе на химическом факультете.

В течение нескольких лет, во всяком случае в течение трех лет, когда я был секретарем партийной организации химического факультета, я наблюдал, что А.И. Юрженко систематически проводит политику кнута и пряника, кнута и пряника, еще раз повторяю. Эта политика сводилась к тому, что он стремился создать на химическом факультете группу лично преданных ему людей, путем раздачи квартир и других зримых и незримых благ, принятия на работу, в аспирантуру и т.д. В это же время, освобождалась от неугодных ему людей.

Такая политика привела на химическом факультете к обострению обстановки, к принижению человеческого достоинства сотрудников химического факультета, к зажиму критики.

Товарищи! Я не привожу, за неимением времени, фамилий, не останавливаюсь подробно на всех фактах; все это записано в партийных документах химического факультета.

Как член ~~партийной~~ организации химического факультета тов. Юрженко пренебрегал своей партийной организацией, не считался с ее мнением, не посещал партийных собраний и не платил вовремя партийные взносы.

Делал ли для себя А.И. Юрженко выводы после критики - Нет не делал! Уже после той серьезной критики, которой подвергала наш университет комиссия Обкома партии, в аспирантуру была зачислена жена сотрудника Александра Ивановича, которая в настоящее время выполняет работу фактически под руководством своего мужа. Формально она числится у С.С. Иванцова, который только что выступал. Была попытка дать бывшему декану химического факультета

/с I-го числа будет работать в этой должности т.Оленович Н.Д./ Т.Иванчову, который проживает с женой в 4-х комнатной квартире, новую квартиру. Этот факт мы квалифицировали как рвачество и об этом знал тов.Юрженко. Свою политику тов.Юрженко делал руками своего приближенного ученика Иванчова. Результатом этого является тяжелое положение на химическом факультете. Об этом говорили коммунисты на последнем собрании. Это было записано в решении партийного собрания организации, за которое кстати голосовали и А.И.Юрженко и С.С.Иванчов.

Многих интересует как проявил себя коммунист т.Юрженко после того, как его фактически освободили от занимаемой должности. Нам представили это на встрече заместителя министра с партийным активом университета как удовлетворение просьбы тов.Юрженко. Мы расценили по другому и это было отмечено в выступлениях коммунистов. Так упрощать сложные вопросы нельзя.

После освобождения от занимаемой должности А.И.Юрженко через своего ученика С.С.Иванчова, который без указания т.Юрженко не делает ни одного шагу, пытался дезорганизовать работу партийного бюро.

Тов.Юрженко едет в Киев, жалуется на то, что не дают квартиру его талантливому ученику Иванчову и не дают ему самому нормально работать, делает демарши в различные организации на разных уровнях, предупреждая возможную критику, заявляет, что его будет преследовать секретарь партбюро т.Эннан, который стремится, якобы занять должность декана химического факультета..

Начинается преследование членов партбюро, кстати сказать, сотрудника кафедры А.И.Юрженко, В.А.Вильшанской; за то, она занимает в принципиальных вопросах партийную позицию, которая не нравится ни т.Юрженко, ни т.Иванчову. Это гонение продолжалось и шло в известном заявлении об уходе с работы Н.Я. Вильшанской. При этом не все было так просто, как представил здесь т.Иванчов.

Тов.Юрженко предопределял ход событий, решая забрать научно-исследовательскую группу у Вильшанского и передать Иванчову. Он бестактно выступил против предложений нового состава ректората на совете химического факультета, пытался навязать свою волю. А.И.Юрженко пренебрег решением партийного бюро и за несколько дней до I-го Мая уже не был на работе, не явился на демонстрацию. Мы рассматриваем этот факт, как политическую незрелость А.И.Юрженко. Мы осудили на собрании многих комсомольцев за такие же нарушения и они получили серьезные взыскания. Как же в данном конкретном случае можно осуществлять идеологическую, воспитательную работу среди студентов, если партийная, государ-

- 38 -

ственная дисциплина не выполняется профессорами, зав. кафедрами.

Как вел себя А.И. Юрженко после опубликования статьи? Во-первых, он апелировал к учёным города и университета, пытался их дезинформировать по поводу материалов газет "Правда", во-вторых, он уезжал без ведома из Одессы, не был на работе. В настоящее время положение на кафедре полимеров такое, что студенты этой фуркации возмущены выступлением газет "Правда" и осуждают освобождение от работы декана хорошего организатора, талантливого ученого т. Иванчова.

В.И. Ленин обращал внимание на то, что анализируя факты необходимо прежде всего вдуматься в то, кому это нужно. В последнем случае, как говорится, комментарии излишни. Именно А.И. Юрженко и С.С. Иванчову нужно было, чтобы в университете создавалась такая же обстановка, как во время рассылки подписных листов писем в центральные органы/печатные/ партии и конкретно в газету "Правда".

Хочу отметить, что коммунисты химического факультета отдадут себе отчёт насколько серьезно положение на факультете и наметили пути устранения недостатков. Я хотел бы обратить внимание присутствующих, что нам необходима очень серьезная помощь. Партком должен поднимать авторитет нашей партийной организации, наше мнение должно учитываться. У нас же есть опыт, когда с нами не считались, не реагировали на наши заявления. Я много раз обращался в партком, указывал на неправильное поведение коммуниста Иванчова. Мы говорили тов. Сурилову в присутствии зам. секретаря парткома, что нельзя идти на поводу у рвача и давать квартиру т. Иванчову. Тем не менее необходимые документы были подготовлены и подписаны в невероятной спешке, конспиративно, с нарушением всех существующих законов. Только случайность предотвратила это беззаконие.

Нам необходимо оказать помощь в учебе, консультациях академических группах. Такой работы партийный комитет не проводит.

В работе парткома должно быть больше деловитости, организованности. В составе партийного комитета этого года в отличие от состава партийного комитета прошлого года имеется много неопытных людей, которым нужно проконсультироваться прежде всего с составом прошлого парткома и поучиться как нужно работать.

Обращаясь к присутствующим представителям вышестоящих партийных организаций, хочу обратить внимание на то, что если бы своевременно была правильно оценена критика в адрес руководителя университета, университет не приобрел бы столь печальную известность в Союзе и в мире, поскольку газета "Правда" читается во всем мире.

- 39 -

В заключение хочу заверить партийную организацию университета, что коммунисты химического факультета приложат все силы, чтобы исправить отмеченные в газете "Правда" недостатки и сделать все, чтобы с честью завершить юбилейный год. Это мнение всей партийной организации химического факультета, оно записано в решении собрания, которое принято единогласно.

Мои предложения к проекту решения сводятся к следующему:

1. Учитывая недостаточную информацию студентов и сотрудников по поводу имеющих фактов нарушений и злоупотреблений в университете и на факультетах, провести раз'яснительную работу, в которой была бы дана правильная оценка всех имевших место фактов. Это нужно сделать обязательно, поскольку беседы, которые имели место у нас с коммунистами-студентами показали, что из-за недостаточной информации в университете возникают самые невероятные слухи, которые в какой-то мере порочат нашу партийную организацию. И это на руку только тем, кто хочет ловить при этом рыбу в мутной воде.

2. Учитывая, что персональное дело т. Вайсбеина приобрело не только личный характер, это персональное дело стало пятном для всей нашей партийной организации, мне кажется необходимо обратиться срочно в Областной комитет партии, чтобы факты, имевшие место были разобраны в срочном порядке и чтобы коммунисты нашей партийной организации получили необходимую информацию. Нам это обещали после перевыборного собрания и ничего до сих пор не сделали.

И последнее-учитывая, что А.И. Юренко неправильно понимает критику и своими действиями наносит ущерб стабилизации и организации работы, на основе партийных принципов, просить вышестоящие организации о переводе его на работу в другое учреждение.

Я должен заявить, что это -мнение большого количества сотрудников химического факультета и я могу согласиться с тем, что только заслуга коллектива кафедры физико-химии полимеров приобрела столь большую известность. Для сведения-на химическом факультете темные кафедры существуют намного больше, чем кафедра физико-химии полимеров, например, некоторые существуют 100 лет, но если просуммировать их оборудование, их имущество, которое за это время кафедра физико-химии полимеров и коллоидов получила за счёт других кафедр, то окажется, что на этой кафедре оборудования больше, чем на 4-х остальных. Так что, очевидно, С.С. Иванову нужно выступать принципиально и вещи называть своими именами. /Аппендисменты/.

- 40 -

Профессор БОГАТСКИЙ А.В.—Дорогие товарищи, я думаю, что как дому из нас очень горько, что наш университет приобрел во всесоюзном масштабе такую известность. Я думаю, что Вы все хотели бы, чтобы о нас писали иначе. Однако, статья "Правды" справедлива и правильна и, как свидетельствует ход нашего сегодняшнего собрания, по-видимому, будет способствовать тому, чтобы нормализовать обстановку в нашем университете и идти вперед к решению тех задач которые ставит перед нами ЦК Коммунистической партии Советского Союза и наше правительство.

От всех нас, от нашего собрания, требуется, прежде всего, сказать, как мы оцениваем эту статью. Я думаю, что вряд ли найдется хоть один человек, который скажет, что эта статья неправильна. Я думаю, что мы можем сказать единодушно, что эта статья является своевременной, правильной, что она верно отражает ситуацию и поможет сделать соответствующие выводы не только нам, но многим другим вузовским и невузовским коллективам.

Второй вопрос—вопрос об ответственности. Я думаю, что мы все в ответе в большей или меньшей степени, за факты, которые имели место в жизни университетского коллектива, за все недостатки.

Статья говорит правильно, что партийный комитет, партийная организация остро, принципиально ставила определенные вопросы. Но, трудно представить себе в обстановке, которая была раньше собрание, подобное сегодняшнему. И если абстрактно представить себе, что собрание такое состоялось, то оно было бы на пользу т. Луженко и предохранило бы его от многих ошибок, которые он допускал.

И, конечно, каждый несет ответственность, большую или меньшую, за то, что во-время эти факты суммировались, не подвергались нелицеприятной, но откровенной критике и, наверное, в значительной степени это должно быть нам уроком на будущее, чтобы никогда, ни при каких обстоятельствах не заволить болезнь так далеко, как она зашла сегодня. Не доводить болезнь до такого состояния, когда требуются хирургические меры, о которых сегодня говорили.

Следовательно правильно будет сказать, что каждый из нас должен критически посмотреть в любую сторону своей деятельности и спокойно, разумно, трезво посмотреть вперед, чтобы ничто из того, составляло ошибки, недостатки не повторялось в университете в дальнейшем.

Какие пути, чтобы этого добиться? По-видимому только путь принципиального ленинского стиля критики и самокритики. Это то чего нам не хватает в очень большой мере. Недавно мне приходилось выступать на партийном активе по этому вопросу и я думаю, что мы должны очень серьезно задуматься над этой проблемой.

Как получилось так, что создалось такое положение, когда

- 41 -

при обсуждении любого вопроса люди старались максимально расшаркиваться друг перед другом. Это вело к тому, что недостатки загонялись вглубь, о них говорили в кулуарах, а не на собраниях. Была и другая крайность, когда критиковать люди начинали только, тогда, когда нужно уже было бить в набат, а не просто критиковать. Отсюда вывод, что мы должны сделать критику нашим лозунгом, если мы хотим исправить все, что делалось.

Винovat ли т. Держенко в тех недостатках, которые были? Винovat, конечно. Есть целый ряд людей, которые занимали неправильные позиции и, как следует из выступления т. Иванцова, не сделали тех выводов, которые должны были сделать. Я бы на месте т. Иванцова выступил более самокритично.

Но, товарищи! Нам нужно работать дальше, нужно воспитывать каждого человека и за это ответственная наша партийная организация.

Мне кажется, что мы, начиная от ректората, кончая любым звеном нашего коллектива, должны создать тот принципиальный дух критики и самокритики, который должен стать лозунгом нашего коллектива.

Могу заявить, что я и другие члены ректората никогда не будут становиться в паузу обиженных чеза критику и никогда не будут занимать такой позиции, которая могла быть расценена как выскомерное самодовольство.

Очень важно при этом делать так, чтобы люди прекрасно понимали, что не может быть ивангельского всепрощения за любые недостатки. Нужно все оценивать по делам. Приняли решение. Вернулись к нему через несколько месяцев. Сделали? Если нет, то почему? Давайте спросим об этом ответственного. Если с таким деловым подходом будем подходить, будем изгонять лишнее, наносное из многих, многих сторон нашей жизни.

Хочу призвать к борьбе против "испорченного телефона". Такой "испорченный телефон" был. Достаточно высказать критическое замечание и, если человека не было на собрании, найдется десяток лиц, которые в разнообразных ракурсах передадут выступление если оно было критическим.

Это не ленинский стиль в работе, это не проявление партийности.

Мне пришлось говорить с т. Доброгёрским. Он подошел ко мне и сказал "Как меня обидели на партийном активе". Кто Вас обидел? "Василий Васильевич Фашенко." - Ничего подобного. Потом мне т. Фашенко говорил об этом. Выступление т. Фашенко на активе было по конкретному вопросу, критика была вполне конкретной. Нельзя же трансформировать. Я не знаю, кто передал т. Доброгёрскому,

- 42 -

если т.Пляшко/как он об этом сказал/,то она плохо сделала.
Непонятно.И зачем.

Если мы хотим реально развивать критику и самокритику, давайте отрушимся от испорченного телефона и неверного реагирования на любое критическое замечание.Мы все стоим за то,чтобы коллектив был сплоченный,чтобы мы шли по пути развития университета.для этого есть все возможности.

Прект перспективного плана развития университета Вы знаете.Этот проект обсуждается.Вокруг решения этих перспективных задач и должен сплачиваться наш коллектив.

Самый большой недостаток,который явился следствием печальных событий и действий А.И.Юрженко заключается в следующем:

1.Люди перестали верить друг другу,стали друг друга бояться.

2.У некоторой части людей исчезла вера в то,что можно решать какие-то вопросы на партийных собраниях.

Мы эти недостатки должны преодолеть полностью.Жизнь показывает,что партийная принципиальность оказалась победителем во всех этих вещах.

Наша партийная организация имела ряд недостатков вследствие того,что мы недостаточно повернулись лицом к воспитательной работе среди студентов.Мы начали забывать,что учебная работа-это главное,мы начали забывать о многих факторах коммунистического воспитания.Сейчас мы должны сплотиться вокруг партийной организации университета,чтобы решать все эти важнейшие задачи.

Нашим лозунгом должно быть принципиальное сплочение на базе критики и самокритики,на базе соблюдения ленинских принципов,соблюдения ленинских взаимоотношений единоначалия и коллегиальности в руководстве.

Нам необходимо обратить внимание всего коллектива на развитие университета,на воспитательную работу среди студентов и учебную работу и искоренение фактов беспринципного выяснения личных отношений,мелких страстей,испорченного телефона,мещанского самознания и других подобных фактов,которые отрицательно сказывались на пути развития университета.Если мы этого добьемся,то успехи университета будут во сто крат большими,чем до сих пор.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ- Слово має т.Л.В.Гладкая.

Тов.Л.В.ГЛАДКАЯ-Дорогие товарищи!Сегодня на нашем партийном собрании уже пятый час подряд идет большой,очень прин-

ципиальный и очень важный разговор о роли руководителя в коллективе и мере ответственности разных звеньев руководства. Разговор важный, поднятый совершенно справедливо газетой "Правда".

Выяснение вопроса о руководителе имеет чрезвычайно большое и важное значение, так как личность руководителя складывается из многих компонентов. Сюда входят деловые качества, профессиональные навыки и организаторские способности и чисто человеческие, как мы говорим в обиходе, стороны характера, умение общаться с людьми, быть коммуникабельным и проявлять определенную меру требовательности. Идеальный руководитель должен состоять из комплекса всех этих качеств и отсутствие какого-нибудь из этих качеств наносит ущерб делу. Поэтому подбор и воспитание руководителей процесс сложный и ответственный, которым занимаются многие люди и многие инстанции.

Подбором ректора, его утверждением занимаются очень многие инстанции, у которых должна быть единая точка зрения, которые руководствуются не эмоциями, не случайными сведениями, которые должны решать эти вопросы мотивированно и квалифицированно.

В данной ситуации, в такой эмоциональной атмосфере какая создалась сегодня на собрании, было бы для меня чрезвычайно заманчиво, опирался особенно на выступление Л.Х. Калустьяна и И.В. Ганевича, избрать позицию-я, мол, все видела, была принципиальной, сражалась, как лев против всех несправдливостей, которые возникали. Я была хорошей, а Синица, которого нет, был плохой и мешал в решении тех или иных проблем.

Это заманчивая позиция, но неправильная. Гораздо менее заманчивой, но возможной, была позиция, вытекающая из концепции т. Леонова, по которой я выгляжу как слабавольная жертва обстоятельств, как слабая женщина, которая мирилась с произволом.

Но ни та, ни другая концепции не соответствуют истине. Являясь членом бюро Обкома, часто бывая в университете, и хорошо зная ситуацию, хочу сказать свою точку зрения на все те проблемы, которые возникали и обсуждались. Поэтому попрошу больше 10 минут.

Мне кажется, сейчас важно разобраться спокойно, но заинтересованно, как говорят, с горячим сердцем и холодным умом, в том произошло и что будет дальше. Меня, например, больше всего волнует и интересует все то, что будет дальше в партийной организации университета и во всем университете, тем более, что есть и была возможность спокойно, трезво оценить ситуацию, так как вопрос о тов. Юрженко был решен еще в феврале, а собрание идет почти

- 44 -

в июне. Конечно, этого времени было достаточно, чтобы разобраться в ситуации и оценить все проблемы, которые перед нами возникли и определить чем будем заниматься дальше:

Здесь говорили об ошибках т. Юрженко. Во второй половине жизни подходить с такими результатами, когда партийная организация, в которой работал 10 лет, единодушно выступает против руководства и тех действий, которые были осуществлены в этом коллективе—очень горький итог.

Вообще надо сказать, что все партийные инстанции, в которых здесь упоминали, а их много, трезво смотрели на т. Юрженко, на все его положительные и отрицательные качества.

О его отрицательных сторонах достаточно было разговоров и предупреждений. Я не говорю о тех беседах, которые тут цитировались. Я не помню точно цитат, как и не помнит их товарищ, который цитировал здесь. Для истории это не имеет ни какого значения. Важно, что есть официальные документы, в которых все зафиксировано ясно. Есть решение бюро Обкома партии, решение Политбюро ЦК партии. Хотя проблема взаимоотношений в решении Политбюро и не упоминалась, но т. Шелест очень сурово и жестко предупредил и т. Юрженко за его недостатки, и т. Калустяна о той ответственности, за недостатки, которые должна нести партийная организация.

Я уже говорила, что у руководителя должен быть комплекс многих качеств и нельзя абстрагироваться коллективу от руководителя и руководителю от коллектива.

Безусловно, университет развивался, развивается и будет развиваться и без т. Юрженко. Безусловно, что и т. Юрженко предпринимал меры для его развития, а если нет, все равно вопросы решались. Безусловно, т. Богатский вырос самостоятельно и выдвинут на пост ректора, благодаря тому, что он по деловым, политическим качествам, достоин этого высокого поста.

Мы уверены, что университет под его руководством будет работать ритмично, уверенно, хотя мы не можем дать гарантий, что не будут возникать какие-то кризисные ситуации. Надо на это все смотреть трезвыми глазами.

Главный недостаток у т. Юрженко А.И. заключается в гипертрофированной персонализации своего положения. Это самое большое зло.

Надо сказать, что особенно печально и в чем не говорили товарищи, о чем надо было говорить, потому что, повторяю, меня интересует не прошлое, а будущее, в этом недостатке помогали ему очень многие товарищи университета. Эти качества иногда жили на благодатную почву

- 45 -

Не было недостатка в критике т. Юрженко, но и не было недостатка и в его восхвалении. Если мы договорились до конца быть откровенными и говорить правду, то давайте правду говорить. Наверно, на сегодняшнем собрании надо до конца раскрыть все аспекты этой проблемы, чтобы к ней не возвращаться, чтобы работать нормально, по-деловому, предъявляя весь комплекс требований друг к другу. Обком партии никогда не делал, не делит и не будет делить коллектив университета на сторонников и противников Юрженко. С этой позиции мы не будем подходить, нам кажется она не принципиальной. Это не политический водораздел, не та мера, которой нужно мерить коллектив университета, тем более что, здесь бывают всякие изменения - с одной стороны, раздается критика, его вычеркивают из бюллетеней в состав парткома, а через 3-5 месяцев вручается т. Юрженко А.И. медаль в помещении филармонии и это сопровождается громом аплодисментов и овацией. Причём аплодируют и те, которые яростно вычеркивали его из бюллетеня.

Согласитесь с тем, что это затемняет картину. Тем более, что должна быть, как я уже говорила, чёткая и точная общая точка зрения на этот вопрос. Мы часто говорим, что партийная организация университета зрелая, монолитная. Мы очень ценим партийную организацию университета, понимаем, что в целом она находит правильные пути для решения тех или иных вопросов, но вместе с тем, мне бы хотелось, чтобы та атмосфера, о которой говорил т. Богатский, атмосфера доверия, требовательности требовательности без дешевой болтовни, воцарилась в университете, а это еще не всегда бывает.

Без конфликтов в будущем тоже не обойдется. Руководитель должен решать вопросы. Мы говорим - все коллектив решает, без коллектива ничего не решается. Но руководитель есть руководитель. С него больше спрашивается. Ему больше дано. Он должен быть требовательным и не может решать вопросы без каких-либо конфликтов. И надо иметь в виду, что сейчас сами по себе выступления против т. Юрженко и борьба против него не являются индульгенцией, которая освобождала бы от каких-то грехов или давала преимущества отдельным людям. Тем более, что я подчеркиваю, нам меньше предстоит сделать, чтобы создать подлинно деловую атмосферу в университете, а уже сейчас есть у нас такие анонимки, которые поступали по поводу бывшего руководства и по поводу настоящего руководства. И наверное в дальнейшем очищении атмосферы, наведении должного делового порядка вам должна принадлежать не последняя роль. Поэтому давайте вместе работать, повышать ответственность каждого за свои действия.

Каким образом деловая атмосфера может быть создана? Это прежде всего — гласность действий руководства. Что было плохо у т. Ірженко — это, что все **ваши** действия он осуществлял в коллейной обстановке, скрыто, в тайне и изоляции от общественности. Это не способствовало созданию деловой атмосферы, потому что одним из **условий** формирования каждого коллектива, условиями, на которых сплачивается коллектив является гласность действий руководства.

Чем больше вопросов, внутренних, университетских будет выноситься на обсуждение соответствующих партийных инстанций — факультетских, кафедральных, общеуниверситетских, тем более правильным будет решение того или иного вопроса, в тем более последовательными будет **предъявленные** счета тем товарищам, которые этого заслуживают. Жизнь развивается, дела в университете требуют очень большой работы.

Университет сейчас не является, к сожалению, у нас лучшим учебным заведением. Недавно мы говорили с т. Богатским по поводу одной формуловки, принятой Министерством. В приказе министра сказано о том, что с кафедр науки коммунизма надо забрать аспирантов и передать их в политехнический институт, потому что в университете они готовятся неудовлетворительно. Это очень абсурдно, мы пытались и будем пытаться формулировку изменить, но суть дела от этого не меняется. Требуется также укрепление биологического факультета, математического ф-та, многих кафедр и других факультетов. Мы должны **подумать** насчёт усиления партийной прослойки на многих кафедрах, **подумать** насчёт порядка в университете.

Когда то университет был **опорным** учебным заведением, показательным для других вузов в области политической, организаторской, учебной работы. В последнее время чаще у нас в городе **взрыв** обращаются к политехническому институту, к водному, к высшему мореходному училищу, которые по логике должны **были** бы равняться на **опорное** высшее учебное заведение — университет.

Поэтому нам очень много предстоит дел, тем более, что мы находимся накануне **отчётно-выборных** собраний. Через 2-3 недели мы будем сидеть на **отчётно-выборном** собрании, так как в этом году **отчёты** и выборы, в связи с тем, что осенью будет съезд коммунистической партии Украины, будет 24-й съезд КПСС. Поэтому **отчёты** и выборы **придвигаются** по времени и мы будем проводить их **вместе** осени на днях. Поэтому те дела, которые **происходят** в университете, они нас очень волнуют. **Вы** знаете, что Бюро Обкома партии занималась не раз этой проблемой, в част-

ности все проблемы, которые возникали в связи с последним отчетно-выборным собранием были предметом обсуждения последнего бюро.

И все вопросы, связанные с руководством университета, все вопросы, связанные с партийным собранием, все эти вопросы обсуждались на бюро Обкома партии. Бюро обкома партии отменило решение Горкома партии, об исключении тов. Вайсбейна, осудило действия товарищей, допустивших неправильное поведение на вашем партийном собрании. Это все имело свое отражение. Можно единственное сказать, что может быть можно было сделать все быстрее. С этим я могу согласиться, но, тем не менее, я должна сказать, что все реакции, все точки зрения, все высказывания, все выступления должны быть очень точны, очень едины и должны очень тщательно изучаться всеми организациями, в первую голову, Бюро Обкома партии. Бюро не обсуждало еще статью "Правды", было принято решение о том, чтобы эта статья была предварительно обсуждена в университете, на факультетских собраниях, а затем после этого Бюро ОК КПУ будет её обсуждать.

Сначала было решено, чтобы обсудить её на Бюро Обкома партии, а потом в университете. Обсуждать решение бюро вместе со статьей, но считали, что более разумно будет сначала обсудить статью на собрании, дать возможность высказаться всем кто сколько хочет, и как может, как считает для себя нужным, потому что нам кажется, что после такой напряженной обстановки в университете, необходима была такая возможность, чтобы выслушать все точки зрения. Мы понимаем, что одно партийное собрание сразу не решит всех проблем, не изживет все наслоения, которые есть в университете. Мы думаем, что то отчетно-выборное собрание, которое вскоре состоится, изберет работоспособный партком. И университет заживет полноценной, деловой нормальной жизнью, какой предполагается жить.

Вопрос-как оценило бюро Обкома? Мы этот вопрос не обсуждали. Решили обсудить статью после Вашего собрания. Будет решение Обкома, которое мы с Вами прочтём. Вопрос-почему я звонила в "Правду" и что я просила? Что ж, информация одесситов превышает самые смелые предположения.

Наше трудное большое собрание подходит к концу. Мне бы хотелось, чтобы был очень деловой итог, чтобы на следующем собрании говорили о наших делах, о том, что нас волнует по-настоящему по-деловому, по-большому принципиальному счёту. Очень хочется, чтобы университет в самое ближайшее время занял то место, которое ему принадлежит. Подобная ситуация отвлекает деловую энергию на решение побочных, ненужных второстепенных вопросов.

- 48 -

Нынешнее руководство, состав партийного комитета в состоянии будет направить всю энергию/по выступлению всех, особенно т. Дузя видно, что её много/по настоящему пути.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ—Записка т. Маргилян—я первая просила слова. Т. Маргилян записана 14. Было решение прекратить прения. Дадим ей слово?

С МЕСТА— НЕТ.

Заключительное слово имеет т. Сурилов А. В.

Тов. СУРИЛОВ А. В.—Позвольте мне в заключительном слове ответить на те вопросы, которые поступили в мой адрес. Относительно т. Вайсбейна целый ряд вопросов. На какой стадии расследования по делу т. Вайсбейна. Персональное дело т. Вайсбейна в настоящее время находится в паркомиссии ЦК КПУ. Последнее решение по делу т. Вайсбейна приняло бюро Обкома партии. По этому решению т. Вайсбейн восстановлен в рядах КПСС. Исключение ему заменено строгим выговором/Голоса: "За что, за что?/.

Товарищи, форма осталась та же самая—фальсификация. Я отношения к этому делу не имею и никаких разъяснений дать не могу. Этим вопросом занимается парткомиссия ЦК КПУ.

Относительно неправильной интерпретации доклада партийного комитета. Я прошу обратить внимание на первоначальный текст. Зарешите зачитать "Субъективизм бывшего ректора,..... /зачитывает/

Партийный комитет предложил заменить эту формулировку. Я повторяю её в таком виде, в котором парткомитет предложил включить в текст доклада./Профессор Сурилов зачитывает/

О профессоре Пахомове. В связи с выступлением т. Вайсбейна. Профессор Пахомов был утвержден в должности зам. председателя общества "Знание". При профессоре Ирженко в бытность его председателем этого общества. Новый председатель общества профессор Мартыновский просил оставить профессора Пахомова в прежней должности. Эта просьба проф. Мартыновского была удовлетворена.

Относительно бывшего секретаря партбюро юрфака т. Червоного. Тов. Червоный был освобожден от секретарства на юрфаке но не мною, а партийным бюро юрфака и по его собственной просьбе. Тут сидят члены партбюро, которые подтвердят. Просьба эта т. Червоного мотивировалась тем, что ему нужно завершать работу над докторской диссертацией.

В части т. Пляшко. Она ко мне десятки раз приходила в партком с просьбой освободить её от обязанностей секретаря партбюро по состоянию здоровья. Затем т. Пляшко изложила на пер-

- 49 -

тийном бюро філологічного факультета своє заявлення об осво-
бодженні і члени партбюро цього факультета єдиногласно удов-
летворили. Вмісто неї секретарем избран т. Смагленко.

В отаженні т. Краснянського. Во время зимней экза-
менаційної сесії декан механіко-математического факультета
і його заміститель явились в партком сказав, що секретарь парт-
бюро т. Краснянський якби в деканате заявив, що руководство
факультета снимається і замінюється другими лицами. Затем после-
довало на этот счёт письменное и устное заявление. Т. Краснян-
ський настаивал, чтобы этот вопрос был заслушан на бюро меха-
нико-математического факультета. Я посоветовался с профессором
Цесевичем и мы решили удовлетворить просьбу т. Краснянского
и разобраться с ним на бюро механико-математического факультета
вдвоем пойти на это бюро.

Потом надвинулись различные события, известные
Вам. Этот утратил актуальность и мы к нему не возвращались.

В части моей личности. Тов. Чередниченко говорил
на одном из партсобраний, что я не руковожу студенческим обще-
ством, потому что езжу читать лекции в Кишиневский университет.
У меня состоялась встреча с Анатолием Павловичем, я сообщил
ему, что лекции читаю в КГУ бесплатно и предъявил соответствую-
щий документ, что условием согласия на мой перевод в Одессу,
было моё обязательство, что я буду оказывать помощь КГУ и т. п.
Результаты беседы с тов. Чередниченко меня удовлетворили и я
не считал нужным возвращаться к этому вопросу на партсобрании.

В квартире тов. Иванчова. Профессор Юрченко предложил
мне после одного из заседаний парткома подписать ходатайство
об обмене квартиры Иванчову. Я отказался подписать этот доку-
мент, ссылаясь на то, что партком квартир не распределяет. На то
есть профсоюзная организация. Вопрос был поставлен на профкоме,
который единогласно утвердил заявление т. Иванчова.

После этого я действительно подписал ходатайство.
Документ этот, наконец, был обнаружен не случайно. О наличии его
я и профессор Иванчов сделали заявление новому ректору.

Партийное собрание прошло на очень хорошем уровне.
Все в чём на собрании говорилось было в целом правильно.

Мне думается, что это партийное собрание будет иметь
большую поучительную значимость для руководства университетом.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ Слово для зачитания проекта решения имеет

Тов. ПОЛИЩУК П. И. - резолюция прилагается/

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Е пропозиція прийняти проект рішення
за основу ?

Які додатки?

- 50 -

Тов.СТРЕЛЬЦОВ - что значит "вздорное критиканство"?

Тов.ПОЛИЩУК Д.И. - зачитывает данный абзац.

С МЕСТА - Вычеркнуть эту фразу.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Е пропозиція усунути цю фразу.

/Пропозиція приймається/.

Тов.БОГАТСКИЙ А.В. - Включить пункт - считать статью в газете "Правда" правильной и своевременной.

/Предложение принимается/.

С МЕСТА - Внести такой пункт - просить Обком партии снять выговор с т.Вайсбейна, как ошибочно обвиненного в фальсификации выборов.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Парткомісія ЦК КПУ розглядає цю справу.

С МЕСТА - Партийный комитет вынес по делу т.Преснова решение. Партийное собрание не слушало Преснова.

Тов.ПЛОСКОНОС Г.А. - Товарищи коммунисты! Членами счётной комиссии, которая была избрана 26 ноября 1969 года беседовали в райкоме, в Обкоме партии, жёдая разобраться детально во всем. Парткоміт поручил мне побеседовать с членами счётной комиссии. В ходе беседы выяснилось следующее, что в ходе работы счётной комиссии, председателем которой был т.Преснов, были допущены организационные нарушения, т.е. нарушения в организации: ни члены счётной комиссии, ни председатель не присутствовали при напечатании бюллетеней. Бюллетени были принесены и положены на стол, где работала счётная комиссия. При пересчёте бланков обнаружилось лишнее количество бюллетеней, которые не были запротоколированы и не были изолированы от бюллетеней, которые должны были и быть разданы.

Это лишнее количество бюллетеней не было изолировано от общего количества и хранились при т.Преснове в кармане. Опечатание урны не было произведено в присутствии членов счётной комиссии. Это организационные нарушения. При вскрытии урны члены счётной комиссии отметили, что по окончании работы партсобрания 26 ноября, бюллетени не были опечатаны и не были сданы в сейф парткома, а хранились в сейфе т.Федосеева. Члены счётной комиссии не знали, где хранились неопечатанные бюллетени и кроме того, при вскрытии и повторном пересчёте бюллетеней, неоднократно менялась цифра общего количества бюллетеней. Это было следствием того, что т.Преснов запротоколировал лишнее количество бюллетеней от необходимых для раздачи. По различным вопросам есть разные мнения членов счётной комиссии. Одни согласны с одним, другие согласны с другим мнением. Я доложил об этом,

- 51 -

с чем все члены комиссии согласны.

Тов.ЛЕМИНА А.И. -Я предлагаю просить Обком партии при обсуждении статьи "Правды" обратить внимание секретаря Обкома на нетактичное выступление секретаря Обкома т.Зотова на нашем собрании.

Тов.СТЕПАНОВА -Думаю,что обвинение,которое бросил т.Зотов в лицо всей партийной организации университета,такую угрозу,что надо разогнать,оставить без внимания нельзя. Чтобы в резолюции было записано-чтобы он пришел к нам на партийной собрание ,сел в президиум и объяснил прав он был или нет.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: -Тов.Зотов не богуз.Про члена Обкома не треба записувати таке.

С МЕСТА: Ф- пропозиція в рішенні відобразити нашу думку про його поведінку,щоб він побував у нас на зборах.

/Предложение принимается/.

С МЕСТА: Отметить в решении неправильное поведение тов.Огородникова в работе комиссии.Спросить снова про неправильную информацию.

/Предложение принимается/.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Ф пропозиція голосувати в цілому без пунктів про т.Юрженка та т.Преснова.Це розглянути окремо.

/Пропозиція приймається одностайно/.

Тов.ЮРЖЕНКО А.И. - Останній пункт про мою роботу в університеті.Яка мотивировка?Чому такий пункт ставиться?

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ - Були виступи.Відносно стягання тов.Юрженко,Пропозиція партійного комітету оголосити догану и вивести з складу партійного комітету.

Тов.МАРКУШЕВСКИЙ -Як це так:Вайсбейну сувору догану і т.Юрженко сувору догану.Тому,я прошу внести пропозицію-т.Юрке ко виключити з лав Комуністичної партії.

С МЕСТА: Там слабая формулировка,она не штрафует действия Юрженко.Самое главное преступление-грубый,ничем обоснованный захим критики.За это он заслуживает исключение из партии.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: Перша пропозиція-виключити з партії.Друга-сувора догана.Мова іде про захим критики,про ряд недоліків які відмічені в резолюції.

Хто за те,щоб виключити з партії,прошу піднести руку.

Хто за те,щоб сувору догану./Переважна більшість/.

Приймається рішення-сувора догана з занесенням в лічильну карточку.

Хто за те,щоб вивести з складу парткомітету.

/Приймається при двох прати/.

Тов.ПОЛИЩУК Д.И. - В связи с тем, что тов. Юрженко не уяснил себе своих ошибок, работать будет невозможно. Будет продолжаться групповщина. Поэтому следует считать нецелесообразным его дальнейшую работу в университете.

Тов.ГЛАУБЕРМАН - Такое вступлєніє и предложение исходило от тов. Дузя, но комиссия, составлявшая проект решения не внесла этот пункт. У меня есть предложение. Я бы сегодня этот пункт в наше сегодняшнее решение не включал, потому что все это должно быть обсуждено в очень фундаментальной форме. Этот момент достаточно серьезный и требует совершенно отдельного обсуждения/шум в зале/. Мне кажется, что наша резолюция выигрывает, если этот пункт последний о возможности дальнейшей работы. т. Юрженко не будет.

Тов.ДУЗЬ И.М. - Шановні товариші! По-перше за статутом партії, за всіма інструкціями сказано, що окремо голосують тільки стягненні партії. Ми проголосували за резолюцію в цілому, де був пункт про доцільність праці в університеті т. Юрженка. Але ж тут підмається низка дискусійних питань. По-перше, в резолюції записано чітко, що і зараз т. Юрженко продовжує лінію на створення груповщини. Це записано. Про це, про його перебування далі в університеті не тільки я говорю, про це недоцільність цього говорив і комуніст Стрєльцов, про це говорив комуніст ЗННАН, який висказав думку комуністів -працівників хімічного факультету.

Це є найсильніший аргумент про те, що А.І. Юрженко треба шукати іншу роботу, а в університеті залишатися не треба.

Тов.ГЛАУБЕРМАН - Хотел обратить внимание собрания, на то, что сегодня много часов обсуждали очень фундаментально и обстоятельно важные проблемы. Последний пункт о работе т. Юрженко А.И. изложил не очень уверенно. Поэтому предлагаю вопрос о возможности работы профессора Юрженко в Одесском госуниверситете, очень серьезный и важный, требующий дополнительного изучения, не включать в резолюцию сегодняшнего собрания.

Тов.ЗННАН - Я этот пункт предлагаю сформулировать так: учитывая то, что т. Юрженко не понимает критики, неправильно понимает ее значение, наносит ущерб стабилизации работы, нарушает партийные принципы - просить вышестоящие организации о переводе на работу в другое учреждение. Тов. Юрженко в течение многих лет действовал непартийными методами и в настоящее время химический факультет находится в тяжелом положении. Своими последними действиями пытался подвергнуть ревизии положения нашего центрального печатного органа. В этой связи были мобилизованы даже студенты.

- 53 -

Тов. Юрженко А.И. - Шановні товариші! Я категорично заперечую пункт про те, що в цій комісії був проти ректора І не сприяв його роботі. Прошу збори виділити комісію, вивчити ці обвинувачення з тим, щоб ці обвинувачення були підтверджені не тільки виступами. Дійсно, як що підтвердяться, можна ставити питання про перевод. Але таких підстав абсолютно немає.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: Голосуватиме. Хто за те, щоб згідно пропозиції т. Юрженко повинен працювати в іншій установі?

/Пропозиція приймається переважною більшістю голосів/
Пункт відносно стягнення т. Преснову за порушення в роботі лічильної комісії/зачитує цей пункт/Оголосити догану.

Хто за цю пропозицію, прошу піднести руку.

Тов. ШИЯН- Товариші комуністи! Я пропоную зараз не вирішувати питання про звільнення т. Преснову, а винести рішення - порушити парткому університета ретельно розібратися. Это не організаційного порядку порушення, а тот злой умысел, фальсифікація виборів, котрим ми возмущались на предыдущем собрании, за что один коммунист был исключён из партии. Вопрос о Вайсбейне решен ЦК, а Преснову - мы хотим ограничиться только выговором. Мне кажется, что этот вопрос должен быть решен в т. Преснове, когда решится вопрос о Вайсбейне. Если будет выяснено, что он повинен, то тогда будем решать вопрос о Преснове.

Тов. МАМОНТОВА А.А. - Товариші! Я вважаю, що вне зависимости от того, как будет решен вопрос о Вайсбейне - должен быть решен вопрос о Преснове. Достаточно того, что было сказано в отношении нарушения как председателем счётной комиссии. Не было бы нарушений, не было бы неприятностей, которые мы имеем. Вне зависимости о Вайсбейна, надо объявить строгий выговор с занесением в учётную карточку.

Тов. ПРЕСНОВ- Надо послушать меня. Вынося решение, стоило бы меня послушать. Позвольте объяснить собранию. Нарушение действительно были. Эти нарушения были допущены сразу как только я был избран председателем счётной комиссии. Сразу обречён на вынесение. Согласно инструкции счётная комиссия должна была проследить за печатанием бюллетеней. Собралась счётная комиссия в 12 часов ночи. Приготовить бюллетени за несколько минут ни я, ни члены комиссии не могли. Первая моя вина в том, что я должен был настаивать на переносе голосования на следующий день. Мне заявили, что бюллетени готовы. И действительно через 15 минут после собрания собралась счётная комиссия и спросили как бюллетени печатаются. Мы не успели распределить обязанности членов счётной комиссии как бюллетени принесли. Бюллетени принес товарищ, дал пачку бюллетеней. Передал ревизионной комиссии. Передали

мне. Я спросил сколько-ответ- 580 соответственно списочному составу. Дальнейший ход событий. Время позднее. Члены счётной комиссии взяли пачки по 10 штук. Каждому члену комиссии выдал по 58 бюллетеней, предупредил каждого члена комиссии, чтобы мне возвратили бюллетени, которые не будут использованы во время голосования. Каждый член комиссии возвратил мне бюллетени, которые не участвовали в голосовании.

Цифра получилась такая :580 бюллетеней, было сказано, что 41 бюллетень оказался лишним. Таким образом я получил не 580 бюллетеней, а 621 бюллетень. Я их спрятал, чтобы они не попали в число бюллетеней, которые могли бы участвовать в голосовании.

У меня были цифры такие: 580 раздано членам счётной комиссии. 94 мне вернули. Таким образом, участвовало в голосовании 486 коммунистов. Когда мы пришли в зал для вскрытия урны, вскрыли урну, члены комиссии посчитали количество бюллетеней, которые были записаны по раздаче и возвращены. По моим данным должно быть 486. Когда просчитали, то оказалось, что в урне бюллетеней 505. Я спросил, правильно ли считали. Решил еще раз пересчитать, оказалось 505. Тогда я попросил членов счётной комиссии, чтобы они проверили по спискам сколько они бюллетеней раздали. Они проверили. Оказалось 486, т.е. раздано бюллетеней 486, а в урне оказалось 505. Получилось несоответствие. Я в первый раз в счётной комиссии, не очень хорошо знал Инструкции, что делать в такой обстановке. Один из членов комиссии предложил посмотреть, результат голосования, может не имеет смысла копья ломать. Тогда все согласились просчитать те бюллетени, которые в урне, т.е. 505. Все остальные бюллетени находились в стороне. Когда посчитали голоса, то оказалось, что в любом случае все товарищи, выдвинутые в новый состав парткома проходят. Один недоуменный вопрос возник-какую цифру объявить -486, или 505, оказавшихся в урне. Члены счётной комиссии предлагали и тот и другой варианты. Я не решился объявлять ни один из них. Тогда, не зная, как поступить, я обратился к секретарю райкома партии т. Круку. Он так сказал, что тоже не знает, тогда обратился к представителю Обкома партии т. Зотаву. Он говорит, что в таком случае выборы должны быть отменены и перенесены на следующий день.

На следующий день было проведено голосование. Число голосовавших в первый день и во второй раз примерно было одно и тоже.

ВОПРОС-Что побудило Вас обвинить т. Вайсбойна?
Тов. ПРЭСНОВ- Я не имел ни малейшего основания

думать так ни о тов. Вайсбейне, ни о другом члене комиссии. Точно знал сколько дал бюллетеней каждому члену комиссии, сколько было роздано и остальные возвращены. А к т. Вайсбейну никаких претензий не предъявлял, как и к любому другому члену комиссии.

Тов. ГОЛДОВСКИЙ. - Я убежден в том, что никакой фальсификации выборов не было. Если бы была большая разница в результатах голосования - подано за и против после вечернего голосования и голосования на следующий день. А этого не было. Значит никакой фальсификации не было.

Тов. Преснов, Вы его обвиняете, видно, что он честный человек, попал в председатели счётной комиссии, не организовав дело по всем правилам инструкции. Совершенно не виноват. Поэтому пошу никакого взыскания не выносить.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ. - В пропозиция розглядати, приймати рішення про Преснова і не розглядати. Тов. Шиян пропонує, щоб партійний комітет розібрався в цьому.

Тов. ШИЯН. Я снимаю свое предложение.

Тов. ДУЗЬ. Тов. Преснова ніхто не проінструктував як вести справу. Абсолютно чесний. Зробити зауваження, щоб зробити з цього висновок.

Тов. ЛОМЕНКО. Я был свидетелем такого случая. Свидетелем этого случая я был здесь. Сидел я возле урны с девушкой в первый день голосования. Тов. Вайсбейн сошел со сцены, подошел к урне. У него в руках была пачка бумаг и бюллетень. Он подошел туда и бросил бюллетень. Эта девушка говорит - он голосует за всю кафедру. А говорит - он голосует, наверное, за всю счётную комиссию. А не придал этому никакого значения. На второй день после собрания в перерыве ко мне подходили товарищи и говорят - Володя, ты видел как голосовал Вайсбейн? Я сказал, что не видел. Вкралась какая-то ошибка. Пришлось писать объяснение, которое не стоит выведенного яйца, поскольку голосование первое и второе были одинаковым.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ. - Перша пропозиція парткомуну, щоб т. Преснову дати стягнення, догану, друге - обмежитися обговоренням і третє - оголосити догану без зачесення в особисту карту. /Обмежитися обговоренням - приймається більшістю/.

Тов. ПЛАШКО Г. А. Здесь была названа моя фамилия в выступлении тов. Фашенко, что я якобы искажила его выступление на партактиве перед т. Доброгарским. Со всей ответственностью заявляю, что никакого намерения воссоздать его с Доброгарским не имела и выступление его не искажила.

Тов. ЧЕРВОНЫЙ. - Товарищи, здесь речь шла об освобождении меня от обязанностей секретаря партбюро юридического

Действительно я сам попросил на партбюро юридического факультета освободить меня от должности секретаря партбюро факультета.

Однако, я хотел, чтобы все знали почему я попросил об этом. Все помнят, что на второй день собрания, когда была странно накалена обстановка, я выступил с предложением, т.к. тогда не велся протокол и стенограмма, то я сказал следующее—я секретарь бюро первичной партийной организации, где состоит, вернее состоит на учёте тов. Вайсбейн/ибо после решения бюро райкома надо говорить состоял/ для меня многое ясно. С кем был связан т. Вайсбейн? От кого он получил лишние бюллетени. Так как предстоит новое голосование, переголосование я вношу предложение заслушать объяснение т. Вайсбейна. Хочу отметить, что мое предложение даже не было поставлено на голосование. Что последовало—все знают и помнят. Не хочу напоминать. На следующий день состоялся объяснение с тов. Суриловым. Он говорит—моим выступлением страшно недоволен. Кто недоволен? Тов. Зотов недоволен, и в отношении меня должны сделать самые серьезные выводы. Поэтому лучше всего будет, если я уйду из секретарей бюро первичной организации.

Скажу откровенно, после той обстановки на партийном собрании, мы были все угнетены. Я был страшно угнетен. Жуткое настроение. Может быть смалодушничал. Решил лучше сосредоточиться на научной работе, заняться научной работой. На партийном бюро попросил освободить меня от обязанностей секретаря партийного бюро факультета.

Тов. ГЛАДКАЯ— Уже такое обилие справок. Разрешите мне как участнице собрания, дать справку. Нельзя выдавать домыслы и сплетни за действительность. Это некрасиво. Будьте мужчинами.

Тов. Зотов докладывал на бюро о всех событиях, которые произошли в университете. Весь доклад ни к какой личности не имел отношения и связывать свой уход с товарищем Зотовым нет оснований. Свой уход он должен отнести за счёт своего характера.

Тов. ПАХОМОВ—Я решительно отвергаю высказывания в мой адрес т. Дузя И.М. Он введён в заблуждение. Есть элементы общекультуры, а у нас и профессионального такта. Не надо собирать факты, чтобы выносить их на такой большой и высокий форум. Можно решать на более низком уровне.

Я полагаю, что И.М. мы можем найти время поговорить по этому вопросу. И второе— в отношении выступления т. Вайсбейна. Мне лично неизвестно, чтобы т. Чередниченко А.П. высказывался. Я полагаю, что не мог привести подобной фразы, которую привёл т. Вайсбейн по своему личному уровню и интеллектуальному развитию.

- 57 -

не мог сказать.

Тов. МАРТИЛАН-Товарищи, я очень извиняюсь, что после многих вымученных часов, я снова хочу сказать пару слов. В каждом коллективе есть уроды, но мы ленинцы, мы не судим о коллективе по уродам. Прежде всего, я считаю, что письмо, опубликованное в центральном органе газете "Правда" говорит очень серьезном, речь идет о личности профессора, о бывшем ректоре т. Юрженко. Для меня, как члена партии, которая работала во многих коллективах-в Ленинградской Академии наук, в Ленинградском университете человека литературы, педагога по профессии, который анализирует сквозь призму своего эстетического воспитания, весь комплекс вопросов, который высказан в центральной органе газете "Правда" если мы прислушаемся со всей душой, всем сердцем к словам каждого коммуниста, то я считаю... /шум, выступление останавливают/

Тов. БОГАТСКИЙ А.В.- Много сегодня критических замечаний. Устремлены все в будущее, чтобы нормализовать обстановку в университете. Многочисленные справки по частным вопросам, которые сейчас даются, в какой-то степени, если будет так долго продолжаться, будут увести от решения принципиальных вопросов. Давайте прекратим справки. Они касаются мелких частных вопросов. А принципиальные вопросы мы выяснили.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ- Кто за эту пропозицию, прошу голосовать.
/Принимается/

Повістка дня вичерпана.

СЕКРЕТАРЬ ПАРТКОМА

/А. СУРИЛОВ/

РЕЗОЛЮЦИЯ

закрытого партійнаго сабрана партійнаго арганізацыі
Одесскаго гасударственнаго універсітета ім.І.І.Мечнікава
от 30 мая 1970 гада.

Обсудив статью "Издержки доверчивости", опубликованную в газете "Правда" 17 мая 1970 года, и доклад секретаря парткома тов.СУРИЛОВА А.В. о задачах партийной организации, собрание отмечает, что в статье верно указано на ряд неправильных действий, которые имели место в стиле руководства университетом со стороны бывшего ректора тов.ЮРЖЕНКО А.И. Эти отрицательные явления, к сожалению, имели место, несмотря на то, что за последние годы университет окреп, в нем созданы новые факультеты, ряд новых кафедр и научных лабораторий, увеличилось количество докторов и кандидатов наук, в ознаменование Ленинского юбилея подготовлено 26 монографий, научных и научно-методических сборников, 13 докторских и 63 кандидатских диссертаций, выполнено хозяйственных исследований на 929 тысяч рублей, успешно проведены дни науки на ВДНХ и т.д.

Но эти достижения стоят на уровне гораздо более низком, чем те возможности, которыми располагает университет, что в первую очередь объясняется теми извращениями и просчётами, которые имели место в практике руководства со стороны тов.ЮРЖЕНКО А.И., ставшего на путь грубого администрирования и зажима критики.

Нарушая принципы сочетания единоличного руководства и коллегиальности, тов.ЮРЖЕНКО А.И. культивировал негодную практику фаворитизма, выдвигал на руководящую роль сотрудников, недостойных и неспособных быть руководителями/директор библиотеки Кириллов, декан-доцент Жабарюк, доцент Сарболз и др/. Такая практика продолжалась и после того, как бюро Одесского обкома КПУ осудило тов.ЮРЖЕНКО А.И. за неверный подход к подбору научно-педагогических кадров. Тов.ЮРЖЕНКО А.И. продолжал подбирать кадры так, чтобы создать вокруг себя угодное ему и угодничающее перед ним окружение. Для таких целей этих людей вводили в состав советов, назначали руководителями кафедр и факультетов, создавались условия для "научного" роста их самих и их родственников. Тов.ЮРЖЕНКО А.И. уволил большое количество сотрудников, в том числе научно-педагогического персонала, уход которых усурбон сказался на научно-педагогическом процессе.

- 2 -

Необ'єктивне раздувание заслуг некоторых людей, приближенных к ретору, и принижение тех, кто выступал против беспорядков, их увольнение породили среди научных работников и преподавателей атмосферу неуверенности в завтрашнем дне и способствовали появлению наущничества, фактов оговора честных сотрудников университета и т.п.

Суб'єктивизм тов. ЮРЖЕНКО А.И. и ряд других отрицательных явлений породили в университете обстановку осужденной партийной групповщины, которая нередко приводила к интриганству, к клеветнического характера ананимным заявлениям в различные партийные и государственные инстанции. Все это отрицательно сказалось на выполнении основных задач, стоящих перед университетом: привело к прогрессирующему снижению академической успеваемости, к серьезным недостаткам в политико-воспитательной работе и, в конечном счете, к ухудшению подготовки кадров.

Положение в университете всесторонне обсуждалось на Политбюро ЦК КПУ в марте 1967 года. Решение Политбюро нацелило коммунистов и весь коллектив университета на выполнение задач подготовки высококвалифицированных, идейно вооруженных специалистов. А.И. Юрженко не сделал должных выводов.

16 мая 1969 года стиль руководства университетом стал предметом острого критического обсуждения на бюро Областного комитета КПУ, принявшего развернутое решение по университету. Однако, обстановка в университете продолжала ухудшаться, падала успеваемость, участились случаи безответственного отношения ряда лиц к своим партийным и трудовым обязанностям, стали наблюдаться факты вздорного, рассчитанного на внешний эффект, критиканства, которое приводило к еще большему нагнетанию напряженности. В обстановке грубого нарушения партийной этики и нервозности прошло отчетно-выборное собрание 26-27 ноября 1969 года.

И после освобождения от обязанностей ректора тов. ЮРЖЕНКО А.И. не сделал надлежащих выводов. Он стал на путь противопоставления себя и группирующихся вокруг него лиц партийному бюро химического факультета, на путь неприязненных отношений новому ректору университета тов. Богатскому А.В.

ПАРТИЙНОЕ СОБРАНИЕ ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Считать статью в газете "Правда" "Издержки доверчивости" своевременной и правильной.

2. Осудить неблагоприятную деятельность бывшего ректора университета А.И. ЮРЖЕНКО, нанесшего серьезный вред развитию

- 3 -

университета.

3. За зажим критики и расправу за критику, за нарушение принципа сочетания единоначалия и коллегиальности руководства, за неправильный, непартийный подбор кадров тов. **ЮРЖЕНКО А.И.** объявить **СТРОГИЙ ВЫГОВОР С ЗАНЕСЕНИЕМ В УЧЁТНУЮ КАРТОЧКУ И ВЫВЕСТИ ИЗ СОСТАВА ПАРТКОМА.**

4. Считать нецелесообразным для университета, что тов. **ЮРЖЕНКО А.И.** является депутатом Областного Совета депутатов трудящихся. Партийное собрание обязывает партком решить вопрос об отзыве тов. **ЮРЖЕНКО А.И.** из состава Областного Совета депутатов трудящихся.

5. Для оздоровления обстановки в университете считать нецелесообразным дальнейшую работу в университете тов. **ЮРЖЕНКО А.И.**

6. За серьезные недостатки в организации работы счётной комиссии при проведении отчётно-выборного собрания 26-27 ноября 1969 года председателю счётной комиссии тов. **ПРЕСНОВУ В.А.** **УКАЗАТЬ.**

7. Партийному комитету, ректорату принять необходимые меры, чтобы в университете сложилась нормальная обстановка делового сотрудничества, предполагающая в каждом из членов коллектива высокую дисциплинированность, чувство личной ответственности за порученное дело и честь университета. Укрепить все звенья университета коммунистами.

8. Сосредоточить усилия всего коллектива на решении тех задач, которые стоят перед университетом в научной, учебной и воспитательной работе.

Расширить подготовку высококвалифицированных специалистов, способных решать задачи завтрашнего дня, совершенствовать их обучение, шире внедрять в обучение методы научного исследования, добиваясь, чтобы научная работа стала составной частью учебного процесса.

9. Самое серьезное внимание партийная организация должна уделить развитию в своей среде критики и самокритики усилению воспитательной работе в коллективе. Воспитательная работа должна быть направлена на то, чтобы изжить элементы карьеризма, интриганства отдельных членов коллектива, попытки отдельных лиц незаслуженно чернить товарищей по работе, факты равнодушия к партийному и гражданскому долгу, факты невыполнения трудовых **обязанностей.**

- 4 -

10.Партийное собрание считает необходимым на заседании Советов и академических групп разъяснить статью "Издержки доверчивости" и решение партийного собрания с целью мобилизации коллектива университета на выполнение задач, стоящих перед университетом

11.Партийное собрание просит рассмотреть вопрос о необъективной информации в состоянии дел в университете бюро ОК КПУ 16 мая 1969 года со стороны т.С.Я.ОГОРОДНИКОВА.

12.Партийное собрание просит ОК КПУ рассмотреть вопрос о причинах нарушения партийных норм при проведении отчётно-выборного собрания университета 26-27 ноября 1969 года.

НАШ КОМЕНТАР

У кожного читача від ознайомлення зі стенограмою зборів партійної організації Одеського державного університету імені І. І. Мечникова склалось своє враження. Кожний читач — сукупність розуму, свідомості, досвіду. Тому погляди на документ різні. У кожного свої. Можливі збіги оцінок. Автори цих рядків вирішили поділитись своїми думками щодо документа.

По-перше, доповідь парткому. Це колективна робота, а коли не знаєш автора, коментувати його важко. Тим не менш, бачимо, що він спрямований не тільки на вирішення проблем на хімічному факультеті, що начебто виникли після звільнення Юрженка з посади ректора і призначення на цю посаду Богатського, скільки на помсту колишньому ректору, що звільнився чотири місяці тому, тобто людині, яка нічим не перешкождала роботі парткому. А ще — партійний комітет із шкіри ліз, щоб виправдати газету «Правда», визнати її статтю як істину в останній інстанції. В доповіді відбувається шельмування Юрженка за порушення принципу колегіальності, але не говориться, як адміністратор може обійтись без адміністрування чи є ректорат, вчена рада, конкурсна комісія, наради активу при ректорові ознакою колегіальності.

Яку статтю якого закону, яку інструкцію Ради міністрів чи міністра він порушив? Головне звинувачення, що не радився з парткомом, а точніше — не брав його згоди з різних, навіть дріб'язкових питань. Про це в подальших коментарях. Але головне, парком не зміг приховати нечувані успіхи університету за часів ректора Юрженко.

Виступ Олександра Івановича Юрженко відрізнявся своєю конкретністю, неспростовними фактами. Він стисло, у межах регламенту показав розвиток університету за часів його ректорства. По-перше, разючі зміни матеріальної бази. Тут і два корпуси проблемної лабораторії, два гуртожитки, будівництво житлових будинків, будівництво великих навчальних корпусів, що відкрили перед університетом широку перспективу розвитку на десятиліття.

По-друге, відновлення роботи юридичного факультету, факультету іноземних мов, геологічного факультету.

По-третє, відкрито 30 нових кафедр, а це означає, що практично створено новий навчальний заклад, бо чимало навчальних закладів мають значно меншу кількість кафедр.

По-четверте, Юрженко як ректор вважав кадрову політику надто важливою для університету. В університеті у 1960 році було 17 докторів наук, з них на біологічному факультеті була половина, а багато факультетів не мали жодного доктора. За час ректорства Юрженка кількість докторів зросла більше, ніж втричі: "... Ми запрошували, ми вирощували у себе докторів наук». Це явище сприяло розвитку університету.

Юрженко визнав недоліки своєї роботи. Зокрема, те, що у 1961 р. залучив на посаду директора бібліотеки Кирилова без належної згоди з парторганізацією, і без особливої потреби. Юрженко визнав свою помилку ще в тому самому році при обговоренні на бюро обкому партії. Він шкодує відносно питання з Надією Львівною Оленович, яку він глибоко поважає. А також не виправдовує себе, коли мав розмову про роботу Віктора Павловича як декана. Він обіцяв, що в своїй майбутній роботі не як ректора, а як співробітника університету буде старатися, щоб недоліків, яких він припустився, більше не було.

А тепер прошу звернути увагу читача на ставлення його до статті в газеті «Правда». Формально визнаючи критику на свою адресу як абсолютно правильну і принципову, бо відверто заперечувати брехливість і неосвіченість, некомпетентність органу Центрального комітету партії смерті подібну, Юрженко обрав дипломатію «погоджуючись — спростувуй».

У нього виникли неясності у зв'язку з інформацією, яка дійшла до кореспондентів. Наприклад, стосовно того, що він привіз в університет «собственных учеников». А тепер цитата: «Я хочу сказати, що хоч там і не показаний мій науковий ступінь, але ж як професор, як доктор наук я був сюди переведений наказом Міністерства з науковою групою, з науковою лабораторією, з певним навіть обладнанням. Тому не за своєю волею, не за своїм капризом, а за згодою з партійними органами, з міністерством сюди переведені мої учні, яких не треба, на мій погляд, брати в лапки». Далі Юрженко називає цих талановитих учнів. Їх прізвища будуть названі в цій книзі згодом.

І ще удар по комуністичній «Правді». Юрженко каже, що він як вчений підготував трьох докторів наук, одного члена-кореспондента, 15 кандидатів наук і йому не зрозуміло, чому їх, теж його учнів, треба брати в лапки.

Завдаючи черговий удар по газеті «Правда», Юрженко каже: «Така інформація, яку дала газета, мені просто неясна: «більшість пригласених пригласались...» ... щоб я мав якусь опору, не керувався діловими ознаками». і далі — в університет були запрошені 20 осіб, які зараз є членами Ради. Називає деякі прізвища, каже, що зараз університет неможливо увести без цих відомих вчених.

Ще удар по «Правді». Юрженко каже, що йому не ясно з питань захисту дисертацій особами з родинними зв'язками. Називає прізвища. Серед них — дружина секретаря парткому Сурілова та далека знайома проректора з наукової роботи Федосеева. Юрженко навіть формально не міг заборонити захищатися таким людям — ВАКом не заперечуються в науці родинні стосунки.

І ще один удар по комуністичній «Правді». Юрженко не може прийняти звинувачення в опозиції до нового ректора. Він, Юрженко, рекомендував свого часу Богатського на посаду декана, проректора, а коли написав заяву про власне звільнення з посади ректора, то скрізь — секретареві ЦК Комуністичної партії України, міністру, в обкомі партії рекомендував Богатського на посаду ректора. «Де ж логіка? Я його рекомендував і за декілька днів створив опозицію?».

Ще новий удар по «Правді». Газета звинувачувала Юрженка, що він виступає на різних зібраннях з приводу подальшого розвитку університету, що тлумачиться виданням як прояви опозиційності до нового ректора. «... то пробачаюсь — не треба мені виступати на нарадах, на зборах, коли такі тлумачення будуть?».

На завершення Юрженко не просив залишити його в партії або зняти партійну догану, а благав про одне: залишити його в колективі кафедри, перед якою стоять великі завдання в розвитку полімерів. Кафедра запланувала ще другу всеукраїнську і всесоюзну конференцію з полімерів і сплавів, і Юрженко просив збори дати можливість працювати там надалі.

Шановний читачу! Після таких нищівних ударів по головному органу ЦК КПРС не могло залишитись ніякої надії, що прохання Юрженко будуть задоволені, а газета «Правда» хоч колись пробачить йому те, що він показав її брехню і неосвіченість.

Виступ комуніста Івана Михайловича Дузя, доктора філологічних наук, професора, щойно призначеного деканом, що був під час війни артилеристом. Звертаємо увагу не тільки на художнє описання недоліків, часто надуманих, неперевірених, перекручених фактів і подачу їх у вигідному для себе плані. А ще звідкіля у нього таке досє на Юрженка? Звідки йому відомо про великий ворох листів на колишнього ректора і про їх зміст? Кажуть, що краще знає про листи чи анонімки той, хто їх писав. Та було б веселіше, якби Дузь розповів, що в них написано. Нам стало відомо, що «письменники» інформували в обкомі партії про те, що дружина Юрженка не заплатила, як слід, за пошив сукні в ательє, і йому довелося возити в обком квитанцію про оплату. А ще «письменники» писали в обком, що Юрженко влаштував свою дружину-актрису на посаду асистента на кафедрі хімічного факультету. Він був змушений возити диплом дружини в обком партії про те, що вона закінчила хімічний факультет Казанського університету.

Дузь згадав про дачу Юрженка. Так би мовити, ненавмисне, інтригуючи. Він знав, що то дача колишнього ректора університету. Юрженко її купив, відремонтував. А коли пішли анонімки в обком партії про начебто незаконне володіння Юрженком дачею, то Олександр Іванович змушений був нести в обком договір купівлі-продажу і квитанції про оплату за ремонт дачі. Але Дузю не потрібна була правда. Йому, письменнику, головне художньо-фантастичне описання предмета.

Якщо вчитатися у виступ Дузя на партійних зборах, то неважко уявити про безмежну фантазію в листах до обкому про Юрженка. І це так. Звідки, наприклад, Дузь, професор філологічного факультету, знає про розкладницьку діяльність Юрженка останніх місяців на хімічному факультеті? Він що, вивчав це питання у складі якоїсь комісії? Чи читав якісь документи? У цивілізованих, демократичних країнах таких наклепників просто-напросто притягли б до суду. Голослівно, не називаючи прізвищ, для збудження атмосфери зборів Дузь верещав про якихось лакуз, підлабузників, душоприказників. На їх голови кликав «нашу партійну помсту». При цьому професор філології вживає слова недоречливі, як в народі кажуть, такі, що купи не тримаються. Наприклад, душоприказник. Але ж це особа, якій доручено виконати заповіт небіжчика.

До чого це? Виникає питання: якщо мовознавець, літератор, письменник відчайдушно вживає зовсім хибні терміни, то що вже казати про до-

центів та викладачів-філологів? Виходить, їм ще більший розгул дозволявся. А що означають його крики про те, що Юрженко «народився під корчмарською зорею на битому Снігурівському шляху. Він своєю кров'ю і плоттю ввібрав ненависть до людини, підступність та дворушництво»? Я не можу собі уявити сенсу цієї метаморфози. Знаю тільки те, що дитина народжується з чистою від виховницьких наносів кров'ю. Ні про корчмівську зорю, ні про битий шлях вона не знає.

Але, як бачимо, фразеологія Дузя не позбавлена фантастики та безвідповідальності, так само, як і поводження з фактами та голосливими звинуваченнями. А кричущі звинувачення на адресу Юрженка з приводу 100-річчя університету: «Сам їде в Київ і привозить собі і орден, і звання, і заслуженого діяча науки». По-перше, орден та звання давали не в Києві, а в Москві. По-друге, ордені Юрженко отримав без прив'язки до названого ювілею.

Але для письменника Дузя хронологія не головне. А головне, щоб дати факти гамузом, що б було неначе залпом з «Катюші», для психологічного ефекту. Говорив Дузь довго, поки не втратив письменницький запас поганих слів.

Не відповідає дійсності і те, що Юрженко начебто ухилився від участі у війні. Як фахівець, корисний і потрібний для держави у відповідальних галузях, він разом з іншими був евакуйований у Казань, де продовжив розробки із замовлень уряду.

Спірним є твердження Дузя, що він ходив в штикові атаки.

По-перше, у фашистів не було штиків, а були автомати. По-друге, Дузь був артилеристом, а у них інше призначення.

За свідченням одного з авторів книги, який був присутній на зборах, в стенограму виступу Дузя не включили його звинувачення Юрженка в тому, що він прибув в університет з метою українізації.

Інші звинувачення Дузя на адресу Юрженка дрібні, ніким не перевірені, голосливі, популістські. Визнання своєї любові до газети «Правда» слід сприймати як вдячність за шматок хліба, який дала йому газета, ставши предметом його кандидатської дисертації.

Але рясні висловлювання Дузя про Юрженка як антипартійця, навіть партійного диверсанта можемо оцінити як супротив экс-ректора самому комуністичному режиму на рівні партійного комітету. Якщо це дійсно так, то Юрженко слід розглядати як першого ректора, який на практиці довів

нікчемність, шкідливість партійних організацій у вищих навчальних закладах, хоч робив це в міру можливостей, роками, щоб не спалити себе вщент.

Очевидно, зрозуміли це і в парткомі. Передусім секретар Сурілов, який не став підписувати стенограму партійних зборів і виніс виступ Дузя за межі самої стенограми, давши йому підписатися під своїм виступом.

Дузь стільки разів ображав Юрженка, що у цивілізованому світі, навіть у сьогоднішніх умовах в Україні, йому дорого б це обійшлося, якби ним займався суд.

Після виступу Дузя збори зніжковіли. Якось стало сумно не стільки за дії Юрженка, скільки огидно від епітетів оратора. Про це не могли не сказати наступні виступаючі, у яких ще збереглося якесь почуття совісті, трохи поваги до людини, яка самовіддано працювала на користь університету, не скоїла злочину, допустила необережність і потрапила під партійні жорна.

Наступному дали слово завідувачу кафедри історії КПРС Івану Васильовичу Ганевичу. Він хоч не зовсім ладив з граматиною російської мови, але було зрозуміло, що він звинувачує Дузя в нетактичності, навіть не погоджується з ним, що Юрженко чинив диверсію проти партії. Він змушений був визнати, що серед оточення ректора були «очень квалифицированные, умные люди». Цифри, які навів Ганевич, так не вражали, як йому хотілось. За дев'ять років з різних причин звільнилось 78 осіб. Повторюю — з різних причин. Хто на пенсію. Хто відчував себе незатишно в колективі кафедри. А одну з лаборанток звільнено за крадіжку грошей. Тут слід сказати, що ректор підписує наказ, який готують проректори на підставі документів, що надходили з кафедри та підписані деканом. Ректор навіть не міг пам'ятати про причини звільнення кожного. Він довіряв керівникам кафедр, факультетів й проректорам. До того ж наведене число не свідчить про вражаючу плінність кадрів. Порівняймо: 2500 співробітників, 10 років ректорства Юрженка, 78 звільнених. Де ж тут провал кадрової політики? І це при збільшенні у декілька разів кількості докторів наук, доцентів. Були цінні визнання у виступаючого щодо розуму та організаторських здібностей Юрженка. А ще Ганевич ні слова не промовив про статтю в газеті «Правда». Чи то навмисно, бо не погоджувався, чи то не читав, чи то не надав значення. Підтримав Юрженка за те, що той «переводил в докторантуру». Не зрозуміло, чому Ганевич у своєму виступі критикував Олексія Васильовича Сурілова за звільнення Червоного, за відкликання

Краснянського, за згадку про який звільнення Пляшко. Це не мало відношення до дій Юрженка.

У виступі Ганевича ясне одне: Юрженко всіма силами боровся з парткомом різноманітними способами.

Зате проректор з наукової роботи В. А. Федосеев намагався знайти в «правдинській» статті хоч якийсь натяк на необхідність покращити наукову діяльність в університеті. І не знайшов. А як знайдеш? Він, проректор, сам казав, що серед університетів України Одеський університет твердо займає третє місце після Київського і Харківського за результатами науководослідної роботи. Більше того, в ОДУ є всі можливості вийти на друге місце за результатами науководослідної роботи після Київського.

До слова запросили Калустьяна Леона Хачиковича, члена парткому, секретаря паркому протягом багатьох років, але цього разу він не був обраний тому, що новою постановою ЦК КПРС заборонялось обрання однієї людини три роки поспіль. Геніально хитрий і геніальний популіст. Учасник війни. Географ. У науці нікчемний. Зате завдяки Юрженку без наукового ступеня отримав вчене звання доцента. Переслідував студентів-українців, молодих письменників за інакомислення. Фактично формував партком з комуністів, що ненавиділи Юрженка. Коли не був секретарем, все-таки щоденно ходив в партком, підкреслюючи, що без парткому жити не може. Уміло оточував себе пересічними комуністами, у т. ч. молодими, проштовхуючи їх на керівні посади в партійні та комсомольські комітети. Частий гість у керівних партійних інстанціях. Ретельно відслідковував і узгоджував дії секретарів партійних бюро факультетів та висував на посади секретарів комсомольського комітету. Головний режисер травлі Юрженка. Користувався різноманітними засобами комунікації: від нашіптування до відкритих, начебто сміливих виступів, коли це було безпечно.

Розпочав свій виступ з похвали на адресу статті в «Правді» і лєнінських норм партійного життя. Основний докір Юрженку: йому не вистачає головної риси — партійності.

А ще — нездатність колишнього ректора робити висновки з партійної критики. Коротко — радитись зі старшим викладачем, а потім яловим доцентом Калустьяном. А ще — супротив безмежному контролю навіть з дріб'язкових фактів, особливо кадрових рішень Юрженка. Саме кадрових. Чи не тому за часів керування парткомом Калустьяном різко знизився

відсоток українців серед професорсько-викладацького складу університету? Калустьян не втручався в будівництво корпусів лабораторій, навчального корпусу, не допомагав Юрженкові у будівництві корпусів гуртожитків, житлових будинків для викладачів і співробітників університету.

Калустьян ніяк не міг змиритись з тим, що вчені ради всіх рівнів формуються або затверджуються не ним, Калустьяном, а ректором Юрженком.

То був великий популістській прийом секретаря парткому — ставати на бік відпрацювавших, точніше, перебувавших раніше в складі вчених рад комуністів, добиватись через вищі партійні комітети їх поновлення і таким чином вбивати разом двох зайців — мати нових прихильників і стримувати оновлення вчених рад за рахунок введення до їх складу молодих, нових вчених. Особливо це яскраво видно на захисті комуніста Стрельцова, якого Юрженко хотів відправити в докторантуру, як це він робив з багатьма, а Калустьян хотів залишити Стрельцова заступником декана юридичного факультету, маючи на нього свої види.

Що ж стосується старшого викладача М. П. Краснянського, яким, як прапором розмахували критики Юрженка, то краще було б спитати Краснянського, чому за час перебування в аспірантурі він не написав і не захистив дисертацію, а цілими днями просиджував в парткомі, заглядавши в рот Калустьяну, і гарячково шукав приводу, щоб висловити йому свою підтримку, а точніше, відданість.

Зате, шановний читачу, у виступі Калустьяна міститься цінна інформація. Зокрема, про згубну роль парткому, всієї партійної організації в університеті. Зверни увагу на такий факт: комісія обкому партії для перевірки змісту листів вчених на підтримку Юрженка «в течение 5 месяцев тщательно проверяла работу партийной организации университета». і оце майже півроку трясло колектив. А коли авторитетна комісія з керівників інших вузів зробила висновок не такий, який хотів Калустьян, він кинувся на амбразуру і став вимагати притягнути до партійної відповідальності голову комісії.

Вчитуєшся у виступ Калустьяна і диву даєшся: як міг Юрженко витримати те, що партком тягав його до райкому, обкому на тривалі допити-бесіди. Це з одного, людського боку, а з іншого — стільки було випито крові, витягнуто сил з цього відомого вченого, крупного організатора, передусім, популістом Калустьяном, який нічого конкретного, корисного не приніс університету, а сам не спромігся написати навіть кандидатську

дисертацію. Зате партійну пилюку піднімав аж до Києва. Та що там до Києва — до Москви. Він свого домігся. Фактично приморив секретаря райкому сказати: «Александр Иванович, без парткома ви не ректор», а після звільнення ректора партком через партійну організацію хімічного факультету почав цькування Юрженка на посаді завідувача кафедри. І не заспокоївся, аж поки не вижили Юрженка з університету.

Так Калустьян партійними нормами, статутом партії, гаслами критики та самокритики закликав до колегіальності та боротьби з адмініструванням, опираючись на кар'єристів-комуністів, брукував Юрженкові дорогу в пекло.

Комуніст Стрельцов Лев Михайлович всеціло і бездоганно підтримав статтю в газеті «Правда». Зробив зауваження Дузю за його емоційний виступ. Все інше — організаційна метушня, що буває в кожному колективі. Нам, авторам, незрозуміла відмова Стрельцова (мабуть після консультації з Калустьяном) від річної відпустки для завершення докторської дисертації та опублікування монографії заради того, щоб залишитись на посаді заступника декана (вони, заступники, кажуть, що їх головна робота — витирати носи зашмарканим студентам) і продовжити боротьбу проти Юрженка.

Для автора цих рядків, який навіть кандидатську писав без аспірантури та сім років добивався публікації монографії, відмова Стрельцова від такої чудової пропозиції здається дивною. А Калустьян цю відмову, що фактично загальмувала написання великої наукової роботи, видає за своє досягнення. Йому потрібна була не докторська чи монографія Стрельцова, а він сам як багнет в боротьбі з Юрженком.

З виступу Леонова Івана Григоровича, комуніста з 1918 р., бачимо, яким важким гальмом були ті старі комуністи, які ходили по партійних інстанціях Одеси і навіть Києва, до міністерства зі скаргами на Юрженка, який намагається звільнювати пенсіонерів, щоб залучити до професорсько-викладацького складу молодь. Звичайно, учасники війни, інваліди заслужують на належну пошану, а як же бути з державною проблемою — омолодження наукових кадрів?

З виступу редактора університетської газети «За наукові кадри» Вайсбейна можна зробити висновок, що газета втручалась навіть в формування екзаменаційних комісій. Чому? Ясно чому, щоб мати там своїх людей. Але виступ Вайсбейна слід поєднати з полемікою щодо обговорення проекту резолюції зборів. Та яскравіше буде видно, які зухвалі махінації роби-

лись з бюлетенями на минулих звітно-виборчих зборах університету і які чомусь не помітила газета «Правда».

Комуніст Іванчев Сергій Сергійович, екс-декан хімічного факультету, єдиний, хто спробував вивести збори в ділове русло. Але марно. Він як учень Юрженка в числі інших чотирьох приїхав до Одеського університету. Іванчев сказав про свою наукову діяльність коротко, але виразно: «Я только окончил аспирантуру и в Одесском университете через полгода защитил кандидатскую диссертацию...» Іванчев назвав імена інших учнів Юрженка. Серед них — член-кореспондент АН УРСР, декан факультету Донецького університету, завідувачі кафедр інших вишів. Він розкрив викривлення фактів у виступах комуністів, їх дріб'язковість і закликав збори не руйнувати роботу наукового колективу кафедри полімерів, перед яким стоять важливі державні завдання.

Комуніст Еннан А. А., секретар партійної організації хімічного факультету. Його алілуйщина стосовно газети «Правда» нічим не відрізнялась від промов попередніх алілуйщиків. Але деякі цінні визнання він зробив. Перше. Виявляється, що кафедра полімерів і колоїдів за декілька років обладнана краще, ніж чотири інших разом взяті. І це при тому, що деяким з них по 100 років. То питання до Еннана: «А чим займалися 100 років попередники Юрженка? А чим займалась партійна організації на чолі з Еннаном, щоб покращити роботу інших кафедр?» Виявляється, знайшли рішення своїх проблем: прибрати Юрженка. Друге. Еннан визнав, що студенти на хімічному факультеті обурені статтею в «Правді». Все інше — мотлох дрібних чи надуманих фактів.

Богатський Олексій Всеволодович, ректор університету, в своїй промові нічим не відрізнявся від інших виступаючих. Все така ж хвала «Правді», лєнінському стилю та інша бахрома. Він правильно робив — «Правда» сприяла вигнанню Юрженка з університету, який у всьому, у т. ч. і фізично, переважував Богатського.

Але мені, одному з авторів цих рядків, як учаснику зборів, якому не дозволили виступати, хотілось почути від Богатського таке: 1. Що він зробив, перебуваючи на посаді проректора з навчальної роботи для підвищення успішності студентів, про яке писала «Правда»? 2. Чому він не повернув кабінет ректора під аудиторії студентів, про що писала «Правда», а вже п'ятий місяць там сидить, неначе і не було статті в газеті? 3. Якби

Богатський відчував себе впевнено на посаді ректора, то яку загрозу міг йому становити підстаркуватий Юрженко? Я очікував, що Богатський скаже: «Олександрє Івановичу! Займайтесь своєю кафедральною роботою на благо ОДУ, держави. А партійні збори прошу обмежитися обговоренням цього питання». Але про це не було й натяку. Страх перед авторитетом Юрженка затьмарив свідомість і людяність. І Богатський опустився до «казала-мазала», та навіть до «зіпсованого телефону».

Ходили чутки, що Богатський з колегами таємно розробляє тему про винахід та виробництво психотропних речовин (штучних наркотиків). Здавалось, що він знаходиться під впливом продуктів своїх досліджень. Казали, що наркотики формують у людини манію переслідування.

Секретар обкому партії Лідія Всеволодівна Гладка запрошена була до слова. Вона вміла говорити. Її чомусь в партійних колах називали Ліцією. У неї з Калустьяном були схожі риси. По-перше, як і він, Гладка була популісткою. Такою була вся партія КППРС. Але вона, на відміну від Калустьяна, була популісткою, яка пробувала мислити загальнолюдськими категоріями і загальнопартійними фразами. А Калустян був схильний, прикриваючись поняттям партії, більше сповзати на плітки, інтриги. По-друге, вони обидва ялові доценти. Правда, вона була аспіранткою Одеського державного університету у 1943-1946 рр., що поступила в аспірантуру, коли університет був в евакуації в туркменському місті Байрам-Алі. Ледве склала іспит по кафедрі стародавньої історії і середніх віків, не представила жодних розділів дисертації, тобто «профукала» державні кошти, а тепер, як і Калустян, вчила вчених уму-розуму.

Але доля внесла деякі відмінності. Якщо Леону Хачиковичу на наступних звітно-виборчих зборах світила посада секретаря парткому університету, то Лідії Всеволодівні доля визначила цей виступ як останній в університеті. Вона повчала колектив ОДУ, як працювати й жити, не підозрюючи, що з Києва пливла на її голову чорна хмара та її дні на посаді секретаря обкому вже полічені. Всеціло віддана органу ЦК КППРС газеті «Правда», вона викручувалась, як могла, щоб начебто зберегти власну позицію і виправдати вичікування обкому партії потрібного рішення партійних зборів.

Але вона не розвіяла основну інтригу. Ходили чутки, що ініціатором статті в газеті була вона, Гладка. Та інтригу залишила: «Вопрос — почему я звонила в «Правду» и что просила? Что ж, информация одесситов

превышает самые смелые предположения». і все. Така ціна її закликів до гласності та відвертості.

Після запланованих парткомом виступів та при обговоренні проекту рішення ситуація загрожувала вийти з-під контролю організаторів. Обговорення проекту рішення було скоріше формальним. П'ятигодинні збори виснажили учасників, і кожний був згоден на скоріше завершення зібрання. Було так, як запропонував Дузь, хоч більшість виступаючих критикували його за емоційність виступу. Але для газети «Правда» було б корисно почути про фальсифікацію попередніх звітно-виборчих зборів, які вона прийняла як аксіому.

При обговоренні проекту резолюції зборів послідувала бурхлива перепалка. Тут збіглися два питання і про Юрженка, і про фальсифікацію виборів в листопаді 1969 р., які абсолютизувала «Правда». Воно, це питання, для зборів стало більш гострим, ніж порядок денний. У викиданні в урну для голосування зайвих бюлетенів був замішаний Вайсбейн, про підозрювання в авторстві анонімок якого йшлося в книзі «Мемуари професора».

Президії зборів ледве вдалося утримати збори від провалу. Показово для газети «Правда», що вона видала те фальсифіковане голосування, так би мовити, за чисту монету і повернула його проти Юрженка, а не проти лічильної комісії. Така правда в «Правді». Ганьба.

Пропозиція про виключення Юрженка з партії була відхилена. А прийнята про оголошення суворої догани із занесенням в облікову картку. Збори вважали за недоцільне подальшу роботу Юрженка в університеті.

А тепер, шановний читачу, можемо порівняти претензії, висловлені в статті газети «Правда» до Юрженка. Фактично вони були спростовані або не зачіпались, або залишились без уваги виступаючих. Була формальна алілуйщина на адресу центрального органа партії, а жодне звинувачення газети не витримало висунутих контрфактів або розглянуто в площині порушень колегіальності чи практики адміністрування, бо ніхто цих понять не знав. Все зводилось до нехтування Юрженком парткому. З позицій сьогодення, коли йдеться про заборону Комуністичної партії, Юрженко виглядає як ініціатор і стійкий борець проти парткому в університеті. Життя виправдало його боротьбу. Він довів, що і один в полі воїн.

ПЕРСОНАЛЬНА СПРАВА
№ 88

Комуністичне катування беззахисного на партійних зборах не зламали гідності Юрженка. Він зробив паузу. Треба було підлікувати серце після навали парткомівських держиморд. Проаналізувати, якщо це слово можна застосувати до вакханалії, вибрати орієнтири для подальших дій.

28 червня 1970 р., майже за місяць після партійного вертепу, Олександр Іванович звернувся до Центрального райкому партії з проханням переглянути партійну догану, що оголосили йому партійні збори, як незаслужено сувору. Чи вірив Юрженко в успіх своєї заяви? Автор цих рядків, який знав його по спільній роботі, переконаний, що ні. Не вірив. В історії КПРС не було такого випадку, щоб якийсь регіональний орган посмів пом'якшити покарання, яке поніс комуніст на вимогу центральної газети партії. Тоді який мотив? Наша версія. Мудрість Юрженка переслідувала мету показати надуманість звинувачень і ще раз довести шкідливість партійного комітету і партійної організації у навчальних закладах. Читачу, подивись другий абзац першої сторінки заяви. Там чітко сказано: «Доклад секретаря парткома т. Сурилова А. В. и обстановка на собрании не способствовали объективному рассмотрению дела». А хіба це не вирок партійної організації? Хто і коли з ректорів вишів міг дати фактично негативну оцінку партійних зборів, які готувались з відома обкому партії, під його контролем і безпосередній участі? Ніхто. А далі що не факт, то молотком по голові тих, хто організував і благословив збори. Навіть питання порушення колегіальності у діяльності экс-ректора як головного «коника» газети «Правди» і виступаючих Юрженко неспрощуваними фактами довів його надуманість, незграбність партійної фальсифікації його роботи.

Юрженко довів, що для горе-критикантів інтереси університету, результати наукової діяльності та забезпечення виконання перспективних планів наукової діяльності — пустий звук, мильна бульбашка, яка не варта уваги порівняно з невгамовним почуттям безмежної, по суті безпредмет-

ної, помсти экс-ректору. Його заява — ще один удар по аморальних кореспондентах «Правди», самій газеті, а значить і по самій партії.

Звичайно, знаходячись в середині самої системи, Юрженко не міг не вживати, користуватись тими категоріями, поняттями, що були непопушними формальностями партії. Але, на нашу думку, захищаючи свою людську гідність, він не тільки не зламався, але й залишив нам неабиякої цінності документ відчайдушного, сміливого опору системі, особистої мужності та героїзму.

Центральный Районный Комитет КП Украины
гор. Одессы

ПЕРСОНАЛЬНОЕ
ДЕЛО № 88

На кандидата в члены КПСС
члена КПСС тов. Юрменко
Александр
Иванович
(фамилия, имя, отчество)

Первичная парторганизация Посумбеленск

Рассмотрено на партийном собрании 30 мая 1967

Поступило в РК КП Украины 17 августа 1970

Рассмотрено на заседании бюро РК КП Украины
28 августа 1970 прот. № 73

Отправлено в ГК КП Украины _____ 196__ г.

Домашний адрес: _____

ПАРТИЙНЫЙ АРХИВ
ОДЕССКОГО ОБКОМА
КП УКРАИНЫ

Фонд № _____
Опись № _____
Ед. хр. № _____

Начато 29 мая 1967

Окончено 28 августа 1970

На 22 листах

20 57

537

В ПАРТИЙНУЮ КОМИССИЮ ЦЕНТРАЛЬНОГО РАЙОННОГО КОМИТЕТА КПУ

коммуниста ЮРЖЕНКО А.И. / партбилет 05794Г79,

З а я в л е н и е

Прошу пересмотреть решение о партийном взыскании, вынесенном мне партийным собранием одесского университета 30.У.70 г.

Это собрание было посвящено обсуждению статьи в "Правде" от 17 мая с.г.. Доклад секретаря парткома т. Сурилова А.В. и обстановка на собрании не способствовали объективному рассмотрению дела.

Вынесенный мне строгий выговор с занесением в личное дело "за нарушение коллегиальности в руководстве" и другие ошибки считаю незаслуженно суровым наказанием, учитывая 10 лет жизни и усилий, отданных мною на развитие университета.

Мотивы для моей просьбы следующие:

1. В 1960 г я был назначен ректором Одесского университета. Я приехал сюда из Львова, где проработал 15 лет профессором, а затем проректором Львовского университета, и где заслужил только положительную оценку партийных органов.

Одесский университет в то время был в очень тяжелом положении: слабая материальная база, никакого строительства на протяжении многих лет, на ряде факультетов не было ни одного доктора наук, а некоторые факультеты были вообще утеряны.

Мною, как руководителем университета, совместно с парторганизацией, делалось все возможное по развитию университета. При наличии непрерывной заботы и помощи Райкома, Горкома и Обкома партии, а также вышестоящих органов, удалось положительно решить вопросы строительства новых лабораторных корпусов, общежитий, жилых домов для преподавателей. В настоящее время строится большой учебный корпус, завершение которого откроет перед университетом путь для оптималь-

~~- 2 -~~

ного развития на многие годы.

За это же время восстановлены 3 факультета /иностранных языков, юридический, геологический/, открыты около 30 новых кафедр, увеличено более чем втрое число докторов наук и т.д.

Университет достойно встретил свое 100-летие в 1965г и за успехи в подготовке кадров он был награжден орденом Красного Знамени.

В докладе т.Сурилова А.В. на указанном выше партийном собрании ничего не сказано о моей положительной деятельности в университете. Для характеристики моей работы выбирались только черные краски, что безусловно и определяло меру партийного наказания. А между тем, как мне кажется, главным в объективной оценке деятельности руководителя является развитие того объекта, которым он руководит.

2. Основным моментом в формулировке партийного взыскания было нарушение коллегиальности в руководстве/ главным образом в подборе и расстановке кадров/.

Конечно, за 10 лет работы ректором я допускал отдельные ошибки, но как система все кадровые и другие вопросы решались коллегиально, совместно с парткомом, секретарем парткома. Приведу лишь следующие факты: а/ ни один зав. кафедрой, декан, зам.декана не избирались, не назначались приказом без моего представления и обсуждения на парткоме, предварительном собеседовании с секретарем парткома т. Калустьяном Л.Х.

Особенно это касалось приглашаемых со стороны.

Секретарь парткома- член конкурсной комиссии и все заседания её делались в его присутствии.

б/ Прием на I курс, в аспирантуру, распределение выпускников, аспирантов - делались в присутствии секретаря парткома с последующим обсуждением на заседании парткома.

в/ Систематически, примерно раз в две недели, состоялось заседание ректората /ректор, секретарь парткома, председатель профкома, часто секретарь комитета комсомола, проректоры/, на которых рассматрива-

лись все главные текущие и проблемные вопросы работы университета.

Вопросы деятельности университета рассматривались также систематически на совещании деканов, ученом совете университета в присутствии и при участии секретаря парткома.

Я часто выступал с докладами по важным вопросам работы университета на партийных собраниях университета.

Почему же это все не является доказательством коллегиальности в руководстве?

3. Я прошу парткомиссию учесть также при рассмотрении моего вопроса ту большую общественную работу, которую я совмещал с деятельностью ректора, вел её как коммунист.

10 лет я возглавлял областную организацию общества "Знание". За эти 10 лет значительно улучшилась его работа и в октябре 1969г Бюро ОК КПУ одобрило работу этой организации.

И помимо я являюсь представителем Одесской организации общества "Знание" в правлениях Республиканского и Всесоюзного обществ.

Очевидно, учитывая не только мою деятельность как ректора, но и мою общественную работу, Одесская парторганизация избрала меня делегатом XXIII съезда КПСС.

За свою педагогическую, научную и общественную работу за эти 10 лет я был награжден двумя орденами и юбилейной Ленинской медалью.

4. Я прошу парткомиссию учесть и то, что я больно наказан уже как ученый. Согласно решению того же собрания /хотя по положению Высшей Школы я избран по конкурсу на 5 лет - до 1971г/ я вынужден был оставить кафедру, своих учеников, сотрудников. Фактически разрушен научный центр в области полимеров, известный широко в научных кругах в нашей стране.

Что может быть тяжелее для ученого, чем лишение его возможности творчески работать?

Я это получил к своему 60 -летию /29.УІІІ.1970г/, 35- летию научной деятельности.

- 4 -

За это время я подготовил 3 докторов наук, 18 кандидатов, выполнил 160 научных работ, получил звание Заслуженного деятеля науки. Наши работы /с моими учениками/ с успехом докладывались на Республиканских, Всесоюзных и Международных конференциях, некоторые из них находятся в состоянии внедрения/на закрытых объектах/. Наши работы неоднократно удостаивались Большими Золотыми и Серебряными медалями на ВДНХ.

В чем смысл того, что это надо было дезорганизовать? Не слишком ли это жестоко не только для меня, но и моих учеников, сотрудников? Не наносится ли этим вред делу научно-технического прогресса?

Считаю, что я также не заслужил тех писем, которые мне были направлены специальным посыльным домой /т. Суриловым А.В. и Богатским А.В./ в то время, как я лежал больной в постели с сердечным приступом /о моей болезни, больничном листе, авторы писем знали/.

В этих письмах "предлагалось незамедлительно, в письменной форме" .. "совершенно определенно" сообщить, что я делаю для того, чтобы оставить университет. ~~Безчеловечность~~ требования, думаю, комментировать не нужно.

Я прошу парткомиссию взвесить все изложенное выше и отменить решение о наложении на меня строгого выговора с занесением в личное дело как не заслуженного мною.

г Одесса , 28/УИИ-70г

ПАРТИЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА

ІРЖЕНКО Александра Ивановича,
1910 года рождения, украинца,
члена КПСС с 1954 года.

Тов. ІРЖЕНКО А.И. работал ректором Одесского государственного университета им.И.И.Мечникова с марта 1960 года по февраль 1970 года. В начале своей работы тов. ІРЖЕНКО А.И. уделял определенное внимание развитию университета, организации учебной и научной работы, воспитанию и подготовке молодых специалистов.

За научную и педагогическую деятельность он в 1961 году награжден орденом Трудового Красного Знамени, а в 1965 году ему было присвоено почетное звание Заслуженного деятеля науки Украинской ССР.

За время работы в университете профессор ІРЖЕНКО А.И. принимал участие в общественно-политической жизни университета и города. Он являлся членом Обкома КП Украины, депутатом Одесского Областного Совета депутатов трудящихся, членом парткома университета, председателем Одесской Областной организации общества "Знание".

Однако, наряду с этим, в работе тов. ІРЖЕНКО А.И. имели место существенные недостатки, которые постепенно усугублялись.

Коммунист ІРЖЕНКО А.И. зазнался, стал на путь грубого администрирования и произвола, нарушения принципа сочетания единоначалия и коллективности в руководстве, неправильного, непартийного подхода к подбору и расстановке кадров. Субъективизм в подборе кадров, подчеркнута недоброжелательное отношение к некоторым ведущим учёным создали в университете нездоровую обстановку, крайне отрицательно влияли на организацию учебной и идейно-воспитательной работы и выполнение поставленных перед университетом задач.

Коммунист ІРЖЕНКО А.И. часто игнорировал решения партийной организации, не считался с мнением коллектива, проректоров, деканов и заведующих кафедрами.

Являясь членом первичной партийной организации химического факультета тов. ІРЖЕНКО А.И. не регулярно платил партийные взносы, зачастую не являлся на партийные собрания, пренебрежительно относился к партийному бюро.

На партийных собраниях и заседаниях партийного комитета университета коммунисты неоднократно указывали тов. ІРЖЕНКО А.И. на его неправильные действия, но из этих кри-

- 2 -

тических замечаний он практически никаких выводов не делал, стиль руководства университетом не менял. Все это привело к тому, что тов. ЮРЖЕНКО А.И. был снят с поста ректора Одесского госуниверситета. Из этого урока он так же не извлек должного для себя вывода, о чём свидетельствует его неблагоприятное поведение в роли заведующего кафедрой, демонстративное проявление неприязни к новому ректору, противопоставление себя и своих сторонников партбюро химического факультета.

В мае 1970 года в газете "Правда" была опубликована статья "Издержки доверчивости", в которой давалась правильная и принципиальная оценка деятельности коммуниста ЮРЖЕНКО А.И.

В результате обсуждения статьи и всей деятельности тов. ЮРЖЕНКО А.И. на посту ректора на заседании парткома и партийном собрании университета ему был объявлен СТРОГИЙ ВЫГОВОР С ЗАНЕСЕНИЕМ В УЧЁТНУЮ КАРТОЧКУ за зажим критики, нарушение принципа сочетания единоначалия и коллективного руководства, неправильный подбор и расстановку кадров. Одновременно коммунист ЮРЖЕНКО А.И. был выведен из состава партийного комитета университета. Для оздоровления обстановки партийное собрание признало нецелесообразным его дальнейшую работу в коллективе университета.

Это решение парторганизации университета было одобрено решением бюро Одесского Обкома КПУ от 25 июня с.г., а также в статье газеты "Правда" "Никому не позволено", опубликованной 20 июля с.г.

Характеристика утверждена на заседании партийного комитета университета 28 августа 1970 года, протокол № 19.

СЕКРЕТАРЬ ПАРТКОМА
УНИВЕРСИТЕТА
профессор

А. Сурилов

/А.СУРИЛОВ/

В Ы П И С К А

из протокрла № 13 заседания партийного комитета Одесского гос-
университета им.И.И.Мечникова от 29 мая 1970 года.

На заседании парткома присутствовали члены парткома:
т.т.Сурилов А.В.,Светличный В.И.,Ганевич И.В.,Тюпин С.И.,
Цветков В.А.,Цесевич В.П.,Ковбасюк С.М.,Ткаченко Т.И.,Полищук
Д.И.,Богатский А.В.,Юрженко А.И.,Калустьян Л.Х.

СЛУШАЛИ : Доклад тов.СУРИЛОВА А.В. " О задачах партийной орга-
низации университета и всего коллектива" в свете
статьи " Издержки доверчивости",опубликованной в га-
зете " Правда" 17 мая 1970 года.

В обсуждении доклада принимали участие все члены
парткома.Были внесены дополнения.пояряду вопросов./Доклад при-
ложен к протоколу-стендаграмме партийного собрания от 30.У.1970г

ВЫСТУПАЛИ: Тов.Юрженко А.И.- Оценивается деятельность бывшего
ректора и поэтому я прошу дать мне слово.Возможно,
ректорская деятельность моя была не совсем удачная,но ведь
я работал не только ректором университета,но и как учёный.Если
я и пригласил в университет кого-нибудь,то это были учёные,ка-
торые достойны работать в университете.

Статья в "Правде",в основном,правильная,но отдель-
ные вопросы освещены неточно.

Далее тов.Юрженко А.И. возражает по ряду основных
вопросов,поднятых в газете "Правда".

Тов.ПЛОСКОНОС Г.А.- Предлагает вопрос.Из Вашего
выступления следует,что в целом статья "Издержки доверчивости"
справедлива,но затем Вы по частям критикуете её содержание и
тем самым возражаете против её содержания.

Что же,по Вашему мнению ,Вы считаете правильным в
названной статье?

Тов.ЮРЖЕНКО А.И.- Я уже сказал,что в целом статья
справедлива,но я хочу уточнить ряд вопросов.

Тов.Полищук Д.И. -У бывшего ректора было много недо-
статков,не только как у ректора в стиле его работы,но и как
у человека.На общеуниверситетских собраниях и партийных собра-
ниях коммунисты неоднократно выступали с критикой стиля работы
бывшего ректора.Критика его методов работы имела место и на
заседаниях парткома и на предыдущих отчетно-выборных собраниях.

- 2 -

Подвергался критике тов. Юрженко А.И. и со стороны секретаря Обкома партии тов. Гладкой Л.В. и зав. отделом науки и учебных заведений тов. Чередниченко А.П.

К сожалению, тов. Юрженко А.И. не прислушивался к критическим замечаниям. Примеры Вашего поведения на учёном Совете химического факультета и Ваши реплики на большом Совете/май 1970 года/, на юбилейном вечере—пример отношения к новому руководству. Последняя Ваша поездка в Киев, показывает Ваше отношение к новому ректору. Сейчас тов. Юрженко А.И. создает оппозицию против нового ректора тов. Богатского А.В., следовательно, не сделал необходимого вывода и из статьи.

Тов. ЮРЖЕНКО А.И.— У меня нет противопоставлений новому ректору. Я его рекомендовал на должность проректора, я его рекомендовал на должность ректора в Министерстве и ЦК КПУ.

Тов. ЧЕРЕДНИЧЕНКО А.П.— Поступила информация о том, что были противодействия против Богатского А.В., как ректора университета. Ваше выступление сейчас показывает, что Вы не сделали необходимых выводов.

Тов. БОГАТСКИЙ А.В.— Я полагал, что сегодня на заседании парткома товарищи коммунисты услышат самокритичное выступление тов. Юрженко А.И. Однако, тов. Юрженко А.И. нет правильного отношения к статье, не сделаны выводы из статьи, и, если тов. Юрженко хочет работать в университете, то он должен пересмотреть свое отношение к работе.

Тов. ГАНЕВИЧ И.В.— Выступавшие коммунисты справедливо подвергли критике работу тов. Юрженко А.И. Действительно, трудно было решать важные вопросы работы университета. Критику в свой адрес тов. Юрженко А.И. считал предвзятой, а людей критикующих его — своими врагами. Все ли члены парткома выступали против неправильных действий бывшего ректора? Нет. Поэтому я считаю, что нужно вынести тов. Юрженко А.И. строгий выговор с занесением в учётную карточку и вывести из состава парткома госуниверситета.

Тов. ЦЕСЕВИЧ В.П.— Александр Иванович действительно работал не только ректором, но и учёным. Но сегодня мы обсуждаем вопросы, поднятые в статье, анализируем недостатки, имевшие место в стиле работы бывшего ректора и намечаем пути преодаления этих недостатков. Следовательно, о недопустимости подобного рода положения впредь. Методы работы тов. Юрженко А.И. причинили серьёзный ущерб работе университета и заслуживают осуждения.

Тов. КАЛУСТЬЯН Л.Х.— В последние годы работы бывшего ректора члены парткома выступали с резкой критикой методов решения вопросов работы университета со стороны тов. Юрженко А.И.

- 3 -

В ряде случаев со стороны бывшего ректора имели место случаи нарушения принципа коллегиальности в решении вопросов и даже случаи игнорирования решений парткома, на что тов. Юрженко А.И. указывалось и парткомом, и Обкомом, и ЦК КПУ. Тов. Юрженко А.И. не делал ни каких выводов из критики. Попытка на сегодняшнем заседании отвергнуть критику, данную в статье, еще раз свидетельствует, что Вы не поняли главного и, если и на партсобрании будете выступать в таком же духе, то коммунисты сурово Вас накажут.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ: ГАНЕВИЧ И.В. - Вынести тов. Юрженко А.И. строгий выговор с занесением в учётную карточку и вывести из состава Парткома. /Единоголосно/.

ПАРТИЙНЫЙ КОМИТЕТ ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Статью "Издержки доверчивости", напечатанную в газете "Правда" считать справедливой и своевременной.

2. Доклад секретаря парткома тов. Сурилова А.В. с учётом предложенных дополнений и замечаний утвердить.

3. За зажим критики и расправу за критику, за нарушение ^{едининачалия} коллегиальности руководства работой университета, за неправильный, непартийный подбор кадров тов. Юрженко А.И. объявить строгий выговор с занесением в учётную карточку.

4. Вывести тов. Юрженко А.И. из состава партийного комитета университета.

СЕКРЕТАРЬ ПАРТКОМА

Сурилов /А. Сурилов/

В Ы П И С К А

из протокола-стенограммы № 5 закрытого партийного собрания
Одесского госуниверситета им.И.И.Мечникова от 30 мая 1970 г.

На партийном учёте в партийной организации Одесского госуниверситета состоит 586 членов КПСС и 26 кандидатов в члены КПСС.

На собрании присутствует 569 членов КПСС и 21 кандидат в члены КПСС.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

I. Обсуждение статьи "Издержки доверчивости", опубликованной в газете "Правда" 17 мая 1970 года.

/Докладчик тов. СУРИЛОВ А.В./

В ходе собрания выступили:

СУРИЛОВ А.В. /из доклада/..... На протяжении длительного времени проф. Юрженко А.И. в руководстве университетом вставал на путь грубого администрирования, что приводило к тяжелым конфликтам с партийным комитетом и общественными организациями.

Нарушая принцип сочетания единоличного руководства с коллективностью, бывший ректор университета проф. Юрженко А.И. культивировал негодную практику фаворитизма, выражавшуюся в выдвижении на руководящую работу лиц, которые по своим субъективным качествам не соответствуют высоким требованиям, предъявляемым руководителям.

...В ряде случаев бывший ректор университета вставал на путь произвола, игнорируя при этом партийный комитет университета, проректоров, деканов и заведующих кафедрами, на которых он обязан опираться в своей работе.

...Субъективизм бывшего ректора тов. Юрженко А.И., частая смена им руководителей различных звеньев, подчеркнута недоброжелательные отношения к некоторым ведущим учёным университета и благоволение к ряду лиц, которые по своим деловым и личным качествам зачастую явно того не заслуживали. Обстановка взаимных наветов и склопничества крайне отрицательно сказалась на выполнении университетом тех задач, которые были поставлены перед ним партией и правительством, привел к прогрессирующему снижению академической ^{учебной} ~~качества~~ ^{качества} ~~качества~~, к падению уровня политико-воспитательной работы и в конечном итоге, к ухудшению качества подготовки кадров, в том числе и научно-педагогических кадров через аспирантуру.

- 2 -

Товарищи! В деятельности профессора Юрженко А.И. на высшем посту ректора нашего университета нанесен немалый вред его развитию. Эта деятельность еще раз нуждается в принципиальной и острой критической оценке с тем, чтобы ничего подобного не имело места в стиле руководства университетом в дальнейшем.

Тов. ГАНЕВИЧ И.В. - ... Одно время я был среди тех, кто защищал Юрженко А.И. Думал, он умный человек, много сделал для университета. Почему у него "Я" всегда выпирает. Я сделал, я подготовил, я завершил. В ректорате было совещание. Некоторые хвалили - гениальный Юрженко. Выступил Гаврилов Н.И. и сказал - это благодаря Советской власти.

За 10 лет пребывания ректором тов. Юрженко произошел колоссальный рост нашей страны. Мог ли университет оставаться на месте? Это глупо, смешно. Вместе с ростом всего Советского Союза, Советской Украины развивался наш университет.

Вы не хотите понять, тов. Юрженко, что Вы нанесли колоссальный ущерб университету в подготовке и распределении кадров. За 9 лет освободил 78 человек.

... Жаль его, но надо проучить, чтобы не было по-вашему другим.

Тов. ДУЗЬ И.М. - ... Давно, дуже давно ми не чули на наших партійних зборах такої одвертості, прямої та чесної доповіді, яку сьогодні обнародував наш партійний комітет. Волосся стає дибом. Яке в ній відкрито багно, якій в ній розвинчано антипартійний маразм, як перед нами постали всі провокації, волюнтаристські та кар'єристські злодіяння, порушення партійних і громадянських норм співжиття халіфа на час, властолюбця, шучака чинів і звань безславного в своїй суті колишнього ректора Юрженка.

... Скажіть, хіба може після того всього представляти Юрженко нашу партійну організацію в керівних обласних партійних органах? НІ, не може. Чи може бути він членом обкому партії? НЕ, не може бути. Чи може бути він нашим обранцем до Обласної Ради депутатів трудящих? НЕ, не може бути. Чи може він, зважаючи на його розкладницьку діяльність останніх місяців, уже після зняття з посади ректора, залишитися в університеті? НІ, не може.

То завдання партійних зборів полягає в тому, щоб допомогти парткоміві, щоб поставити питання про виведення Юрженка із складу обкому, відкликання як депутата, звільнення його з посади завідуючого кафедрою університету і трудовлаштування за межами Одеси.

Тов. Калуст'ян Л.Х. - ... Надор правильно реагувати на товарищеску критику, а не беззастенно реагувати на

- 31 -

на нее, как это делал и воспринимал тов. Юрженко А.И.

...нельзя пренебрегать мнением коллектива, мнением коммунистов, нельзя пренебрегать мнением первичных партийных организаций, нельзя приглашать людей не проверенных и нельзя во главе работы ставить принципы приятелизма. Должен быть деловой партийный подход? Но тов. Юрженко не делал для себя выводов. Тов. Юрженко малейшее возражение рассматривал, как оппозицию со всеми вытекающими отсюда последствиями.

Примером неправильного отношения бывшего ректора к критике является его поведение после отчетного партийного собрания, когда значительная часть коммунистов выразила своё недоверие. Вместо правильных выводов, он игнорировал мнением партийного бюро, партийных бюро факультетов и деканов.

...После решения Обкома партии от 16 мая, несмотря на беседы на всех уровнях, Александр Иванович, выводов не делал. Свидетельством этого есть целый ряд фактов, но я хочу остановиться на очень ярком и характерном примере с конкурсной комиссией юрфака. Совет юридического факультета тайным голосованием, единогласно избрал доцента Стрельцова в Совет конкурсной комиссии. И.О. ректора Богатский подписал приказ, утверждающий состав Совета. Однако, возвратился из командировки Александр Иванович и был срочный сигнал по телефону - вернуть приказ. И в тот же день по мотивам, что "перепутали номер приказа", приказ вернули в тот же день на факультет за тем же номером 2625 от 9 декабря. Только фамилия Стрельцова была вычеркнута. Ни декану, ни Стрельцову не было сказано в причине выведения его из состава конкурсной комиссии. После бюро Обкома партии Совет юридического факультета единогласно избирает Стрельцова в состав Совета внои

...Особенно ^{трудно} стало работать после организации писем некоторыми учёными с просьбой оставить ректора на работе.

Этот подписной лист ходил по университету с ведома ректора. Бюро Обкома партии правильно поступило, выделило комиссию авторитетную комиссию для проверки университета в составе т.т. Корхова - ректора Одесского мединститута, профессора Кобуса - ректора гидрометеорологического института, ректора института народного хозяйства Огородника, секретаря парткома политехнического института Беньковского, профессора Савицкого. Комиссия в течение 5-ти месяцев тщательно проверяла работу партийной организации университета. Нам было всем очень тяжело, но ничего. Комиссия 4 мая 1969 года доложила результаты проверки. Справку зачитал зам. председателя комиссии, профессор Корхов в присутствии всей комиссии. От Обкома партии был Чередниченко А.П. Все мы согласились. Были сделаны замечания, но справка отражала истинное положение

- 4 -

ние. И вот бюро Обкома партии 16.У.1969 года заседало, бюро было напряженным. На бюро тов. Огородник, председатель комиссии, дезориентировал членов бюро Обкома партии, доложил не ту справку, которую нам зачитывали, подписанную всеми членами комиссии, а доложил свои личные соображения.

Я с~~я~~ всей партийной ответственностью заявляю, что т. Огородник дезориентировал членов бюро Обкома партии. Кстати, это говорят и все члены комиссии, которые были приглашены на бюро. Если бы он не дезориентировал членов бюро Обкома партии, то мы бы сегодня здесь не собрались. Было бы тогда все правильно решено. Тов. Огородник должен нести партийную ответственность. /Ап-подисменты/.

... Хотелось думать, что ректорам будут сделаны правильные выводы, хотелось верить, что Александр Иванович поймёт, что университет — это не его вотчина. К сожалению, это не случилось.

... Для чего Вы говорите сегодня — я Алексея Всеволодовича сделал деканом, я сделал зав. кафедрой, я сделал проректором, сделал ректором. Не Вы рекомендовали, а партийные органы, партком, Обком, ЦК.

Тов. СТРЕЛЬЦОВ ... Тов. Юрженко в последние годы решил, что это не государственное учреждение, а его вотчина и всё, что делается — должно исходить только из его рук. Партийной организации, коллектива в этом смысле нет.

Все сотрудники университета делились на угодных и не-угодных и по этому принципу, если это можно назвать принципом, решались все вопросы.

Особенно мне бы хотелось подчеркнуть в буквальном смысле этого слова — партийную незрелость тов. Юрженко, потому что руководитель такого большого учреждения, такого большого учебного заведения, у которого нет настоящей партийности, не может руководить учреждением.

... Надо создать деловую атмосферу — атмосферу рабочую, чтобы мы могли по-настоящему трудиться. В этой ситуации и для университета и для т. Юрженко будет лучше, чтобы мы расстались.

Тов. ЛЕОНОВ — ... Я не буду повторять того, что здесь было правильно сказано, что действительно ректор потерял чутьё коммуниста, оторвался от партийной организации, игнорировал коллектив хотя везде бил себя в грудь, что он ленинец, надо по-ленински работать и тому подобное. У нас не перевелись такие коммунисты. Слава богу, что их немного, которые бьют себя в грудь, а сами

- 5 -

делают совершенно противоположное. К ним принадлежит т. Юрженко.

...Со всей партийной ответственностью заявляю, что мы иногда резко, но с тактом, по-партийному, принципиально ставили вопросы об ошибках т. Юрженко? Мы не ставили тогда вопрос об его снятии; хотя правда член партии с 1954 года и возраст такой, что к 50-ти, может трудно поддаться воспитанию. В этих условиях в партии, если не поддается воспитанию, тогда ломают, чтобы привести в надлежащий порядок, чтобы понял в чём дело

...Я как председатель партийно-государственного контроля приходил к нему с планом. Он мне говорил, что это дело Министрства, а не наше проверять, как выполняется хозяйственная тематика, как испол^{ься}ается оборудование. Дело доходило до того, что, когда я хотел согласовать план, со мною разговаривали так: "оставьте".

Тов. ФАШЕНКО В. В. - Шановні товариші! Як що прямо і твердо дивитись правді в очі, без емоційних наштотхувань, треба визнати, що стаття в "Правді" є зразком партійної принциповості, є зразком для нас.

Як що стати над своїми суб'єктивними уявленнями, особистими емоціями треба сказати, що т. Юрженко протягом довгого часу ігнорував критику, не прислухався до громадської думки і хотів він того, чи ні, відштотхував від себе ділових людей, принципових комуністів.

...Це послідовне ігнорування критики не давало підстави думати, що А. І. при його суб'єктивних даних зміг сприяти оздоровленню атмосфери, яка склалась в нашому колективі.

Тов. ЗНАН А. А. - В течение нескольких лет, во всяком случае в течение трех лет, когда я был секретарем партийного бюро химического факультета, я наблюдал, что А. И. Юрженко систематически проводит политику кнута и пряника... кнута и пряника, повторяю еще раз. Эта политика сводилась к тому, что он стремился создать на химическом факультете группу лично преданных ему людей, путем раздачи квартир и других зримых и незримых благ, принятия на работу, в аспирантуру и т. д. В это же время, овсобожа^ясь от неугодных ему людей.

Такая политика привела к обострению обстановки на факультете, к принижению человеческого достоинства сотрудников, к зажиму критики.

...Как член партийной организации химического факультета тов. Юрженка пренебрегал своей партийной организацией, не считался с ее мнением, не посещал партийных собраний.

...Многих интересует как проявил себя коммунист т. Юр-

- 6 -

женко после того, как его фактически освободили от занимаемой должности. Нам представили на встрече заместителя министра с партийным активом университета как удовлетворение просьбы А.И. Юрженко. Мы расценили по другому и это было отмечено в выступлениях коммунистов. Так упрощать сложные вопросы нельзя.

После освобождения от занимаемой должности А.И. Юрженко через своего ученика С.С. Иванцова, который без указания т. Юрженко не делает ни одного шага, пытался дезорганизовать работу партийного бюро.

...Как вел себя т. Юрженко после опубликования статьи? Во-первых, он апелировал к ученым города и университета, пытался их дезинформировать по поводу материалов газеты "Правда", во-вторых, он уезжал без ведома из Одессы, не был на работе.

И последнее — учитывая, что А.И. Юрженко неправильно понимает критику и своими действиями наносит ущерб стабилизации и организации работы, на основе партийных принципов, просить вышестоящие организации о переводе его на работу в другое учреждение.

Тов. БОГАТСКИЙ А.В. — ...От всех нас, от нашего собрания требуется, прежде всего, сказать, как мы оцениваем эту статью. Я думаю, что вряд ли найдется хоть один человек, который скажет, что эта статья неправильна. Я думаю, что мы можем сказать единодушно, что эта статья является своевременной, правильной, что она верно отражает ситуацию и поможет другим сделать соответствующие выводы не только нам, но и многим другим вузовским и невузовским коллективам.

...Что каждый из нас должен критически посмотреть на любую сторону своей деятельности и спокойно, разумно, трезво посмотреть вперед, чтобы ничего из того, что составляло ошибки, недостатки не повторялось в университете в дальнейшем.

Какие пути чтобы этого добиться? По видимому только путь принципиального ленинского стиля критики и самокритики. Это то, чего нам не хватает в очень большой мере. Недавно мне приходилось выступать на партийном активе по этому вопросу и я, думаю, что мы должны очень серьезно задуматься над этой проблемой.

...Нам нужно работать дальше, нужно воспитывать каждого человека и за это ответственная наша партийная организация. Мне кажется, что мы, начиная от ректората, кончая любым звеном нашего коллектива, должны создать тот принципиальный дух критики и самокритики, который должен стать лозунгом нашего коллектива.

- 7 -

Тов. ГЛАДКАЯ Л. В. - ...Главный недостаток у т. Юрженко А. И. заключался в гипертрофированной персонализации своего положения. Это самое большое зло.

Надо сказать/что особенно печально и о чём не говорили товарищи, о чём надо было говорить, потому что, повторяю, меня интересует не прошлое, а будущее, в этом недостатке помогали ему очень многие товарищи в университете. Эти качества иногда ложились на благодарную почву, не было недостатка в критике т. Юрженко и не было недостатка и в его восхвалении. Если мы договорились до конца быть откровенными и говорить правду, то давайте говорить правду. Наверно на сегодняшнем собрании надо до конца раскрыть все аспекты этой проблемы, чтобы к ней не возвращаться, чтобы работать нормально, по-деловому, предъявляя весь комплекс требований друг к другу...

Тов. ПОЛИЩУК Л. И. - В связи с тем, что т. Юрженко не уяснил себе своих ошибок работать будет невозможно. Будет продолжаться групповщина. Поэтому следует считать нецелесообразным его дальнейшую работу в университете.

Тов. МАРКУШЕВСКИЙ - Як це так; Вайсбейну сувору догану і т. Юрженко сувору догану? Тому, я прошу внести пропозицію - т. Юрженка виключити з лав Комуністичної партії.

С МЕСТА - Там слабая формулировка, она не отражает действия Юрженко. Самое главное преступление - грубый, ничем не обоснованный зажим критики. За критику преследовали людей. За это он заслуживает исключения из партии.

ПАРТИЙНОЕ СОБРАНИЕ ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Считать статью в газете "Правда" "Издержки доверчивости" своевременной и правильной.

2. Осудить неблагоприятную деятельность бывшего ректора университета А. И. Юрженко, нанесшего серьезный вред развитию университета.

3. За зажим критики и расправу за критику, за нарушение принципа сочетания единоначалия и коллегиальности руководства, за неправильный, непартийный подбор кадров тов. Юрженко А. И. объявить СТРОГИЙ ВЫГОВОР С ЗАНЕСЕНИЕМ В УЧЁТНУЮ ПАРТИЙНУЮ КАРТОЧКУ И ВЫВЕСТИ ИЗ СОСТАВА ПАРТИЙНОГО КОМИТЕТА УНИВЕРСИТЕТА.

4. Считать нецелесообразным для университета, что т. Юрженко А. И. является депутатом Областного Совета депутатов трудящихся. Партийное собрание обязывает партийный комитет решить воп-

- 8 -

рос об отзыве тов. Юрженко А.И. из состава Областного Совета депутатов трудящихся.

Б. для оздоровления обстановки в университете считать нецелесообразным дальнейшую работу в университете тов. Юрженко.

СЕКРЕТАРЬ ПАРТИЙНОГО
КОМИТЕТА

А. Сурин /А. СУРИНОВ/

С П Р А В К А

на члена КПСС тов. ЮРЖЕНКО А.И.

ЮРЖЕНКО Александр Иванович, 1910 г. рождения, украинец, служащий, образование высшее, член КПСС с октября 1954 г. партбилет № 05794179, в момент возникновения персонального дела ректор Одесского Государственного университета им. И.И. Мечникова.

Партийных взысканий не имеет.

Партийная организация Одесского Государственного Университета им. И.И. Мечникова решением от 30 мая 1970г. объявила тов. ЮРЖЕНКО А.И. строгий выговор с занесением в учетную карточку за зажим критики и расправу за критику, за нарушение принципа сочетания единоначалия и коллегиальности руководства, за неправильный подбор кадров.

СУТЬ ДЕЛА:

При обсуждении в парторганизации Одесского Государственного Университета им. И.И. Мечникова статьи "Издержки доверчивости", опубликованной в газете "Правда" 17 мая 1970г. /на партийном собрании присутствовало 569 членов КПСС и 21 кандидат партии из 586 чл. КПСС и 26 кандидатов, состоящих на партийном учете/.

Ректор Университета тов. Юрженко А.И. был подвергнут резкой критике за администрирование в работе, нарушение принципа сочетания единоначалия и коллегиальности руководства, зажим критики и расправу за критику, неправильный, непартийный подбор кадров. Об этом говорили в своих выступлениях коммунисты т. т. Ганевич, Дузь, Калустьян, Стрельцов, Леонов, Фашенко,

Партийная комиссия предлагает: Утвердить решение партийного собрания Одесского Государственного университета от 30 мая 1970г. за зажим критики, нарушение принципа единоначалия и коллегиальности руководства, непартийный подбор кадров Юрженко Александру Ивановичу объявить строгий выговор с занесением в учетную карточку.

Председатель парткома *С. Матрцов*

С. Матрцов
/С. МАТРСОВ/

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 73

Заседания бюро Центрального РК КП Украины г.Одессы

от 28 августа 1970 г.

О тов. ЮРЖЕНКО А.И.

**/Докладывает т.Матросов,
присутствует т.Юрженко/.**

ЮРЖЕНКО Александр Иванович, 1910 года рождения, украинец, служащий, образование высшее, член КПСС с октября 1954 г. партбилет № 05794179, в момент возникновения персонального дела ректор Одесского Государственного университета им.И.И.Мечникова.

Партвзысканий не имеет.

Партийная организация Одесского Государственного Университета им.И.И. Мечникова решением от 30 мая 1970г. объявила тов.Юрженко А.И. строгий выговор с занесением в учетную карточку за зажим критики и расправу за критику, за нарушение принципа сочетания единоначалия и коллегиальности руководства, за неправильный подбор кадров.

БЮРО РК КП УКРАИНЫ ПОСТАНОВЛЯЕТ:

Утвердить решение партийного собрания Одесского Государственного университета от 30 мая 1970г. за зажим критики и расправу за критику, нарушение партийных принципов подбора и расстановки кадров, коллегиальности руководства коллективом и игнорирование решений партийной организации объявить Юрженко Александру Ивановичу строгий выговор с занесением в учетную карточку.

**Секретарь Центрального
РК КП Украины г.Одессы**

И. Крук
/И.КРУК/

СПОГАДИ СУЧАСНИКІВ

М. П. Маломуж

*Доктор фізико-математичних наук,
професор Одеського університету
імені І. І. Мечникова*

О. І. Юрженко – видатний ректор Одеського університету

Олександр Іванович Юрженко належить до найвидатніших постатей Одеського державного університету (ОДУ) за всі 150 років його існування. і безумовно, він відіграв найвидатнішу роль у піднятті престижу ОДУ у післявоєнні роки.

Професор Юрженко очолив Одеський університет у 1960 р. Це був пік хрущовської відлиги. «... При нем (Никите Сергеевиче Хрущеве) пахали целину, при нем летали на Луну, При нем достигли мы сияющих вершин!» Народ прокидався після довгого летаргічного сну. Апофеозом тієї пори став перший штучний супутник Землі і початок будівництва та перші успіхи знаменитого Новосибірського університету. У цій атмосфері відчув, що прийшов його час діяти, і Олександр Іванович Юрженко. Він був блискучим хіміком-полімерщиком (пройшов ґрунтовну Ленінградську школу), але в ньому чекав свого часу і неабиякий талант організатора масштабних науково-освітнянських проєктів. Саме тому його переїзд до Одеси був не випадковим. Природничі факультети Одеського університету фактично лежали у руїнах. Ні, будівлі факультетів були відбудовані чи реставровані, а от рівень

М. П. Маломуж

наукової думки на факультетах не піднімався вище від рівня провінційних педінститутів.

І це після того, що в університеті працювали біолог І.І. Мечников, Нобелівський лауреат, світового рівня хімік М.Д. Зелінський та фізик М.О. Умов, а також М.Г. Чеботарьов і М.Г. Крейн — титани математики ХХ ст. Саме вони у 20-30-ті рр. утворили математичні школи світового рівня, які конкурували зі школами Гетингена і Москви. Але війна і післявоєнна боротьба з космополітизмом зруйнували їх вщент. До університету запрошувались випадкові люди, які не ставили перед собою і кафедрами серйозних наукових проблем. Число публікацій у провідних наукових журналах Радянського Союзу обмежувалось одним-двома десятками на рік, що було вкрай низьким показником. Значні кадрові проблеми були накопичені й на факультетах гуманітарного профілю. Суттєвого поновлення вимагала і матеріально-технічна база університету. Існував гострий дефіцит студентських гуртожитків.

Олександр Іванович Юрженко приїхав до Одеси з честолюбним наміром перетворити Одеський університет на один з провідних університетів Радянського Союзу, і не менше! Він розуміє, що єдиний шлях до цього — це запрошення до Одеси провідних вчених з інших університетів Радянського Союзу і створення всіх необхідних умов для їх плідної наукової та викладацької роботи. Він складає немаленький перелік вчених, яких потрібно запросити до Одеського університету, встановлює з ними особисті контакти, з'ясовує умови, на яких вони згодні переїхати до Одеси. Це важкі умови, дуже важкі умови для початку бідних 60-х рр. Перш за все це житло, катастрофічна за важкістю проблема, виділення місць під лабораторії та закупівля сучасного обладнання, утворення нових кафедр з можливістю набирати людей не за списками парткомів, а за природними здібностями людей. Його мета — поставити на ноги, перш за все, природничі факультети, які завжди були і будуть серцевиною могутності та успішності країни. Кожна з цих задач могла зупинити будь-якого ректора, але не Юрженка. Він починає настирливо шукати контакти в партійних колах Одеси та України. «Стучите, и вам откроют!» і щастя таки пішло назустріч надзвичайно настирливій людині. Першим секретарем Одеського промислового обкому КППС на початку 1963 р. призначається Синиця Михайло Софронович. Він був добре освіченою людиною: закінчив Київський по-

літехнічний інститут, працював на київському заводі «Ленінська кузня», де пройшов шлях від інженера до головного інженера та директора заводу. До того ж, його наміри в Одесі не поступалися за честолюбством намірам Юрженка. Достатньо сказати, що прикраса Одеси, знаменитий Тещин міст, був побудований у роки секретарювання тут М. С. Синиці. Тому зовсім не дивно, що О. І. Юрженко і М. С. Синиця порозумілися з першого погляду. Підняття Одеського університету до рівня провідних університетів країни було явно до душі Михайлові Софроновичу. Він обіцяє надавати всіляку допомогу О. І. Юрженку, і вже протягом першого року з надзвичайно обмеженого міського фонду виділяє близько півтора десятка квартир для професорів, запрошених до Одеського університету. Не для коханок та «потрібних і догідливих» людей, а для тих, хто повинен підняти як рівень університету, так і престиж самих керівних осіб.

До Одеського університету починають приїжджати поважні ще молоді професори, які за своїми честолюбними намірами не поступаються О. І. Юрженку і М. С. Синиці. Перечислимо тільки кілька особистостей, які були запрошені до Одеського університету. Це фізики: 1) проф. Й. З. Фішер з Мінського університету, який очолив кафедру теоретичної фізики; 2) проф. А. Ю. Глауберман зі Львівського університету, який обійняв посаду директора науково-дослідного Інституту фізики; 3) проф. В. О. Преснов з Томського університету, який став завідувачем кафедри фізичної електроніки; математики; 4) проф. Ю. Й. Черський з Ростовського-на-Дону університету, який очолив кафедру методів математичної фізики; 5) доц. Г. С. Літвінчук також з Ростовського університету, який очолив кафедру математичного аналізу; 6) доц. С. К. Асланов із Саратовського університету, який був обраний завідувачем кафедри теоретичної механіки (невдовзі після переїзду до Одеси Г. С. Літвінчук і С. К. Асланов захистили докторські дисертації); з Іванівського педінституту був запрошений проф. А. І. Уйюмов, який не тільки очолив кафедру філософії, але й підняв рівень філософського життя в Одесі на небачену до нього висоту; на біологічний факультет був запрошений проф. А. Я. Розанов з Київського інституту проктології АМН СРСР, який став завідувачем кафедри біохімії, та інші. На хімічному факультеті, який був відносно добре укомплектованим, з'явилась нова кафедра фізико-хімії полімерів та колоїдів, яку очолив О. І. Юрженко. Першими співробітниками кафедри стали його учні, які переїхали до Одеси зі Львова.

Життя в Одеському університеті завирувало. Проілюструємо це твердження тим, що відбувалось на кафедрі теоретичної фізики Одеського університету. Прийнявши кафедру, проф. Й.З. Фішер зразу ж сформулював свої вимоги до членів кафедри:

1) обов'язкова участь у щотижневому семінарі кафедри теоретичної фізики;

2) обов'язкове реферування на семінарі кафедри провідних фізичних журналів світу (якщо не знаєте англійської, в пожарному порядку оволодівайте нею в найближчі місяці);

3) обов'язкова участь у науковій роботі кафедри. Публікація наукових робіт за тематикою кафедри, а нею стала фізика рідин і статистична фізика, тільки у провідних журналах світу;

4) обов'язкове відображення у лекційних курсах новітніх досягнень фізики;

5) формулювання тем курсових і дипломних робіт та кандидатських дисертацій повинно бути тісно пов'язаним з основним напрямком діяльності кафедри. Всі теми повинні бути гостро актуальними;

6) всі співробітники кафедри, кого така постановка вимог не влаштує, повинні перейти на інші місця роботи.

Щотижня по четвергах почав працювати двогодинний науковий семінар кафедри теоретичної фізики. До семінару потягнулись співробітники з інших вишів Одеси, а також студенти старших курсів, які вже починали мріяти про перехід до невеличкої групи теоретичної фізики. Через кілька місяців на семінарі вже виступали провідні вчені-фізики з різних куточків Радянського Союзу. Це радикально змінило ставлення до кафедри з боку студентів і аспірантів фізичного факультету. У наступні роки від бажаючих оволодівати теоретичною фізикою не було вже відбою. На сторінках провідних журналів Радянського Союзу почали з'являтися статті співробітників кафедри теоретичної фізики. А от трьом співробітникам, які не змогли чи не захотіли підкорити своє життя суворим вимогам завідувача кафедри, довелося-таки залишити кафедру. Майже кожного року аспіранти кафедри почали захищати кандидатські дисертації, а згодом співробітники кафедри почали готувати і докторські дисертації. Співробітники кафедри постійно запрошувались як основні доповідачі на республіканські та всесоюзні конференції з фізики рідин та молекулярної фізики. Кафедра

теоретичної фізики ОУ явно увійшла до числа найкращих кафедр вишів Радянського Союзу.

Щось подібне відбувалось і на всіх інших кафедрах, які очолювали запрошені О.І. Юрженком професори. Дбайливо зоране і удобрене поле почало приносити багаті врожаї. Буквально за кілька років ОУ увірвався до числа кращих університетів Радянського Союзу. і це була велика заслуга О.І. Юрженка.

Олександр Іванович починає мріяти і про розбудову сучасного університету, в якому в одному місці були б зібрані всі факультети і лабораторії, було створене сучасне студентське містечко, бібліотека, стадіон, спортзали, розважальні заклади. В унісон йому думає і Михайло Софронович Синиця. Він сприяє виділенню території у півтори-дві сотні гектарів землі на Пролетарському (Французькому) бульварі Одеси і внесенню побудови сучасного університету до генерального плану Одеси. Починаються і перші роботи...

Та не судилося цьому задуму стати історичною подією в житті Одеси. Вже на порозі стояла брежнєвська стагнація. Вона змінилась невдалим експериментом з перебудовою. А коли вже до влади на початку 90-х прийшли спекулянти, кримінал і підібрані ними люди, годі було вже й думати про розбудову Одеського університету. На його території будуються 25-поверхові будинки, паркінги, ресторани, гольф і тенісні корти одеської кримінальної еліти...

Хочеться додати ще кілька штрихів до образу Олександра Івановича. Він був українцем за походженням і за покликом душі. Але його характеризувало і толерантне ставлення до людей усіх інших національностей: росіян, євреїв, молдаван, болгар, вірменів ... Він намагався не помічати норм на кількість євреїв, яких можна було зараховувати до Одеського університету згідно з постановами Комуністичної партії сприяв, як міг, продовженню навчання євреїв у аспірантурі та подальшому працевлаштуванню. Та й серед запрошених ним професорів майже половина була євреями. Дискримінація євреїв належить до числа найогидніших явищ радянської доби нашого життя, а також раніше і пізніше, але шляхетний українець Олександр Іванович Юрженко робив все, що він міг зробити, для пом'якшення ситуації.

Саме на його долю випало святкувати 100-річчя з дня народження Одеського (Новоросійського) університету. Символічно, що це відбулося

саме у той час, коли університет був на крутому підйомі, коли, здавалось, що йому по силах подолати будь-які перешкоди.

Та не тільки удача була супутником Олександра Івановича Юрженка в Одеському університеті. Були і заздрість, і бажання приписати досягнуті успіхи парткому Одеського університету. Зберігалось і неабияке бажання повернутись до спокійного життя, яке було в університеті до приходу О.І. Юрженка. Прочитав лекцію чи провів семінар або практичне заняття – і ти вже вільний. Не треба тобі йти до бібліотеки, читати якісь там журнали, та ще й, не приведи Господи, написані англійською, друкуватись у самвиданнях, або, простіше, мурзілках, скільки забажаєш і що забажаєш, спокійно спати і корчити з себе визначного спеціаліста. І сірі мишки почали шукати слабкі місця, і знайшли! Он, дивись, асистента Х. зараховують на півставки, а гроші він не отримує, віддає завідувачу кафедри. Так проходить місяць, два, три, кафедра купляє якийсь новий прилад, дефіцитні реактиви або щось інше. До асистента підходять солідні дяді з парткому і починають розкручувати:

– Це правда, що Ви зараховані на півставки?

– Так, правда.

– А правда, що Ви віддаєте зароблені гроші завідувачу кафедри?

– Так, правда. Але ж я виконую тільки невеличку частину роботи. Стільки ж зусиль докладають й інші члени кафедри.

– Але якщо зараховані ви, то ви і повинні отримувати зароблені гроші.

Кафедра не має ніякого права відбирати їх у Вас. Це порушення закону. Викладіть, будь ласка, ситуацію, в якій Ви опинились, на аркуші паперу і занесіть до парткому. Ви повинні допомогти партії у наведенні порядку в університеті.

Що залишається робити асистенту Х. чи лаборанту У.? На завтра солідний дядечка знову нагадує їм про їхній обов'язок, особливо, якщо хтось з них член партії або комсомолец. Сідають і пишуть, і тихцем заносять до парткому. Такі ж папірці приносять й інші співробітники університету, зростає гірка паперу... Знайшлося в цій історії і місце Іуді Іскаріоту. На свого Вчителя показав і один з його учнів. Але на відміну від Іуди в подальшому він зробив достатньо успішну кар'єру. Написавши усі ці рядки, я не виправдовую такі методи закупівлі так потрібного обладнання, але використаний спосіб був чи не єдино можливим у той час та й набагато

пізніше. Тому я особисто засуджую таке піклування парткому про дотримання законності в університеті. Але для сучасного читача потрібно додати, що рівень корупції у ті часи неможливо навіть порівнювати з тим, що існує на 25-му році незалежності України.

Пильне око парткому продовжувало виявляти й інші кримінальні факти. Так, у другій половині 60-х рр. дозорці помічають, що бухгалтером університету стає жінка аж занадто привабливого вигляду. З чого б це?

— Як з чого? Коханка ректора Юрженка! Ви тільки подивіться, як він з нею розмовляє, як лагідно посміхається!

— Ну, а як потрібно спілкуватись з жінками?

— Ну, це вже необхідно бути сліпим, щоб не бачити, кого він привіз до університету з Кримського санаторію, де він відпочивав.

— Іване Михайловичу, — звертаються до щойно обраного професором Дузя з філфаку, — Ви ж мовознавець, літератор, а разом з тим і член парткому, обіграйте якимось коханку ректора.

І Іван Михайлович не підвів! На одному із засідань парткому, на якому сірі мишки вже не стримувались ні владою країни, ні порядністю, він виголосив історичну промову:

— Цар Іван Грозний, щоб увійти в історію, наказав вилити у дворі Кремля цар-пушку. А що ж зробив наш ректор, щоб увійти в історію? Він розшукав десь на Південному узбережжі Криму і привіз до університету цар-...опу.

Оплески заглушили не тільки його останні слова, а й невеличкі залишки розуму і так недолугих у своїй більшості членів парткому. Це вже було початком кінця періоду ректорства О.І. Юрженка і золотого періоду у розвитку Одеського університету. Потім були ще статті у всесоюзних газетах, були доноси та інший бруд. Зрештою Олександр Іванович Юрженко залишив Одеський університет...

Я не можу поручитись за кожне слово, наведене мною, і навіть за існування і повну достовірність цих історій. Я чув їх від різних людей і, звичайно, з різними варіаціями. Але дух того, що відбувалось тоді в стінах Одеського університету, і що сприймалось навіть студентами тих років, я намагався передати максимально чесно. А от люди, які б могли розповісти багато чого з особистого спілкування з Олександром Івановичем, досі здригаються і замовкають, коли просиш їх розповісти про якісь деталі...

Але вогонь у душах, запалений ним, не загас. За п'ять років на посаду ректора Одеського університету було обрано відомого фізика Сердюка Віктора Васильовича. Він гідно прийняв естафету вірного служіння справі подальшого підняття рівня науки і освіти в Одеському університеті і 12 років ніс цю почесну, хоча і надзвичайно важку, естафетну паличку. Але сірі мишки підсиділи і його. Невже доля видатних людей не буває щасливою?

На фасаді головного корпусу Одеського університету ми бачимо багато меморіальних дошок, які сповіщають нас прізвища видатних особистостей, пов'язаних з університетом. Серед них ми знаходимо і прізвища тих, хто був запрошеним О. І. Юрженком до Одеського університету. А от меморіальної дошки на честь самого Олександра Івановича досі немає.

Я не був особисто знайомий з Олександром Івановичем та й бачив його високу постать з високим чолом тільки з десятків-півтора разів. Не більше 2-3 разів чув його низький голос з переконливою українською вимовою (прононсом). Але його справи, його надзусилля щодо підняття реноме Одеського університету глибоко закарбувались у моїх пам'яті та душі. Якби мені хотілось, щоб це відчуття вдячності визначній особистості розділили зі мною й інші читачі цього коротенького есе.

В. І. Галібей,
випускник Львівського університету
імені І. Франка, кандидат хімічних
наук, доцент Одеського університету
імені І. І. Мечникова

Час все розставить на свої місця

Олександр Іванович Юрженко завідував кафедрою фізичної та колоїдної хімії, був проректором з навчальної роботи Львівського університету (ЛДУ). Він прекрасно читав лекції з фізичної хімії студентам хімічного факультету. В цей час почав бурхливо розвиватись напрямок хімії полімерів, але навіть на хімічному факультеті не читався загальний курс «Хімія високомолекулярних сполук». У 1958 р. на кафедрі органічної хімії вперше почали читати студентам п'ятого курсу спецкурс «Синтез полімерів».

В. І. Галібей

На кафедрі фізичної хімії проводилась науково-дослідна робота з радикальної полімеризації в гомогенних і гетерогенних системах. Почалась робота з дослідження перекисних сполук як ініціаторів полімеризації вінілових мономерів.

На V курсі я спеціалізувався на кафедрі органічної хімії. О.І. Юрженку був потрібний співробітник для синтезу органічних пероксидів, і мене за рекомендацією завідуючого кафедри органічної хімії взяли пра-

цювати на кафедрі фізичної хімії. За рік я був переведений міністерством до Одеського університету (ОДУ), де пропрацював на різних посадах до виходу на пенсію у 1995 р.

Слід зауважити, що на хімічному факультеті Львівського державного університету велику увагу приділяли навчанню студентів, особливо ретельно проводились практикуми на всіх кафедрах, що дозволяло випускникам плідно працювати після закінчення вишу.

Так, з 54 випускників нашого курсу не менше ніж 12 осіб захистили кандидатські дисертації. Четверо стали докторами хімічних наук.

У 1959 р. у Донецьку був заснований науково-дослідний інститут «Укр НДІ Пластмас» (Укр НИИ Пластмас – російською), куди за розподілом було направлено 15 випускників нашого курсу. з часом за результатами досліджень ними було захищено шість кандидатських та дві докторські дисертації. Випускник кафедри фізхімії полімерів та колоїдів Ю. С. Зайцев багато років працював директором цього інституту. А. Є. Батог, випускник кафедри органічної хімії, був провідним фахівцем СРСР з епоксидних смол.

У 1960 р. за ініціативою ректора ОДУ О.І. Юрженка була створена кафедра фізико-хімії полімерів та колоїдів – перша кафедра такого типу в СРСР. На кафедрі читали загальні курси «Високомолекулярні сполуки», «Колоїдна хімія» та низку спецкурсів. Були створені лабораторні практикуми з цих дисциплін.

Розроблялися та видавалися методичні вказівки для практикумів з високомолекулярних сполук, колоїдної хімії та спецпрактикумів.

З часом на кафедрі почали вести госпдоговірні науково-дослідні роботи, що давало певні кошти для закупівлі обладнання та реактивів.

На кафедрі проводилась науково-дослідна робота в галузі радикальної полімеризації вінілових мономерів (стиролу, метиметакрилату) в гомогенних (полімеризація в масі) та гетерогенних (емульсійна полімеризація) системах.

Велись дослідження перекисних сполук як ініціаторів в полімеризації. Досліджувались не лише моноперекисні сполуки (які почали вивчати ще в ЛДУ), а й було синтезовано нові класи перекисних сполук з термічно нееквівалентними о-о-зв'язками (дипероксиди, трипероксили, полімерні пероксиди). Такі ініціатори можуть бути використані для одержан-

ня полімерів з перекисними зв'язками, що дозволяє отримувати блок-сополімери.

Безпосередньо в керівництві цими експериментальними роботами брав участь С. С. Іванчев, який у 1968 р. захистив докторську дисертацію. За цією тематикою співробітниками кафедри було захищено декілька кандидатських дисертацій під керівництвом О. І. Юрженка та С. С. Іванчева.

Робота в цій галузі була направлена на Всесоюзну ВДНГ і була відзначена золотою, срібною та бронзовою медалями за розробку в лабораторних умовах нових перекисних ініціаторів для одержання блок-співполімерів і підготовку їх впровадження у виробництво.

За часів ректорства О. Ю. Юрженка в ОДУ була побудована та запущена в роботу електронно-обчислювальна машина. У 1962 р. на базі хімічного факультету створена науково-дослідна лабораторія паливних елементів. Почалось будівництво різних об'єктів (навчальні корпуси, гуртожитки, будинки). Наводився порядок в розміщенні факультетів, кафедр, лабораторій в корпусах університету, ботанічному саду, університетському пляжі.

О. І. Юрженко добився, що на вченій раді університету можна було захищати докторські дисертації з хімії.

Що над О. І. Юрженко нависла якась загроза, я зрозумів, коли на кафедрі він попросив у Н. Я. Вільшанської пробачення за зауваження, яке він їй раніше зробив. Для мене це був грім серед ясного неба. Олександр Іванович розумів, що його знімуть з посади ректора, але він хотів залишитись працювати на кафедрі. Думаю, що для того, щоб звільнити його з університету, треба було влаштувати скандал на кафедрі, і Вільшанські В. А. та Н. Я. допомогли організувати його. Щоб запобігти звільненню з посади завідуючого кафедрою, Олександр Іванович вирішив попросити пробачення. Не допомогло. Навіть, якщо між Вільшанським і Юрженком були б якісь серйозні, непримиримі протиріччя, то в нормальних наукових колективах проблема вирішується так: учень покидає вчителя (звільняється), а у нас вийшло навпаки.

Мені незрозуміло, чому О. В. Богатський та Л. Х. Калуст'ян стали противниками О. І. Юрженка. Я не бачив ніяких документів, що мають відношення до цієї справи. Коли ОДУ очолював О. І. Юрженко, О. В. Богатський завідував кафедрою органічної хімії та шість років був деканом хімічного факультету. Л. Х. Калуст'ян був парторгом університету і ніби все, в моєму розумінні, було добре.

С. С. Іванчев, тодішній декан хімічного факультету і доцент нашої кафедри, не зрадив О. І. Юрженка і тому сам був змушений звільнитись з університету. Він переїхав працювати в Ленінград у науково-дослідне об'єднання «Пластполімер», з яким до того проводив госпдогвірну роботу. (Правда, в наздогін йому, була надіслана догана по партійній лінії).

Він зробив там успішну кар'єру, ставши директором Санкт-Петербурзького філіалу Інституту каталізу імені Г. К. Борескова Сибірського відділу РАН, та отримав звання член-кора РАН.

Слід відзначити, що противники О. І. Юрженка, щоб зробити йому як найбільючіше, повідомили йому про покарання в день його 60-річчя.

Після звільнення О. І. Юрженка викладачів нашої кафедри (крім Вільшанських Н. Я. і В. А.) критикували на вченій раді хімічного факультету.

Я був тоді нагороджений срібною медаллю ВДНГ. Звичайно, подібні нагороди бул прийнято вручати на вченій раді ОДУ. Але хіба ж було можна в цей час прилюдно нагороджувати співробітників О. І. Юрженка, коли їх лаяли і звинувачували у всіх гріхах? Грошову премію я отримав, а медалі не віддали. Я сказав, що повідомлю ВДНГ, що мені не дали медаль. Тоді, коли я читав на кафедрі лекцію по спецкурсу студентам V курсу, прийшов хтось з деканату і мені «прилюдно» вручили медаль. Дрібниця, але про щось говорить.

У 2010 р. на хімічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова відзначали 100-річчя з дня народження О. І. Юрженка. На торжество прибуло багато осіб, які знали Олександра Івановича, не лише з Одеси, а й з України та Росії. Був присутній син О. І. Юрженка. з Санкт-Петербурга приїхав С. С. Іванчев (думаю, що він був одним з ініціаторів цих урочистостей).

Було багато виступаючих, як з ОНУ, так і приїжджих гостей. Всі оратори говорили лише теплі слова про О. І. Юрженка, про його плідну роботу на посаді ректора ОДУ та керівника кафедри фізико-хімії полімерів та колоїдів.

Як бачимо, час все ставить на свої місця.

На закінчення скажу, що я вдячний О. І. Юрженку за те, що він, знаючи, що я син репресованого, взяв мене на роботу, дав можливість виконати та захистити кандидатську дисертацію.

ВИСНОВКИ

Газета «Правда», орган Центрального комітету Комуністичної партії Радянського Союзу, яку комуністи всього світу (а їх було понад 80 мільйонів) мали за зразок чесності, відвертості, правдивості, освіченості, у своїй статті «Иждержки доверчивости» 17 травня 1970 р. допустила низку необачностей, несерйозних тверджень. Факти, які наводились у статті (кабінет ректора, учні в лапках, дружки, земляки ректора та ін.) не знайшли місця при обговоренні діяльності экс-ректора Юрженка. У таких питаннях, як підготовка дисертацій родичами вчених або захист дисертацій на «своїх» кафедрах, засвідчили повну некомпетентність кореспондентів, а значить, і редакції у житті вищої школи. Стосовно звинувачень в адмініструванні в роботі ректора, то газета знехтувала словником російської мови і вживала це слово не як головний метод роботи адміністратора, хотіла вбачати в цьому партійно-політичний зміст, що вихолощує роботу ректора. Іншими словами, вимагала від ректора кожний свій крок узгоджувати з невченим секретарем парткому.

Щодо колегіальності. Тут кореспонденти не знають, що чинять. Колегіальність ректора суворо регламентована документами. Вона здійснюється через засідання вченої ради університету, засідань малого і великого ректорату, конкурсні комісії, приймальні комісії, наради активу. У них, як правило, був секретар парткому і голова профкому. Але газета «Правда» про це навіть не згадує. Під колегіальністю в роботі ректора вона бачила тільки узгодження роботи ректора з секретарем парткому.

Самі п'ятигодинні збори відбувались за заздалегідь підготовленим сценарієм. Щоб нейтралізувати чутки, що готується розправа над вдалим організатором і талановитим вченим, українцем за походженням, головою зборів було запропоновано заляканого і переляканого підстаркуватого доцента, якій відчував, що його у будь-який момент можуть відправити на пенсію. Виступаючі були ретельно підібрані та озброєні фактами, час-

то дев'ятирічної чи п'ятирічної давності, настільки дрібними, недостатньо мотивованими, що в нормальній атмосфері ними б нехтували. А ще факти були часто голослівні. Виступаючі розуміли, що за порушення, неправильне тлумачення, фальсифікацію ніхто їх не притягне до відповідальності, бо нема такої сили, щоб побороти партком і газету «Правда». Читачу, зверни увагу на волюнтаризм, диктат самої газети «Правда», проти наявності яких в діях Юрженка вона виступала. В одеському випадку говорить про якісь протидії екс-ректора новому ректору, але конкретних фактів, хоч би однієї фрази, слова Юрженка не наводить. Голослівність кладеться в основу надуманих звинувачень. П'ять місяців працювала комісія обкому партії з числа керівників інших вишів та бажаних парткому висновків не зробила, не було фактів. А «Правда» видає це як аргумент проти Юрженка.

І в одеському, і в київському випадках головними фактами проти екс-ректора були листи чи листи-анонімки. Тож назви «Правда» висновки якої-небудь комісії хоч би по одному з доносів. Нема. Все безіменне. Все позбавлено конкретних доказів. Зате шалене намагання газети сфабрикувати з нічого партійний кримінал зашкалює. Більше того, жоден контрафакт, точніше, контрзвинувачення від самого Юрженка не сприймався. А навпаки — викликав шквал емоцій. Все йшло неначе за Криловим: «Ты виноват уж тем, что хочется мне кушать». А щоб вуха криловського вовка не стирчали, придумали розпливчаті і безрозмірні звинувачення в адмініструванні, порушенні колегіальності, суті яких самі не розуміли. А коли Юрженко їм розтлумачував, слухати не хотіли, бо «хотелось кушать».

«Правді» не пощастило. Поняття адміністрування і порушення принципів колегіальності навіть за вуха не можна було притягнути до діяльності Юрженка в Київському технологічному інституті легкої промисловості. Тоді «піймали» його на госпрозрахунковій тематиці. Виявляється, незначний відсоток зарплат на добровільних засадах дослідники договірної проблематики виділяли для закупок обладнання, необхідного для виконання дослідних робіт. Без цього якісні досягнення мети неможливі. На кафедрах, в лабораторіях не те що сучасного обладнання, нормальних друкарських машин не вистачало, не кажучи вже про наявність розхідних матеріалів чи оренду транспорту для перевезення колективу кафедри на об'єкт дослідження. То була загальносоюзна практика. Гроші на облад-

нання і поточні витрати не передбачались. Друзі парткому намагались розіграти цю карту на кафедрі полімерів ще в ОДУ, однак підлеглі Юрженка виявились поряднішими за киян. Вони, одесити, діяли узгоджено, добровільно, усвідомлюючи необхідність обладнання для лабораторій. Ніхто з них Юрженка ні в чому не звинуватив, не продав. А в Києві знайшлися передусім ті, хто не виконував плани дослідницьких робіт і, бажаючи відвести від себе увагу, звинуватили Олександра Івановича в своїх недоліках. Отож, «тітушки» в Києві завелись набагато раніше, ніж у 2014 р.

А подивись, читачу, як подає «Правда» цей благодійний порив колег Юрженка. Так, щоб читач зрозумів, що ці гроші начебто йшли в його кишеню. А в дійсності не те що копійки Юрженко не привласнив, а левову долю внеску сам віддавав на обладнання зі своєї договірної зарплати. Еквілібристика фактами, підтасовка, недововки, фальсифікація дійсності — методи тієї самої «Правди», що, за Іваном Дузем, допомагала художньо вдосконалювати українську літературу в роки кривавих репресій письменників України.

Як впливає зі статті «Пятна на мантиї», і ректор, і секретар парткому Київського технологічного інституту легкої промисловості розуміли Юрженка, віддавали належне його науковій результативності, реформуванню кафедри і не реагували на доноси «тітушок». А «Правда» не тільки відгукнулася і згадала Юрженку «одеські гріхи», а ще й ляснула київських ректора і секретаря парткому, назвала їх прізвища, налякала звинуваченнями в сприянні діяльності (читай між рядків) українського націоналіста, який не тільки не сприйняв критику газети, а ще й продовжував розвивати науку про полімери без дозволу ЦК партії.

Забійником на зборах випустили ооскаженілого Дузя. Його хворе нахнення було потужно мотивоване: щойно призначений деканом, кандидатську дисертацію закінчив за надуманою темою про роль тієї самої «Правди» в боротьбі за ідейність і художню досконалість української радянської літератури (1929-1941 рр.) саме в роки репресій української інтелігенції, передусім письменників. Його виступ був таким дикунським, що навіть після ретельних правок і редагування партком виніс його за рамки стенограми.

Вражала мужність Юрженка. Він цеглинку за цеглинкою зруйнував ту гнилу будівлю, що називалась статтею в газеті «Правда», хоч і не зміг її

повністю заперечити. Таке заперечення могло сприйнятись як кримінал. Воно смерті подібне. Проте і те, що спростував в центральному органі партії Юрженко, було великим подвигом. Якщо читач щось подібне знайде у документах 60-70-х рр. минулого століття, автори готові слова «великий подвиг» прибрати. Красиво, дипломатично, переконливо экс-ректор показав, що матеріали в «Правді» брехливі і такі, що заслуговують скоріше на осуд, ніж виконання.

Переконливим був виступ экс-декана хімічного факультету Іванчева. Як і Юрженко, в основу виступу він поклав турботу про долю значних наукових розробок, над якими партком і партійна організація факультету підняли шаблюку, не розуміючи їх, розробок, неабиякого значення для господарства країни.

Виступ молодого ректора Богатського звівся до якихось зіпсованих телефонів. Пробирав говорити про перспективи розвитку університету, але був непереконаливий. Мабуть, сам не вірив в те, про що говорив. Закликав до самокритики, але не критикував себе за погану роботу на посаді проректора з навчальної роботи, бо успішність студентів бажала бути кращою.

На зборах чимало говорилось про старих комуністів, про ветеранів війни. Характерним для цієї категорії була промова Леонова. Перебуваючи на посаді доцента, куди він тільки не звертався з кляузми на ректора. Навіть їздив до Києва. Але чомусь ніхто не говорив про вирошування молодих кадрів, просування їх на відповідні посади, перед усім тих, хто захистив дисертації. А головне — де взяти вакансії, якщо пенсіонери не хочуть йти на заслужений відпочинок.

Були склочні виступи, які не мали відношення до порядку денного. Це свідчило про емоційне напруження аудиторій. З'ясувалося, що на останніх звітно-виборчих зборах були вкидання в урну зайвих бюлетенів. Порушника виключили з партії. З його виступу неважко було здогадатися, що фальсифікація направлялась саме проти ректора. Ясно, що партком робив все, щоб зам'яти скандал. Намагався зобразити хорошу міну при поганій грі. Зате газета «Правда» видала збори за чисту монету і повернула їх проти Юрженка. Зала кипіла. Декого вимагали позбавили слова. По обличчях окремих вчених було видно, що вони ніяковіли. Їм було соромно за розгул комуністичного збіговиська. Голосів не рахували, а скоріше визначали

словами меншість, більшість. Ця більшість вимагала, як кажуть, крові, вдовищ. І свою лють зігнала на Юрженкові, хоч тій самій більшості він конкретно нічого поганого не зробив, а навпаки — тільки корисне з огляду на розвиток університету. Про об'єктивну оцінку діяльності экс-ректора годі було думати. Не дати слова вченим — значить не почути протилежну думку. Зате запрошували до слова крикунів, які за сценарієм звинувачували його в надуманих, якихось дріб'язкових гріхах. То був справжній вертеп. Під кінець п'ятигодинного з'ясування в однібічному порядку стосунків з викриками, обуренням і сміхом здавалось, що люди не знають, що чинять. Але такий вулкан пристрасті відповідав задумам режисури, яка вміла в мутній воді ловити рибку. І впіймала. Прийняли пропозиції людини з хворобливою фантазією і покарали беззахисного экс-ректора. За що? Як в Одесі кажуть: добрі справи не залишаються непокараними, а за добру ініціативу доводиться розплачуватись її автору. Чули слова у пісні: "Только от жизни собачей собака бывает кусачей"? Чи не такі були комуністи в залі? Самі не знали, чого хотіли, крім кари экс-ректора.

Показово, як партком витрачав сили вчених. П'ять годин вірнопіддані парткому самі «собачились» і вимотували нерви аудиторії. Читачу, помнож 590 комуністів, що сиділи в залі, на п'ять і отримаєш вражаюче число — 2950 людиногодин. Це було витрачено передусім вченими, які б змогли цей час витратити на роботу. Поряд з цією подією навіть збіговисько відомого з твору Михайла Булгакова виглядає як дитяча забавка.

Зате головні організатори комуністичної вакханалії залишилися задоволеними. І секретар обкому, і секретар парткому отримали бальзам на душу. Вони, що в науці розбирались, як кажуть, неначе свиня в апельсинах, познущались досхочу над відомим вченим та реалізатором багатьох своїх організаторських ректорських ініціатив. Хоч самі, крім вишколених роками популістських виступів, нічого конкретного та корисного для університету не зробили.

Стенограма зборів 30 травня 1970 р., навіть у її виправленому, відредагованому вигляді — то вирок партійній організації в Одеському державному університеті. То вирок комуністичній системі, яка на словах проголошувала людина людині — друг, товариш і брат, а на ділі ефективно формувала ненависть між людьми, ворожнечу і кровожерливість. Стенограма зборів — то документ гальмуючої ролі комуністів в університе-

ті, обмеження адміністративного керівництва, управління університету. То документ руйнації комуністами наукових досягнень з причини ненависті до її автора. То документ безпредметної помсти людини і боягузтво за свій авторитет поруч з відомою і красивою постаттю. Стенограма зборів то документ задрощів комуністів, що розправились з людиною, яка у всіх відношеннях краща за них. Чули слова пісні: «потому, что нельзя быть красивой такой...»?

Стенограма конференції — то документ про надзвичайну мужність экс-ректора. Він фактично один виступив проти газети «Правда» і своїм нехтуванням парткомом показав нікчемність, шкідливість такої структури в університеті. Він знав, чим все це закінчиться, але його людська гідність не могла поступитись свавіллям молодосвідчених партійних керівників. Стосовно своєї долі, свого здоров'я — то було божевілля. Але він відчував, що настане час, коли кайдани партійні впадуть. Вчені позбавляться керівництва кар'єристів, популістів, донощиків та іншої нечисті. Він був один. В інших вишах такого не спостерігалось. Його боялись. Його позбулись. Але публікація стенограми зборів буде нагадувати про безстрашних патріотів України, вірних її синів. Як сказав Максим Горький, «безумству храбрых поем мы славу».

ЕПІЛОГ

По-різному склалася доля головних персонажів цієї книги. На головного — Юрженка Олександра Івановича — очікували незначні митарства з працевлаштуванням, а за п'ять років знову знайшла його кровожерлива газета «Правда». Після звільнення з Одеського університету імені І. І. Мечникова його погодився взяти на роботу ректор політехнічного інституту. Але передчасна радість Юрженка завадила цьому. Він почав ділитися цією радістю з колегами, серед яких були і ті, хто писав анонімки. Вони писали, як Юрженко вихвалявся, що він буде працювати в чудовому вищому закладі на найкращому проспекті в Одесі, який веде до Чорного моря. В обкомі партії зреагували: заборонили брати Олександра Івановича в політех, а дозволили працювати в Одеському технологічному інституті імені М. В. Ломоносова. Там і вулиця з однобічним рухом, і море далі. Пропрацювавши там рік, Юрженко махнув рукою на Одесу, якій віддав 11 найпродуктивніших років свого життя, опльований партійними і адміністративними кар'єристами, неуками, малограмотними статтями в газеті «Правда», пройшов за конкурсом на посаду завідувача кафедри Київського інституту легкої промисловості. Там з головою занурився в переобладнання лабораторії та активізацію вчених кафедри. Досяг значних результатів. Але газета «Правда» не могла йому пробачити того, що він публічно камінь на камені не залишив від непрофесійної, тенденційної, із фальсифікованими фактами, невміло написаної статті від 17 травня 1970 р. Чули пісню про російську столицю, де є такі слова: «Москва тебе не забудет. Москва тебе не простит»? За допомогою партійних держиморд ретельно спостерігала за бурхливою діяльністю Юрженка. Збирала факти, дивилась на нього як на піддослідного кролика. А коли фактів і, як кажуть, «тітушок» було вдосталь, восени 1974 р. опублікувала статтю «Пятна на мантиї». Знову засідання парткому, збори. Цього разу за підсумками фактично антипартійної діяльності Олександра Івановича виключили з партії і звільнили з роботи.

Після перепочинку Юрженка прийняли на посаду професора в Київський технологічний інститут харчової промисловості. Там він працював до 80 років. У цілому він досяг як вчений значних успіхів. На його людському рахунку — 23 кандидати наук, три доктори наук, член-кореспондент і академік. В Одесі він залишив, так би мовити, без автографів низку будівель, що є своєрідними пам'ятниками. Це і навчальний корпус на 10000 м² на Французькому бульварі. Це два корпуси потужних лабораторій на вулиці Довженка. Це два житлових п'ятиповерхових будинки для професорсько-викладацького складу університету. Це чудовий конференц-зал і кабінет ректора на вулиці Дворянській. Це найкращі кафедри полімерів в Україні, два студентських гуртожитки на вулиці Довженка.

Він зі своєю дружиною Таїсією Семенівною виховали чудових синів. Всі троє під стать батькові. Височенні, красиві. Всі троє — кандидати наук.

Дев'ять років Олександр Іванович перебував на пенсії. У народі кажуть, на заслуженому відпочинку. А ми доповнимо: на здобутому в боях з газетою «Правдою» і всією комуністичною системою відпочинку. За втрачені ним нерви, сили варто було б (не тільки для нього) заснувати статус учасника бойових дій з комуняками!

Та Бог не залишив його на схилі літ тільки зі спогадами про минулі битви, а послав йому чудових онуків. Три дівчинки й одного хлопчика. Це справжня людська, природна радість.

Помер Олександр Іванович у віці 89 років, значно переживши всіх своїх запіняних ворогів. А ще надто важливе: дочекався зникнення комуністичної системи, газети «Правда» і втрати Москвою влади в Україні. У 2010 р. його вдячні учні провели в Одеському університеті імені І.І. Мечникова наукову конференцію, присвячену 100-річчю з дня народження Юрженка. Казали, що ініціатором конференції виступив його учень Іванчев. Було, як у О. С. Пушкіна: «Они вспоминали минувшие дни и битвы, где вместе рубились они».

Один з найталановитіших учнів Юрженка Іванчев Сергій Степанович теж покинув університет, Одесу. Працює директором Санкт-Петербурзького філіалу Інституту каталізу імені Г.К. Бореського СО РАН. Академік РАЕН, член-кореспондент РАН. Автор чотирьох монографій, близько 400 друкованих праць, має понад 200 винаходів та патентів, Заслужений діяч науки і техніки РФ, Заслужений хімік РФ, лауреат багатьох премій. Має жінку і сина. Займається гірським і водним туризмом.

На наше прохання поділитись спогадами про хімічний факультет Одеського державного університету, де триумфально захистив і кандидатську, і докторську дисертації, написав: «Якщо колектив факультету обійшовся так з Юрженком і зі мною, то мені не хочеться про нього згадувати».

Непримиренний ворог, зоологічний ненависник Юрженка Калустьян Леон Хачикович при ректорі Богатському ще обирався секретарем парткому. Наступні ректори співпрацювали з іншими секретарями. Йому відвели профспілковий комітет. Члени профкому розказували, що він ніяк не міг забути Юрженка, з приводу і без приводу його згадував недобрими словами. Примара Юрженка переслідувала його все життя.

За часів перебування Калустьяна на посаді секретаря парткому знижувався відсоток українців серед професорсько-викладацького складу. Калустьян по партійній лінії переслідував студентів-українців філологічного факультету. Чимало зробив для вірменської діаспори в Одесі. Створив вірменську общину, був ініціатором і організатором будівництва вірменської церкви в Аркадії на березі моря, написав брошуру про вірменську діаспору тощо. Помер Леон Хачикович у 84 роки якось неочікувано. Упав при різкому гальмуванні маршрутного автобуса. Травмувався і більше в університеті не приходив.

Доля головного опонента Юрженка Богатського Олексія Всеволодовича склалася, на перший погляд, вдало. За п'ять років після призначення його ректором університету він залишив університет і очолив новостворений Південний центр Академії наук України. Тут у 1975 р. був створений Фізико-хімічний інститут, який з 1985 р. носить його ім'я. Ходили чутки, що він перейшов у нечисленний, менш клопітливий колектив та ще й на посаду академіка. Лауреат декількох державних премій, мав державні нагороди, заслужений діяч науки УРСР. Був науковим консультантом п'яти докторів наук та керівником близько трьох десятків кандидатів.

Богатський О. В. помер рано, на 54-му році життя. Ходили чутки, що захоплювався алкоголем і що примара Юрженка часто його знаходила.

В Інтернеті є дані, очевидно, колишніх підлеглих чи учнів, що кількість публікацій Богатського — 600. Очевидно, йдеться про колективні матеріали в галузевих збірниках. Ні в Інтернеті, ні в бібліотеках одноосібних монографій академіка не знайдено, а достеменно кількість учнів порохувати неможливо.

Гладка Лідія Всеволодівна, яка опікувала вищі навчальні заклади, перебуваючи на посаді секретаря Одеського обкому партії, очевидно, за уявленням і розумінням комуністичного керівництва мала на те право. У 1943 р. вступила в аспірантуру на кафедру, як вона писала, «средней истории». Ледве склала іспити кандидатського мінімуму у 1946 р. Про роботу над кандидатською дисертацією ніде не згадується. Зате отримала, як і Калустьян, атестат доцента по кафедрі історії КППС і наукового комунізму. Правда, то гріх: керувати вишами і не бути вченою. Писала про себе як українку, хоч в родоводі українських коренів немає й близько.

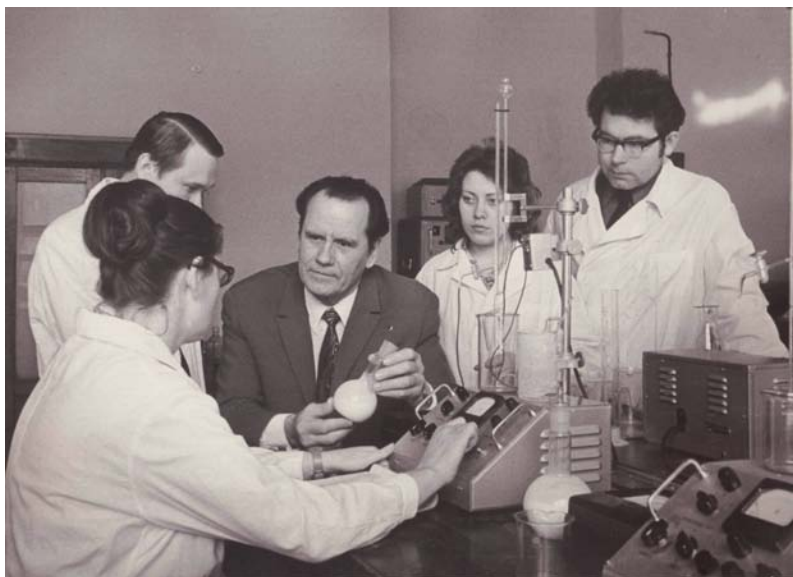
Коли вона тиснула на названих університетських зборах з ненавистю і різкою критикою Юрженка, то фактично визнала свою ініціативу в провокації брехливої статті в «Правді», в Києві вже думали над тим, як її, вибачайте, поперти з посади секретаря обкому. А причина, як казали, була банальною. ЦК Компартії України розпорядився Одеському обкому партії надіслати відомості про роботу за сумісництвом працівників обкому. Гладка це виконала своєчасно. Але з однією дрібницею: не назвала себе. Більше інформацій вона в ЦК не надсилала ніколи. У своїх мемуарах за причину звільнення видає власний каприз. До пенсії було далеченько. Авторитет її серед одеситів був значний. Її майже артистична поведінка за трибуною, казали, що вона причетна до переможної ходи одеського КВН («Клуб веселых и находчивых»), вміння читати анонімки, радіти зустрічам з Калустьяном і Богатським, що створили їй ореол розумної, дотепної одеситки. Тому обком партії відправив її працювати не доцентом, а завідувачкою кафедри наукового комунізму і політекономії Одеського технологічного інституту холодильної промисловості. Порівняй, читачу, як партійні керівники ставились до видатних вчених і як вони тестували своїх партійних помічників. Юрженко намагався поставити на чолі кафедр докторів наук, професорів, а обком — ялових доцентів та ще й на кафедру політекономії, якої вона не знала навіть на рівні аспірантки.

Коли пишуться ці рядки, надійшла інформація, що Київський окружний суд заборонив діяльність Комуністичної партії України і споріднених партій як антизаконні, ворожі Україні. Чи не пора визнати дії КПУ відносно Юрженка Олександра Івановича та Іванчева Сергія Степановича протиправними і зняти з них комуністичне тавро? Життя вимагає швидше

відмиватися від комуністичної чуми, що замордувала мільйони українців і знущала над талановитими синами України нелюдськими способами. Слід поставити імена славних синів України на те місце, яке вони заслужили.

Сім'я О. І. Юрженка (1958 р.)

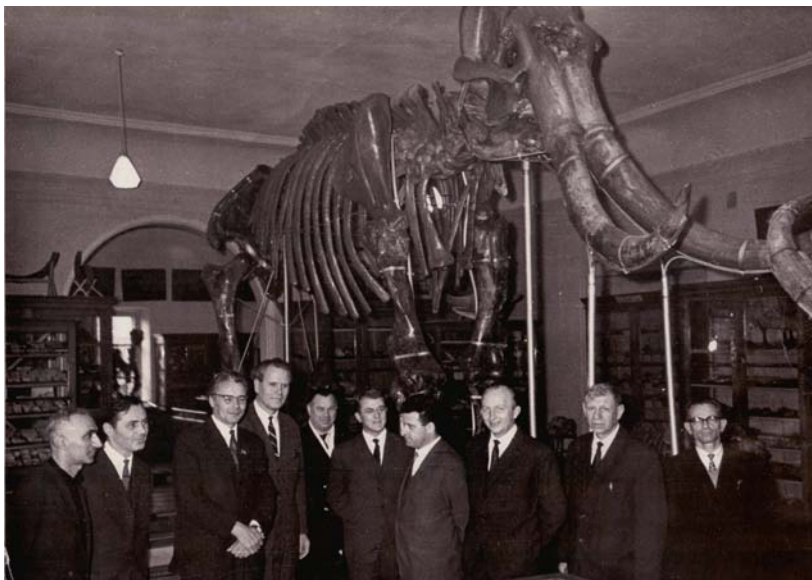
О. І. Юрженко в науково-дослідній лабораторії

На прийомі у ректора

Відкриття конференц-залу. Юрженко задоволений.
Федосєєв і Калуст'ян чомусь сумні...

*Після мамонта на зріст О. І. Юрженко другий,
а Л. Х. Калуст'ян – останній*

Очікування кубинського гостя. В центрі – О. І. Юрженко

Ректор університету професор О. І. Юрженко вручає високому гостю Раулю Кастро пам'ятні подарунки

Володимир Юрженко вручає співавтору книги документи батька

Наукове видання

Гончарук Григорій Іванович
Іваніченко Лілія Михайлівна

**ПЕРСОНАЛЬНА
СПРАВА № 88**

На обкладинці фотографія, взята з книги «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Історія і сучасність (1865-2015)»

Відповідальний за випуск К. М. Терзі
Редактор І. В. Грачова
Верстка та обкладинка Л. С. Мокра

Підписано до друку 15.03.16. Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 10,73.
Обл.-вид. арк. 10.04. Наклад 300. Зам. № 1984.

Видавець та виготовлювач ТОВ БАХВА
(свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4277 від 06.03.2012)
65044, Україна, м. Одеса, просп. Шевченка, 1, корп.5
тел./факс (048) 777-43-50, e-mail: mail@bahva.com
www.bahva.com, www.vuzkniga.ua